

ARGIA

HILAREN 27-AN GREBA OROKORRA

ELTZEA GAINEZKA

TTOTTE ETXEBESTE

«Kadira dut askatasunaren prezioa, beste batzuentzat garestia goa da»

MEXIKO

Zapataren itzala miseriaren argitara

PATZIKU PERURENA

«Krisi ekonomikoak handixeago behar luke, negarra dago ikaragarri»

MUSIKA

Diruak jartzen du nota grabaketa estudioetan

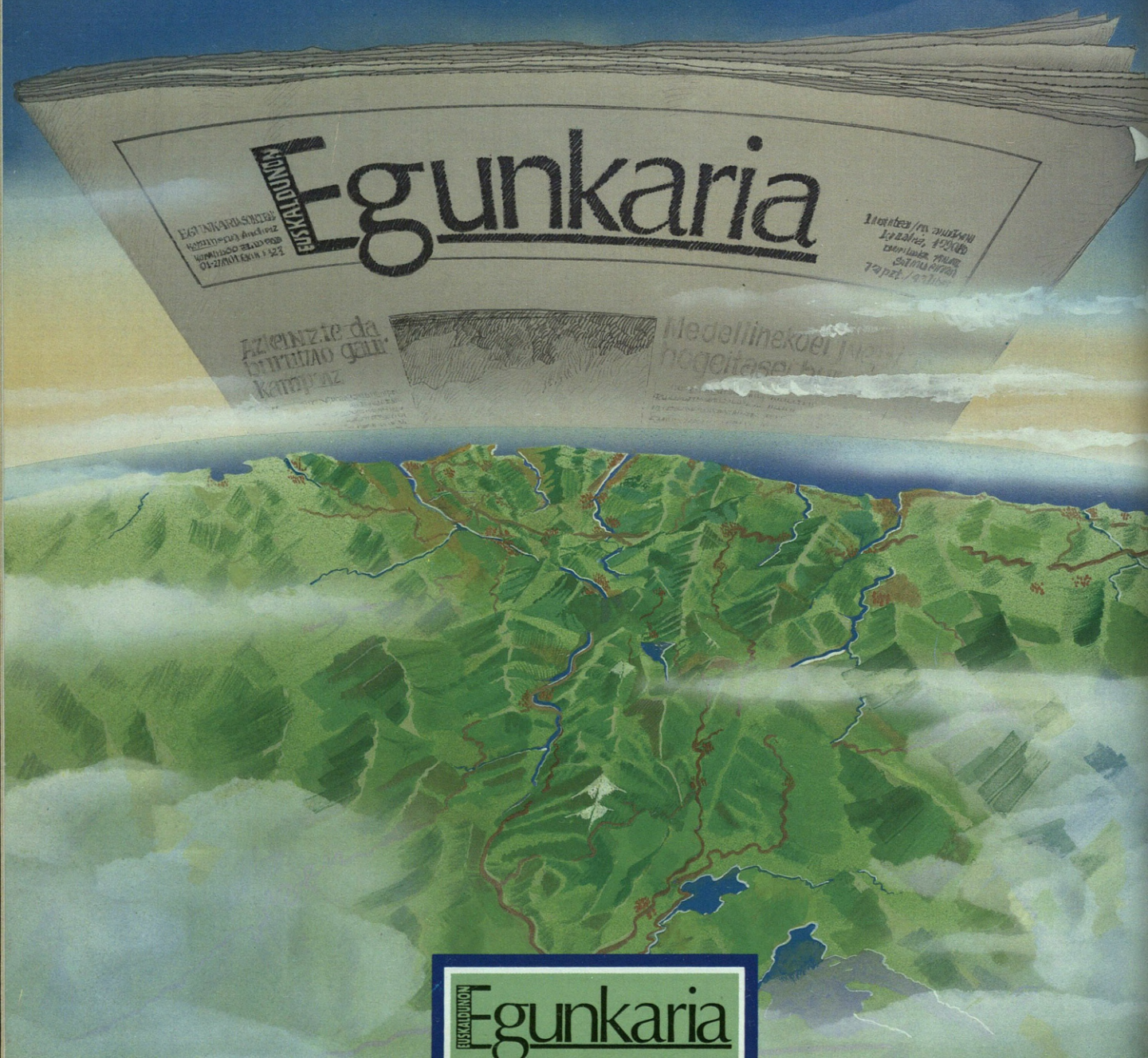

HEMEN DA SAGARDO BERRIA

ALE HONEKIN
Gipuzkoako
SAGARDOTEGIEN
MAPA ETA GIDA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

EUSKALDUNEN
Egunkaria

AHT erreportaiak argitzapen bi

ABIADURA Handiko Trenaren (AHT) auziari buruz erreportaia kaleratu berri du ARGIAk joan den urtarrilak 9an (1.465. alean), «Abiadura Handiko Trenaren galagak» izenburupean. Eta ez zait onargarria iruditzen, argitaratua izan den bezala, oharpen bat egin gabe uztea.

Lehenik, esan dezadan AHTaren Aurkako Asanblada sortu dela Euskal Herrian eta AHT proiektuen garapena zein ondorioei buruz, hain zuzen instituzioak ezarriko erabateko desinformazioaren aurrean, (kontra)-informazio lanari ekin diogula. Hala, joan den hilean kaleratu dugun aldizkarian informazio mordoxka azaldu eta geure oposaketaren hainbat arrazoi planteiatzen da, ekologikoak, gizarte alorrekoak, eta beste. Egiten ari garen islada badakar ARGIAren erreportaiak, parte batean bederen. Haatik, AHTaren auzian agintariek darabilten ilunkeriak beteriko jokabidea estali egin du Amagoia Iban ARGIAko kazetariak, ustegabeen.

Hasteko, ez da onargarria kazetariak bere kabuz herri mugimenduko kide eta agintari instituzionalen arteko balizko topaketa eta elkarriketarik hala asmatzerik: Beasaingo CAFeko pasadizu hori faltsua eta arras

nahasgarria da! Bestalde, Hego Euskal Herria afektatzen duten «Euskal Y» eta «H nafarra» AHT proiektuen ezaugarriei buruz nik neuk —AHTaren Aurkako Asanbladako kide gisa— ARGIAri emandako azalpenak, erreportaiaren Renfeko ordezkariak musutruk eskainitakoak bailiran azaltzen dira. Hau da, Renfeko ordezkariak ARGIAri bature daturik eskaini ez eta «le remito a Madrid...» erantzun diolarik (Amagoiak berak orain argitu didanez), tamalgarria deritzot neuk adierazirik azalpen hoiek erreportaiak egiterakoan deus ere lagundu ez dizuen burokrata horren ahotan jartzeari.

Funtsean, erreportaiaren zehar, agintari instituzionalak eztabaidarako eta erreflexiorako berri izpirik ere ez dute eman, AHT proiektuen garapenari buruz ezarriko daukaten ohizko sekretismoari jarraikiz.

Azkenik, badago erreportaiaren AHTaren

Aurkako Asanbladaren salaketaren jite anti-desarroilista indargabetu eta zapuzten duen nahasketa mingarri bat. AHTak Hego Euskal Herriko mendi propirenaikoak neurri handiko 128 kilometro tunelen zulaketaz mehatxatzen dituela gogor salatu nuen, eta jarraian, AHT Atlantiarren burutzapenaren atzerapena bera ere, neurri batean, inor gutxi gordinki aipatzen ez duen arazo klabe honi zor zaiola adierazi. Textuinguru honetan, Akitaniako zenbait agintarik mugaz gaineko AHT ardatza eta Pirineoen zulaketa Somport-etik barrena egitea aldarrikatu dutela azaldu nuen, Zaragozara zuzenean lotuz. Gertakari hau, hain zuzen, AHTaren burutzapenerako Hego Euskal Herrian proiektaturiko mendien zulaketa eta ohigabeko sarraski ekologikoaren neurriaz jabetu gaitezen baliagarria delakoan nago, eta hola azaldu nuen. Aitzitik, «gero eta jende gehiagok zuzenean Somportetik joatea egokiena dela» ekarri duzue erreportaira... argumentazioa zapuztu eta kutsu nardagarria bezain intsolidarioa darion esamesa gelditu delarik.

ARGIAk erreportaiaren planteiamenduan nolabait hanka sartu duela iruditzen zait beraz, eta irakurlea erratu ez dadin egiten ditut argitzapen hauek.

Mikel Alvarez

AHTaren Aurkako Asanbladako kidea

H I R U G A R R E N B E G I A

Gehientsuenak sekula erosi ez

ELURRETAN ibili izan bailitzan, aurpegiz ilun etorri zaigu azken alea, eta azalari buruz ari gara oro har, ez bertan azaltzen direnen kopetez. Aipatu ilun-tasun apurraz gain, orde, txukun aldizkaria.

Kathleen Turnerren soinean iltzatu dugu begirada, ezinbestez, eta begiraldi luzearen ondoren (izan ere, ez baikara begiratuégiak) aldameneko bitxikeriak leitzeari ekin diogu. Sekula debozio berezirik izan ez diogun Suedian ere badela gutarrik. Iparraldeko haize

hotzak burua ez izoztutakorik, alegia. Hango ikerlari batzuk konturatu dira, ARGIA *dixit*, «*inore ez litzatekeela lanean hasi behar-ko goizeko bederatziak baino lehen*». Inongo ikerketa suediarren beharrik gabe aspaldi jabetuak ginen makina bat. Baita *praxis* gordinenean garatu ere.

Suediarren aurkikuntza berantiarren aldamenekaz kazetariari subkonszienteak sartutako ziria topatu dugu. «Azpiak erakusten» izeneko artikuluan (bai, horixe, apaingarri

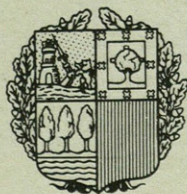
galtzontzilo moderno batzuetan bildutako gorringo parearen argazkia zekarrena) haxe atzeman dute gure begiek: «*Emakumeek ezezik gizonak ere asko begiratzen diote barneko arropari*». Aukera dute-nean alajaina! Eta barneko arroparen barnekoari ere utziz gero.

Sinesten zailago zaigu, dena den, esaten denez, gizonetako askok, gero eta gehiago, beren barneko arropa erosten dutela. Gazte denboran (45 bat urte bete arte), amak ekartzen dizkigu galtzontzilo

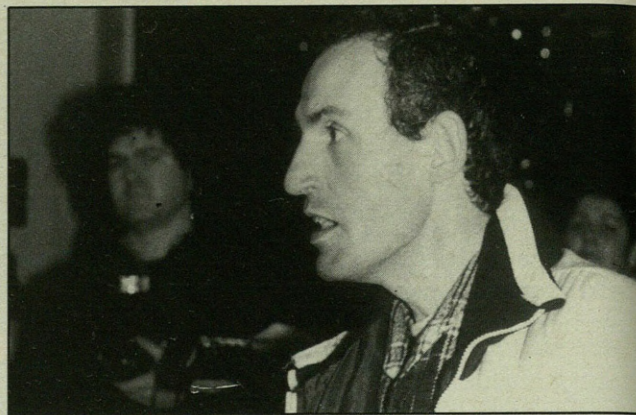
berriak zaharrak horitua-ren horituz —gure benetako gurutzeta, azken tanta— fosiltzen hasiak daudenean. Behin heldutasunera iritsita amak segitzen du beste galtzontzilo eroslerik suertatu ez bazaigu (eta artean Eguberrian urteroko amaren oparia). Froga gisa, galdetu edozein gizonetazkari ea galtzontziloak non eros daitezkeen, eta erantzungo dizue bada zera, dendan, nola deitzen zaio, hori, zerako zera horretan...

MIKEL ELORZA

7. Politika kronika. AITZIBER YARZA.
8. Ttote Etxebeste, euskal preso politiko ohia. «Kadira dut askatasunaren prezioa, beste batzuentzat garestiagoa da». IXABEL ETXEBERRIA.
10. Politika ttantaka.
12. Nazioarte kronika. XABIER LETONA.
14. Zapataren itzala. XABIER LETONA.
18. Nazioarte ttantaka.
20. Krisiaren zulotik haserre txinpartak. MYRIAM GARTZIA.
26. Patziku Perurena: «Krisi ekonomikoak handixeagoa behar luke, negarra dago ikaragarri». JOXEMI SAIZAR.
31. Hemen da sagardo berria. PELLO ZUBIRIA.
39. DYA-ren larrialdiak. AMAGOIA IBAN.
42. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
44. Ekarle dantza taldeak «Ozkak pikondo enborretan» estreinatuko du. Aizkolariaren mugimenduak dantzaren zuhaitz-ondoan. IXABEL ETXEBERRIA.
46. Diskoak erdiesteko laborategi garestiak. JOXI GOIKOETXEA.
50. Urtarrilaren bukaera arituko da Barakaldo Antzokian Atalaya Sevillako antzerki taldea. Erresistentziaren aldeko deia, erosotasunaren aurkako talaia. JOXI GOIKOETXEA.
52. Kultura Agenda.
54. Argitalpenak.
56. Kultura ttantaka.
58. Aukeran.
64. Denborapasa.
66. Enperadorea biluzik doa. AOIFE MAGUIRE.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

TTOTE ETXEBESTE: Abenduaren 24ean aske utzi zuten zazpi hilabete Fresneseko espetxean igaro ondoren ustez IK-ko kide den Ttote Etxebeste. 1988an atxilotzeko unean polizia batek jotako tiro baten ondorioz kadira bati loturik bizi da eta zainketa bereziak behar ditu. Horregatik, maiatzean berriro atxilotu zutenetik, etengabeak izan dira protestaldiak. Etxebeste, bizi izan dituen egoeraz mintzatu zaigu./8

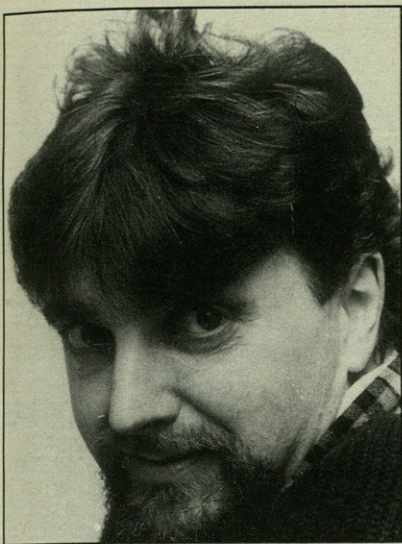
GREBA OROKORRA: Urtarrilaren 27an burutuko da PSOEn politika ekonomikoaren aurkako hirugarren greba orokorra. Hego Euskal Herrian egun hau beste aldarrikapen batzuen lekuko izango da, sindikatu abertzaleek lan merkatuaren erreformaren aurka egoteaz gain, lan harreman hauetarako euskal esparru autonomia eskatzen baitute. Zurrumbilo honetan, estatuko sindikatuiekiko distantzia areagotu da krisiak lainotutako greba orokor honen testuinguruan./20

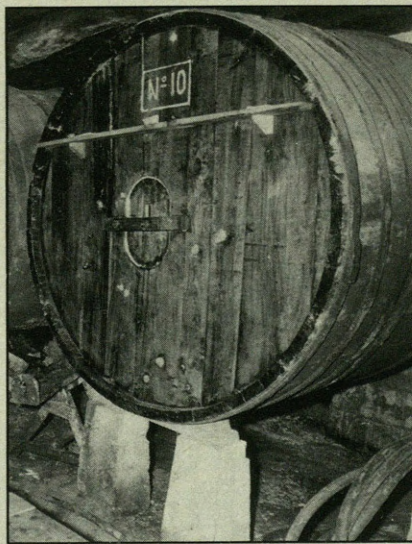
Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamenduak

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

PATZIKU PERURENA: Ez da denbora asko «Marasmus Femeninus» bere azken obra argitaratu dela, eta dagoeneko, hor esaten dituenak direla eta, kritika gogorak entzun behar izan ditu. Euskara zaharra eta ahozko literaturaren maitale sutsua, bide propioa urratu duen idazlea dugu Patziku, Leitzako txokoan isilik geratzen ez dena. Kanpoan elurra ari zuela, Leitzako etxean mintzatu gara nafarrarekin./ **26**

SAGARDOTEGIAK: Hemen da sagardo berria. Bere bi irakinaldien ondoren dastatzeko puntuan daukagu sagardotegietan, txotxeko sasoia hasita. Kalitate handiko edaria ekarri du 93ko uztak. Sagardo berria eta gure edari klasiko honek bezala bere industriak bizi duten unea aztertu ditugu zortzi orrialdetan. Gainera, Gipuzkoako Sagardogileen mapa-gida daukazu erabiltzeko nahiz etxean zintzilikatzeko prest./ **31**

MUSIKA: Diskoa argitaratzeko taldeek ezinbestez gaingitu behar duten etsamina dira grabaketa estudioak. Ugaltu egin dira azken urteetan musika egiteko laborategi hauek, eta gaur egun, aukera asko daude baliabide eta salneurri aldetik. Grabaketa estudioetako teknikari eta musika taldeengana jo dugu ezaguna ez den mundu hau aztertzeko./ **46**

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.
GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.
ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.
PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.
PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.
HARPIDETZAK: Olatz Korta.
BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.
BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.
IRUÑA: Patxi Larrion.
URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.
BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogitia.
GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.
IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaiz, Gorka Añrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elozegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gilleneia, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Mattin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Iñintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardeggi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.
ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.
DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

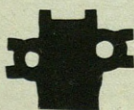
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.
Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.
BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48002 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.
Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

Itxura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ANtZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45 Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Asko edo ezer ez

BUKATU berri da Arantzazun duela zortzi hilabete talde bakezaleek hasi zuten elkarrizketa prozesuaren lehen zatia. Izugarritzko ikusmina sortu zen Maroñoko bileraren inguruan eta batez ere bertatik atera beharreko agiri bateratuaren inguruan. Agiria irakurri ondoren zenbait kritika etorri da; eduki handirik gabekoa dela, ez dela gaur egungo egoerara egokitzen eta azken batean ezer ez dela lortu. Talde bakezale bezala definitzen direnak, hauetako batzuk indar handia hartu badute ere, talde bakezaleak besterik

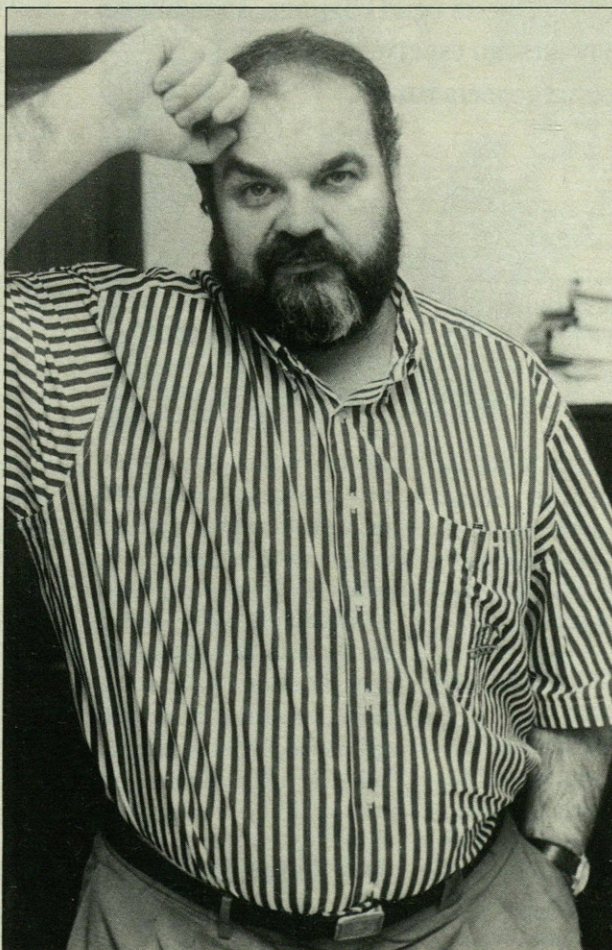
ez dira, eta ondorioz, ezin dugu espero talde hauek buruturiko lau bileren ostean bake prozesua martxan jartzeko plangintza zoragarri bat lortuko denik. Batzuk ordea dena espero zuten, antza, eta ezer gabe geratu dira.

Beste askok ordea, prozesu honek ezer onik ekarriko ez zuela pentsatzen zuten. Jatorri hain ezberdina zuten taldeak ez zirela elkarrekin ezer egiteko gai izango ziur zeuden. Baina azkenean, zortzi hilabetetako tirabira eta hamaika orduko bilera luzeen ondoren, elkarrekin zerbait egitea lortu

dute, eta garrantzitsuagoa dena, etorkizunean ere lanean jarraitzeko asmoa azaldu dute. Zenbaitentzat, ezer espero ez eta, asko lortu dute talde hauek.

Baina bakoitzak agiri honetan zituenean esperantzak alde batera utzita, argi dago talde hauek elkarrizketaren baliogarritasuna agerian utzi dutela, eta hori, gaur egun, ez da gutxi. Orain, talde txikiagotan edo talde gutxiago bilduz bigarren faseari ekin, eta lortu duten horri zukua atera beharko diote.

ETAren aurka gobernuak daraman politikaren inguruan kaleratzen diren berriak erabat nahasiak dira. Baina berriak ezezik politika bera ere izugarri nahasia da. Vera kontaktuen alde azalduz, Asuncion, aldiz, aurka eta Onaindia eta Jauregi beraien estrategia gailendu nahiean. Azken hau Onaindiarengandik apur bat aldedu bada ere, formetan bederen. Oraingoz, istorio honen azken atala Onaindiak KASi «komunikazioa eta azterketa politikorako» egin dion eskaintza, KASek HB eta ETArengana bidali zuen.

ESPERANTZA eta errealitatea ere ez dira bat etorri abertzaletasuna (bultzatzaileek dioten bezala abertzaletasun demokratikoa) berregiteko asmoz sortutako plataformaren inguruan. Egunak igaro hala, manifestua irakurri eta berau sinatu zuten lagunen eta era batera edo bestera ukituak ziren pertsonen hitzak entzun ondoren, etorkizun handiegirik ez zaio ikusten ekimenari. Ez, agian, sortzaileek borondate onik ez dutelako, baina bai beste arrazoi asko direla medio. Batetik, talde honek abertzaileen arteko batasuna lortzeko dituen bitartekoak eta indarra ez diruditelako oso handiak. Bestetik, agirian gauza zehatzik esaten ez delako. Eta azkenik, EA eta EUEk ez dutelako ekimena begi onez ikusi. Ekimenaren bultzatzaileek plataforma klabe politikoetan ez dela ulertu behar diote, baina agiari kutsu politikoa dario etengabe. Oraindik epaitzeko goiz da, baina hasiera behintzat ez du batere ona izan eta ezertan geratu nahi badu gauzak asko aldatu beharko dute.

Aitziber Yarza

Ttote Etxebeste, euskal preso politiko ohia

«Kadira dut askatasunaren prezioa, beste batzuentzat garestiagoa da»

Polizia frantses batek 1988ko otsailaren 19an atxilotzeko unean bizkarrean jotako tiro baten ondorioz kadira baten gainean bizi da ustez Iparretarrak taldeko kide den Ttote Etxebeste. Joan den maiatzean zenbait auzirengatik berriro preso sartu zuten, ondorioz, protesta ugari eraginez. Abenduaren 24etik kalean da, zazpi hilabete Fresneseko espetxean egon ondotik. Hemen ditugu bizi izan duen egoeraz gogoeta batzuk.

ARGIA. Zazpi hilabete horietan, Fresneseko ospitalean, zer izan da gogorre-na?

TTOTTE ETXEBESTE. Biziki baldintza txarrak izan ditut. Zeldan ezin nuen mugitu, sobera txikia baitzen. Adibidez, komunera joan nahi banuen ezin nuen, nire kadirarekin mugitzeko ez zegoen lekurik. Beraz, komuneraino joateko izugarrizko ariketak egin behar nituen, eta horrela zango guztiak hondatu ditut, kolpe franko gelditzen zaizkit oraindik.

Bestalde, hasieran, erizainak etortzen ziren zeldara, baina hilabete baten buruan ziegaren atearen gibeletik ongi ote nengoen galdetu eta jarraitzen zuten. Beraz, erran nezake, zazpi hilabe-

tez ez dudala abantzu inor ikusi. Niretzat funtsezkoak diren zainketa berezieta n ere, beste presoak ikusi gabe egon behar nuen. Horrek sortzen zituen arazoengatik anitzetan ez nituen egiten ere.

Bi presondegi ezagutu ditut aldi honetan, hormaz egindako presondegia eta mugitzea debekatzen zidana. Eguneroko ezin mugitze hori oso gogorra izan da.

A. Une latz horietan zerik lagundu zaitu?

T.E. Sostenguak. Aldi honetan sostengu handi bat sentitu dut abertzale guztiengandik, bai Iparraldetik bai Hegoaldetik. Frantses estatuko hainbat talderen sostengua ere izan dut.

A. Preso egon zaren zazpi

hilabete horietan gertakizun garrantzitsuak iragan dira, hala-nola Iglesiasen bahiketa, Goikoetxearen bilketa... Zer gogoeta egiten duzu ekintza horietaz?

T.E. Nire iduriko Hegoaldean haustura bat gertatu da: bi errealtate daude, ezker abertzalea eta EAJko militanteen ingurukoa. Zer komentario egin nezake bahiketari buruz... dirua behar da eta nire iduriko medio guztiak baliagarriak izan daitezke. Goikoetxeari buruz, gogorra izanik ere, uste dut egin behar zela, gizon hori afera askotan bus-

tia zegoen. Euskalduna izan ala espainola izan, ustelkeriak egiten direlarik ezin ditugu onartu, eta egiten dituenak asumitu egin behar ditu. Ertzaintzari buruz konparaketa bat eginen nuke Algeriako harkiekin. Horiek arabiarrek ziren, hautua egin zuten independentziaren kontra borrokatzeko. Goikoetxeak hautu bera egin zuen.

A. Azken hilabete horietan galdera asko agertu dira, borroka armatuaren baliagarritasuna zalantzan jartzen da zenbait kasutan. Zer diozu kritika horietaz?

T.E. Ez ditut ezagutzen Hegoaldeko errealtate guztiak, baina, hala ere, konfiantza ematen diet Hegoaldean borroka eramaten dutenei. Batzuk behin baino gehiagotan talde armatuaren desagertzea iragarri baldin badigute ere, oraindik ez da gertatu, eta talde horretan

■ «Egun bizi dugun egoeraren aurrean IK-k eman du erantzun sakonena autonomia proiektuaren bitartez» ●

jendea sartzen den bitartean arazoek konpondu gabe jarraitzen dutela adierazten du.

A. *IK-k daraman borrokari buruz, aldiz, kritika gutxi azaltzen da...*

T.E. Iparraldeko egoera desberdina da. Hemen lan asko dugu egiteko oraindik, eta dudarik gabe borroka armatua behar beharrezkoa dugu. Garbi dago jende gehienarentzat borroka armatuak etorkizuna eraikitzearen eremuan lekua daukala. Denek diote oso egoera txarrean gaudela baina ez da deus egiten, gure jauntxoek ez dute aterabiderik emanen. Orain arte erakunde armatuak eman du erantzun sakonena autonomia proiektuaren bitartez. IK-k bere proposamena euskaldunen eskuetan utzi du denen artean aterabide bat atzemana izan dadin.

A. *Batasuna asko aipatzen da, alta, ezker abertzalearen barnean talde asko daude. Nola egin daiteke batasuna?*

T.E. Gehienak gauza gehienetan errazki ados jarri gintezkeela pentsatzen dut, desberdintasuna, egiteko eran baita soilik. Izan ere, gure etsaia gu baino azkarra da, beraz, indarrak zerbaiten lortzeko batu behar ditugu, ezinbestekoa dugu.

A. *Gabi Mouescak hamargarren urtea preso beteko du datorren martxoan, zu aulki batean zaude. Zer gogoe-tara eramaten zaitu horrek?*

T.E. Min handia ematen dit. Gabiren gutunetan urteen pisua nabari da. Hamar, hamabost urte preso erokeria da. Baina, negoziatzeko bi izan behar dira, noski ez herria saltzeko, baitakit

Gabik ez duela herria saldua ikusi nahi bere askatasunaren truke. Gabik hamar urte daramatza preso eta ni kadiraren baten gainean nago, niretzat hori da askatasunaren prezioa; batzuk ez dira gehiago hemen, garestiago ordaindu dute. Guk eramaten dugun borrokan ez dute hitzek bakarrik balio, ekintzak ere behar dira. Berriz egin behar balitz, egingen nuke dudarik gabe.

A. *Euskal Herria Europako puntu beltz bat da. Krisialdi*

denbora honetan asko entzuten da lehenetsun batzuk daudela, alegia, ekonomia mailan egoera kaskar batetik ateratzeko, 'egiazko' arazoez arduratzeko garaia dela. Nola ikusten duzu ohar hori?

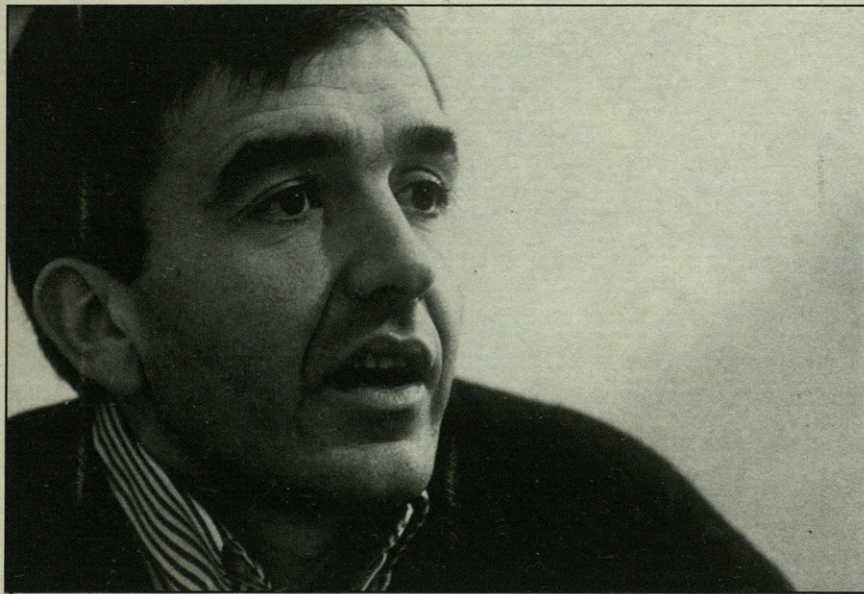
T.E. Niretzat denbora da herria askatzeko, Irlandan eta Kortsikan bezala. Bakea nahi dugu baina arazoa ez da borroka armatua, arazo politikoa da, gure izatea ukatzen zaigun bitartean. Preso nengoen bitartean bi gertakari eman ziren; pales-

«Ertzaintzari buruz konparaketa bat egingen nuke Algeriako harkiekin. Horiek arabiarrek ziren, hautua egin zuten independentziaren aurka borrokatzeko».

tinarren negoziaketa eta Irlandan ere lehen urratsak eman dira; alta, askotan entzun izan dugu politikariek ez zutela behin ere terrorista batzuekin hitz egingen. Ez da, noski, oraindik dena konpondu, baina, onartzen da gaur arazo horiek konpontzeko mintzatu behar dela. Zergatik beraz, Frantzia eta Espainiako estatuek ez lukete bide bera hartuko bake lortu ahal izateko?

Ixabel Etxeberria

E Z P A L A K

■ ERTZAINTZAREN LEGEZ KANPOKO ENTZUKETAK EPAITEGIAN

■ AZKO martxoaren 15ean Iñigo Iruinek ERNE sindikatuko idazkariarekin bilera baterako zita egin zuen telefonoz. Hurrengo egunean taberna batean bildu ziren eta bertan Ertzaintza-ko AVCS taldeko zenbait kide zeudela konturatu ziren. Hau dela eta, Iruinek salaketa bat ezarri zuen ustez lege kanpoko telefono entzuketak eman zirelakoan. Fernando Brenosa epaileak, haatik, kasua artxibatzea erabaki zuen.

Erabaki honen aurrean Iñigo Iruinek errekurtoa ezartzea erabaki zuen. Donostiako Entzuteagiko Luis Blanquez epaileak artxibatzeko erabakia atzera botatzea deliberatu du eta diligentsiak jarraitzeko agindua eman. Blanquezek gogor kritikatzen du Brenosa epailearen jarrera. *«Epaigarantzia sistema guztia albo batera utzi zuen Brenosa epaileak, autoetan ez dau-*

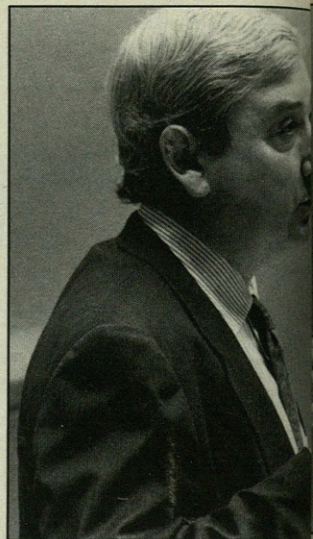
den gauzak onartuz».

Iruin ere pozik azaldu zen erabaki honekin. Bere ustez, *«Brenosaren jarreraren delitugileari delitua egin ote zuen galdetzea izan zen, eta honen erantzuna ezezkoa izan zenez, kasua artxibatzea erabaki zuen».*

■ EUSKO JAURLARITZAREN EGOITZA BERRIA

■ LEHENDAKARITZAKO kideek estreinatu berri duten egoitza Ajuria Eneko eraikuntzaren atzean dago. Eraikuntza honetara joan dira Ardanza eta Ajuria Enean aritzen ziren bestelako laguntzaile guztiak. Horrela, Ajuria Eneko jauregia zenbait ekintza berezietarako soilik erabiliko da, hala-nola Ajuria Eneko Ituneko kideen bileretarako. Bestetik, bi eraikuntza hauek komunikatzeko tunel bat eraikitzen ari dira. Oraindik amaitua ez badago ere, 200 milioi pezetako (9 milioi libera inguru) aurrekontua du pasabide honek.

H I T Z E Z H I T Z

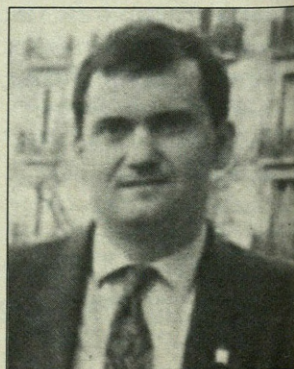

«Asuncioneek bergizarteratzearen gaian amore emango balu min emango lidake. Uste dut berak badakiela zer dagoen, zer egin behar den eta ez lieke Madriletik, eta batez ere PPtik jasotzen dituen presioei jaramonik egin behar».

Jose Antonio Rubalcaba, EAJko bozeramailea Eusko Legebiltzarrean. Deia, 94-1-9

«Donostiara euskal herritarrek ekarri gaituzte, askatasunen eta autogobernuaren borondatearen semeak gara».

Iñaki Muneta, Donostiako Ertzaintzaren komisaldeagiko burua. Deia, 94-1-12

G O R D E T Z E K O A K

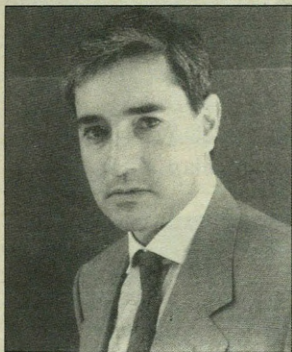
ESPAINIAKO KANPO ARAZOETAKO MINISTERIOA PABEKO ALKATEAREKIN HASERRE

JEAN Filipe Casabonne euskal preso politiko ohiak hitzaldi bat eman zuen Pabeko Euskadiko Komiteak antolatua. Hitzaldia GALi buruzko argazki erakusketa batez ere osatu zen. Ekitaldia udalaren egoitza batean burutu zenez, Espainiako Kanpo Arazoetako Ministerioak bere haserrea azaldu zion antza Pabeko alkateari, bere ustez bertan Espainiako Gobernuari buruzko irudi txarra azalduko baitzen.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

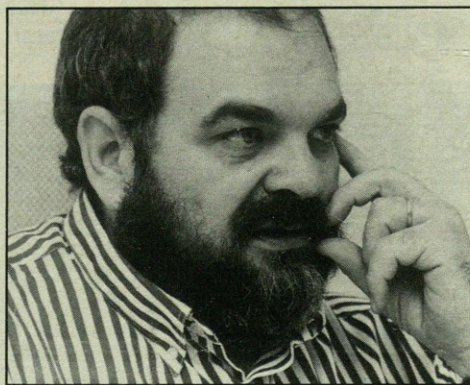

«PSOE eta PPk itun bat mantentzen dute, abertzaletasun demokratikoak aurrera egin ez dezan lortu asmoz».

Ricardo Sanz, EAJko bozeramailea Senatuan. Deia, 94-I-10

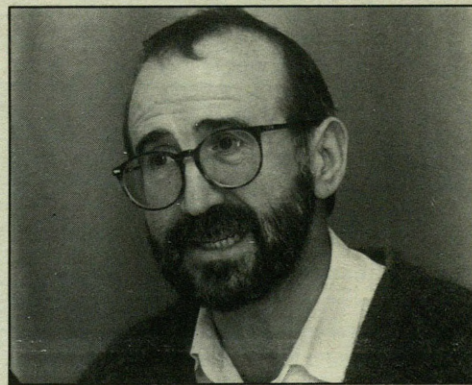
«EAJko zinegotziak jarrerak pertsonalei baino lotuagoak daude alderdiaren erabakiei. Gure ustez, abertzale guztiei bezala, EAJko zinegotziei gorputzak Odon Elorzaren aurkako zentsura mozioa eskatzen die. Beste gauza bat da EAJrekin dituzten konpromezuak».

Enrique Arana, EAko bozeramailea Donostiako Udaletxean. El Mundo, 94-I-9

MARIO ONAINDIA

Joan den astean «El Pais» egunkariak kale-ratutako Barne Ministerioaren politikaren inguruko berriak direla eta etengabeko tirabirak sortu dira. Ramon Jauregirekin batera Mario Onaindia PSE-EEko lehendakariordea izan da proposamen berriaren sortzaile. Proposamen honen arabera, PSE-EE-ren asmoa HBrekin elkarrizketarako bideak sortzea izango litzateke, baldin eta HBk ETaren su-etena lortuko balu. Elkarrizketa hauen hasierako oinarri bezala prozedura autonomikoa ixtea, Senatuaren erreforma eta elkarte autonomoek Europan izan beharreko lekua lirateke ●

TASIO ERKIZIA

HBko kideek ere erantzunik eman dute PSE-EEko kideen proposamenaren aurrean. Tasio Erkiziak azaldu zuenez, HB prest legoke beste edozein alderdirekin hitz egiteko, baina hori bai, aurretiko baldintzarik ez duela onartuko azaldu zuten. HBren ustez, «proposamen honek argi uzten du orain arte PSOEtik bultzatu nahi izan den isolamendu politikak ez duela batera emaitza onik eman, eta ez duela inora eramaten. Ona da beraien akatsak onartzea, argi baitago herri onen zati garrantzitsu bat, ezker abertzalea kasu, albo batera utzita ez direla arazoak konponduko» ●

Mamu beharra

VARSOVIA-KO Ituna desagertu zen baina NATOk hor jarraitzen du etengabe bere izaera zelabait justifikatu guran. Lehen gorri buztandun eta adardunei aurre egiteko zen; hamaika urtetan entzun behar izan zen sobietarrentantik defendatu beharra zegoela. Hauek desagertu bezain laster mehatxu komunistarik ez bazegoen ere, oraindik ordura arte horrenbeste aipatzen ez ziren barne etsaiak geratzen ziren, nazionalismoak esaterako.

Ez horiek bakarrik, atzerrian beste etsai garrantzitsu bat bilatu zuen NATOk bere burua justifikatzeko: fundamentalismo islamista. Meditarra-
nioan bertan zegoen eta Europa arris-
kuan. Gura beste etsai topatuko ditu,

zalantza barik. Bere arazo nagusia etsaiak barruan daudela konturatzen denean agertuko da. Mundua egituratzen ari den hiru merkatu bloke nagusiek —Europa, Asia, Amerika— interes kontrajarriak sortuko dituzte eta hori igarri egingo du erakundeak.

ERAKUNDE zaharkituak ezetza eman zien Polonia eta Txekoslovakia

**—NATOn arazo
nagusia etsaia barruan
daukala azaleratzen
denean etorriko da ●**

moduko estatuen sarrera eskakizunei, eta erabaki hau leuntzeko Bakearen Aldeko Elkartea sortu zuen. Munduan gaur egun gerrarako dagoen tresnarik indartsuenak uso zuriz mozorrotu gura duen erakundea, baina bere usain menperakorra gaitetik nekez ken dezakeena. Berez Europako ekialdeko estatu eta mendebaldekoen arteko lokarri beharko lukeenak hauen arteko banaketa fin-
katzeko balio dezake.

Horrez gain, Bill Clintonek argi utzi zuen Europa dagoeneko ez dela Estatu Batuen erreferentzia gune bakarra, oraindik garrantzitsuenaren izanik ere, Asiako hego-ekialdea eta Iparamerika hor daudela eta gero eta zeresan handiagoarekin. Estatu Batuek,

Italiako historiak sendotu du jada bere parke jurasikoaren izendegia. I errepublikaren amaierarekin iragan dira historiara Andreotti eta Craxi moduko dinosaurio ustelduak. Funtsean sistema usteldua zegoelako gertatu da gertatu beharrekoa baina epaileek horren tinko bultzatutako Esku Garbien kanpainak ere zerikusi handia izan du I Errepublikaren heriotzean. Eta II Errepublikarako zer? Carlo Azeglio Ciampi lehen ministroak, bete zuen bere egin behar nagusia: hauteskunde sistemaren erreforma. Orain paperetan jarri dena errealitatean gauzatu beharko da eta hori gaitzagoa izango da. Ipar Liga eta Alexandra Mussoliniren faxistak izan dira I Errepublika bukaera honetako agerpen berri nagusiak, Berlusconi zer egiten duen ikusi beharko da eta Ochettoren PDI ere larri dabil ezkerre eta mugimendu aurrerakoia bere inguruan biltzeko.

TERMINOLOGIA

Historia. Gure bizitzaren eta gertakari gogoangarrien berri mendeetan zehar ematen duen kontaketa-baria.

Batzuek errepikatu egiten dela diote. Beste batzuek, aldiz, errepikatu ezetz baina parekotasun oso handia duten gertakizunak izaten direla aitortzen dute. Errusiak oso serio hartu ditu bi pentsakera antzerako horiek eta, legebiltzarra eratu eta bere lehen-dakaria hautatutako lehen uneetatik, iazko urriaren aurretikotara itzultzeko ahaleginetan ari da antza. Ivan Ribkin, Nekazal Alderdiko kidea da legebiltzarreko lehen-dakaria, lehengo legebiltzarrean Errusiako Komunistak taldeko buruzagi ohia. Heldu da berriro istiluen garaia, Jirinovski 'boxealari-diputatuak' gutxienez bere horretan hartu du hasiera hau.

teorian bederen, onartu dute azkenean MEBren (Mendebaldeko Europar Batasuna) zelabaitetako independentzia eta aurrerantzean honen NATOren bitartekoak erabili ahal izango ditu. Era batera ala bestera, airean geratzen den galdera nagusia NATOren barruan dauden interes kontrajarriak argitara noiz agertuko diren da.

CLINTON pozik egoteko moduan dago. Europara egin duen bere lehenbiziko bidaiari, bere aurretikoek egindako lanaren fruituak jaso ditu Ukraina eta Bielorrusiaren indar nuklearrakin. Adostuta geratu dira jada hauen deusezte eta orain modua finkatzea besterik ez da geratzen. Trukean ogi apurak. Etsai arriskuak gainetik kendu eta gainera laguntza eskeini aurpegi onez. Enperadore onak pozik itzultzeko moduko lana egin zuen Europar.

Xabier Letona

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

¡Viva Zapata!

G**AUZAK** ez dira beti izaten itxuraren arabera, dio esaera zahar batek. Duela bi hilabete, Sao Paulo-ko Foruma aztertuz, orriotan haxe mentatzen nuen: «Zenbait herritan ezkerak bultzatzen zuen estrategia politiko-militarra badirudi ahitu edo indargabetzen ari dela».

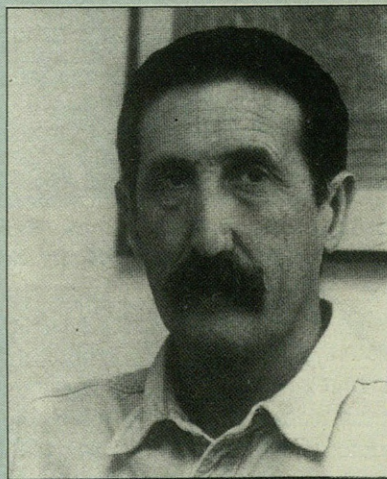
Nork pentsa, beraz, eutsi ezezik fronte armatu berriak ere irikiko zirela, non eta Mexiko-n. Ipar Amerika osatzen duten hiru Estatuetatik ahulena, baina, azken finean kokagune geostrategiko berberan sartuta egoteaz gain, Hego zein Ertamerikako bestelako gizarteekin konparatuz oso aberatsa. Informazio urri-gia eta eskasa dugunez xehetasunetan ezin naiteke gehiegi sartu. Halaz ere, bi gauza esan nahi ditut: eztanda horrek ustegabeen harrapatu bagaitu ere, ez gaituela harritzen hartu duen garrantziak. Eta gutxiago ere, matxinatek Emiliano Zapata ikurtzat hartu izana.

MENDEBALDEKO historiagileek, folklorekeriaz eta bitxikeriaz josirik agertu digute Iraultza Mexikarra, oso gutxi egin diote justizia. Pancho Villa eta bere Iparaldeko Dibisioak zein Emiliano Zapata eta bere Hegoaldeko Armada Askatzaileak, fenomeno sozio-politikoak sortzeko gai izan zen Iraultza horrek, lurra eta askatasuna ikurtzat zuela, Plan de Ayala izenaz ezagutuko zen egitasmoa plazaratu zuela, geroxeago Amerika guzian nekazarien mugimenduak eredutzat hartuko zuen.

Esan dezakegu Mexikar Estatu modernoak, iraultza horretan oinarritu eta legeztatzen dela, eta 62 urteren zehar, bere aurrerakadak eta atzerakadak ezagutu baditu ere, (hala nola, Obregon-ek bultzatutako kontrairaultza eta Cardenas-ek zuzpurtutako abertzaletasun iraultzailearen itzalean egindako oinarritzko sektoreen nazionalizazioak eta lur-banaketak), orain arte, inor ez dela ausartu iraultzarekiko zibilor esteak apurtzen. Salinas de Gortari izan da lehena. MLaren eskutik mexikar abertzaletasuna pikotara bidali ezezik, Nekazaritza Erreforma bermatzen duen Konstituzioaren 62garren artikulua bertan behera utzi eta horrez gainera sektore estrategikoen pribatizazioari ekin dio. Beraz, iraultzaren zutabetzat hartzen ziren ezaugarriak desagertzeaz daude.

PRIBATIZAZIO horien esker eskuratutako diru kopuru handi batez sektore batzuk ustelarazteko edo neutralizatzeko erabili da. Kale gorrian eratu zen gehiengo horri, protestari eutsi diotenei, berriz, errepresioaz erantzun zaio (egun 10.000 preso politiko eta sozial daude Mexiko-ko kartzeletan. Horietatik asko desagertuak. Chiapas-en bertan azken urteetan 1.000 nekazari izan dira erahilak).

Azkenean, txiroenetatik txiroen den Chiapas herrialdean hautsi da soka. Antza denez, satorren modura, horren zain egon dira lan eta lan EZLN-ko kideak. Eta gauza lehertu denean, matxinadaren buruan jarri dira. Ohi denez, armada federalak errepresio basatiari eutsi dio.

JOXE IRIARTE «BIKILA»

Zutik-eko kidea

Zapataren itzala

Dagoeneko izan dira jada zapatista eta Mexikoko gobernuaren arteko lehenbiziko kontaktuak. Alde biek onartu dute negoziatzea baina prozesua luze joan da seguruenik. Mexikoko agintariek erreduara galanta jaso dute Chiapaseko gertakizunekin eta beronek sortutako sua nola-hala itzaltzeko prest agertu dira. Prestutasun hori surik berriro piztu ez dadin ainakoa den ikusi behar orain.

HERRI Indigenen Nazioarteko Urtea izan zen 1993koa. Nazioarteko protagonismo sinbolikoa hartzen duten gai gehientsuenetan legez, dena den, oihartzun eskas samarra izan dute. Haiei gainean berba egiten hasteko, Iparramerikako Merkatu Librearen Akordioa indarrean sartu zen urte berri honetako lehen egunei itxaron behar izan diegu. Ezuztekoa Mexiko aldetik etorri zen oraingoan eta, mende hasierako datetaraino erama-

nez, Emiliano Zapataran fusila museotatik kalera atera zen.

«Lurra eta askatasuna» oihuak Mexikoko zutabe modernoak astindu zituen eta Chiapas estatua hankaz gora jarri zuen, Askapen Nazionalerako Armada Zapatista (EZLN) medio.

Ohi moduan, errepresio basatia izan zen mexikar agintari harrituaren lehenbiziko erantzuna. Mexiko 'moderno'aren defendatzailerak sutsuek, agintari zein intelektualek, laster aitortu

zuten pobreziaarena; baina argitu ere berehala argitu zuten, indigena gizarajoak gidatu eta engainatzen zituztenak, atzerri eta hirietatik etorritako gidari marxistamaoista-subersiboak zirela. Lehen sobietarrek eta kubarrak egiten zituzten lan beltzak aurrera eramaten dituzten mamu beltz berri batzuk sortu bide dira.

Eliza katolikoa ere ez da altxamenduaren eragile izatearen salaketatik kanpo geratu, eta bereziki Samuel Ruiz, San Cristbal de las Casaseko gotzaia, izan da erasotuen. Berriro ere Askapenaren Teologiak agintari eta jauntxoengan sortzen duen beldurra agerian geratzen da salaketa gogor hauekin. Mexikoko elizaren erantzuna ere ez da makala izan: «Kultura indigenetan ez da ohizkoa urkoa erasotzea. Harkotasuna, giza bizitzarekiko begirunea eta naturak eskeinitako ondasunen banaketa erakusten digute. Jainkoa eta bere Elizarekiko maitasuna

eta begirunearen eredu dira».

Hala ere, Carlos Salinas de Gortari Mexikoko lehendakariak, altxamenduen ondorengo bere lehenbiziko erruak zuritu gura izan ditu auziaren konponketa bere eskuetan hartuz. Lehenbiziko neurriak, armadaren suetena agintzea,

EZLN batez ere indigenez osatua dago eta hauek jasan dute errepresioaren alde bortitzena.

Zapatak utzitako ondarea

MEXIKO-KO hegoaldean matxinada armatua aurrera eraman dutenek euren burua zapatistatzat jotzea ez da kasualitate hutsa. Historia egitean, oro har, Zapata nekazari gisa bakarrik aurkeztua izan da. Lurra eta nekazarien alde eraman zuen borroka markatu izan du bere historia iraultzailea. Eta horrela da, baina ahaztezina da baita Emiliano Zapata indioa zela, eta gaur egun ere, Chiapaseko indioentzat Emiliano Zapata askotan kontrajarriak diruditen berben lokarria dela: indio eta iraultza.

Mende hasieran Hego eta Ertamerikan izan ziren beste nekazal buruzagi askoren parean jarri izan da Zapata, bere indio izaera ukatu guran edo. Mexikon, teoriarik idelogiak indigenismoa aldarrikatzen badu ere, agintarien joera orokorra izaera indioa ezkutatzea izan da. Lehendakari ospetsua izan zen Benito Juarez bera ere indio zapotekoa zen. Berdin zapatarekin, baina erakunde indioen bulego eta haien buruzagien etxeetan, Zapataren irudiak harrotasunez gidatzen ditu hauen urratsak.

Zapataren armada nekazari indioen armada zen, lurra berreskuratzearren borrokatzen zuen armada. Zapatak 1910ean hasi eta 1917ra arte iraun zuen nekazal erreformari esker, herri indigena askok XIX. mendean zehar jauntxoek lapurtutako lurra berreskuratu ahal izan zituzten orduan. Gaur egun erabiltzen den ejidoa moduko nekazal sistema komuna ere Zapataren oinordekoa da.

Ezkerreko mugimenduekin erabat lotu izan duten arren, zapatismoak topo egin du Latinoamerikako ezkerreko mugimenduek lurra eta nekazal antolaketari buruz izan ohi duten ikusmoldearekin. Zeresanik ez, ez du zerikusirik mugimendu eskuintiarrekin. Nekazari indioek dioten moduan, «Mestizoak zentzu praktikoko handiagoa du eta lurraren salerosketari beldur gutxiago dio; indioak, duen hondare bakarra galtzeari uko egiten dio, lurra alegia». Horixe da zapatismoaren oinarria. Mexikon bertan ere zenbait historiagilek onartu dute jada Zapatarekin Mexiko moderno eta aztekaren aukera galdu zela.

Historiak Zapataren izaera indioa izkutatu gura izan du; askoren ustez, berarekin Mexiko moderno eta aztekaren aukera galdu zen

Txirotasunaren erradiografia

CHIAPAS Mexikoko zornarik txiroena da Populazio Kontseilu Nazionalaren (Conapo) datuen arabera. Conapok dioenez, Chiapaseko 111 udalerrietatik 94k txirotasun maila handia edo oso handia dute. Eta Conapok ez dio horrelakorik baina horren errua jauntxokeria basatia da nagusiki. Ikus dezagun, dena den, Chiapasen oso gai-neko erradiografia bat:

- 73.000 m²ko azalera eta hiru milioiko populazioa. Hauetatik milioi bat 13 etnietan banatzen diren indioak dira, hots populazioaren % 28 inguru. Tzeltalak, zokeak, tsotzilak,

tojolabaloak, chanabaloak, choleak, chamulak, lakandoneak... Gehienak txirotasun gorrienean bizi dira eta Conaporen datuen arabera, iaz 15.000 indigena gosez hil ziren.

- Biztanlego aktiboaren % 75ak 38.000 pezetatik (1.652 libera inguru) behera irabazten du, Conaporen arabera oinarritzko beharrak betetzeko behar dena. Estatistika, Geografia eta Informatika Instituto Nazionalaren datuetan, 15 urtetik gorakoen % 30 analfabetoa da; 15 urte baino lehen ikasketak uzten dutenen estatu txapelduna ere bada eta, adi-

bidez, 1990ean eskolan hasi zen % 62k ez zituen lehen mailako ikasketak amaitu. Oro har, datu ofizialen arabera, eskola urteetan dauden haurren % 39,7k ez du eskolara joaterik.

- Txirotasuna nagusi berez aberatsa den zona batean. Azalpena, gutxi batzuk gehiegi dutela eta gehienek oso gutxi. Chiapas Mexikoko kafe ekoizlerik handiena da. Urteetan zehar estatuaren arto hornitzaile garrantzitsuen izan da. Abeltzantza eta industria, ordea, sektore ahulak dira.

- Petroleos Mexicanos en-

presak 92.000 petrolio upel ateratzen ditu eguneroko. Gas naturalaren ekoizle oso garrantzitsua da baita. Hala ere, chiapastarren %80k ez du indar elektrikorik eta etxe erdian baino gehiago sukaldean oraindik egurra ala ikatza erabiltzen da.

Bitxia da, Zapata inguru haietakoa bazen ere bere lorpenek ez dira inolaz ere bertara heldu. Mexikoko iparraldean eta hirietan geratu dira eta hauetan ere gero eta gutxiago. Azken bost mendeetan zehar antzera, jauntxoek Chiapas euren gogora zapaltzen jarraitzen dute.

Salinasek armada bidali zuen Chiapasera baina honen jokaerak eskuetatik alde egin dio.

EZLN bere aurka egiten duen indar gisa onartzea, eta elkarriketarako asmoak agertzea, horretarako bi-deak jarritz.

Camacho Solis kantziler ohia, Salinasek bidalia, eta Samuel Ruiz gotzaia dira gerrila eta gobernuaren artean

bitartekari lanak egingo dituztenak. Solisek nahiko argi hitz egin du Chiapasen bakeak behar dituen baldintzez: «Berebak ez, eginga-dakoak behar ditu Chiapas-ek aurrerantzean. Ez inoiz betetzen ez diren agindu gehiago. Zentzugabekeria

litzateke kontaktu batzuek medio, lan zerrenda bal, negoziatio mahaia eta emaitza errealekara helduko garenik ustea».

Indioen antolakuntza

Horrexegatik prozesua nahiko luzea izatea espero liteke, batez ere horrela altxatu direnak emaitza edo berma haindi barik ez dituztelako armak utziko. Alabaina, Gortarik arma hotsa —gerrilariena bederen— isilarazi gura du eta horretarako Amnistia Orokorra eskainiko da seguruenik.

Indigena nekazariak altxamenduari ekin baino lehenago egindako lan guttiaren antolaketarekin jarraitu beharko dute. Mexiko osoan, V. Mendeurrena zela eta antolakuntza indioak lorpen handiak bereganatu zituen baina oraindik ere bide oso luzea daukate, luzeegia Salinasen aginduen gauzatzearen zain planto

egiteko moduan.

1910eko mexikar iraul-
tzak ganbara ilunetik argi-
tara atera zituen kultura eta
zibilizazio indioak; hasiera-
ko une grinatsuak izan ziren
baina, laster ahalegina ber-
tan behera geratu baitzen
indioak ahanzdura politi-
kora itzulazaziz. Hamarka-
detan, teoriarik bederen,
Mexiko izan da Hego eta
Ertamerika osoan eskubide
eta kultura indioaren de-
fendatzailerik sendoena.
Errealitateko helburua, dena
den, kultura indioa irenstea
izan da, Mexikoko erreali-
tate 'nazionalen' integra-
tzea alegia.

Mexikon 250 bat herri
indigena daude, 56 talde
linguistiko baino gehiago.
Iparraldekoak nomadak eta
gerlariak ziren batez ere; he-
goaldekoak, oster, neka-
zariak eta egonkorragoak,
eta euren lurralde eta kul-
tura hobeto mantendu izan

Lurraren jabetza eta indigenen kulturaren mantetzea daude altxamenduaren sustraian.

dute. Euren kultura eta bizi-
moldeak mantentzeko era-
maten ari diren antolakun-
tzaren eredu dugu Chiapas.
Hogei erakunde indigena
desberdinetak 10.000 ki-
dek, azken urteetan egin
den indigenen mobilizazio-
rik handiena egin zen
1992ko urriaren 12an San

Cristobal de las Casasen.

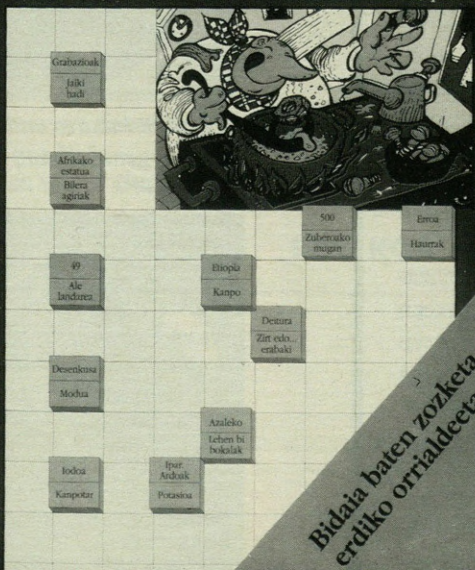
Erakunde horietatik
gehientsuenak FOSCH
(Chiapaseko Erakunde So-
zialen Frontea) izeneko era-
kunde berri bat sortu dute.
Zentzu honetan biziki inte-
resgarria da iazko urte ha-
sieran Gaspar Morquedok,
erakunde indigenekin la-

nean diharduen ikerlari ba-
tek zioena: «Urriako mani-
festazioa oso marginala da
oraindik ikusiko duguna-
rekin konparatuta». Mar-
quedoren profetia gauzatu
egin da behintzat.

Xabier Letona

txt
ARGIA ren
denborapasa
gehigarria zenbakia

ARGIA etxean jasotzen dutenentzat dohainik 125 pezeta

SALGAI

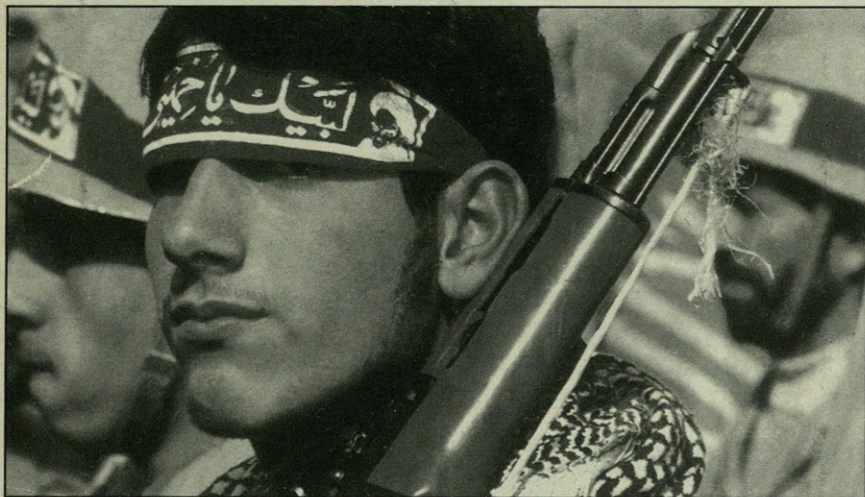
OHIZKO LIBURUDENDA ETA KIOSKOETAN

3. ale honetan: Poema presoak,
gurutzegramak, zopa test, begi flash,
abaraska, hitz gezidunak, logika jokoak,
gezi eroriak, haur jolasak... eta gainera

LEHIAKETA

**ERDIKO ORRIALDETAN
KANARIAR IRLETARA
ASTEBETEKO BIDAIA,
BI PERTSONENTZAT**

HISTORIA ETA GERO

IRAN ROCK MUSIKAREN AURKA

AZKEN urte hauetan Iraneko erregimenak nazioarteko leihatilak apur bat zabaltu baditu ere, barne mailan oraindik gogor jarraitzen dute mende-baldeko eraginen aurka. Deabru horien artean, rock musika dago. 1993ko bukaeran, iraultzaren zaindarien 300 rock zaletu atxilotu eta 50 bat disko eta grabazio bahitu zituzten. Madonna eta Michael Jackson entzutea, esate batera, legez kanpokoa da Iraneko errepublika islamdarrean.

ARMADAREN DIRUA MUNDU TXAPELKETARAKO

EZAGUNA da Etxe Zuriko diru kutxak duen zulo handia. Hori dela eta, Bill Clinton lehendakariak aurrikusia zuen Armadari ere bere zatitxoa kentzea, eta bitxia bada ere murrizketa horretatik ateratako diru kopuru bat Estatu Batuetan aurreko jokatuko den futbol mundu txapelketara bideratuko da.

Argi da, beraz, pistolak egin beharrean diru horrekin baloiak egingo direla, ez dakiguna, ordea, industria militarren birmoldaketa dela eta, baloi horiek ere Pentagonoan egingo ote diren.

TXINA TXAKURRAK IZATEAREN AURKA

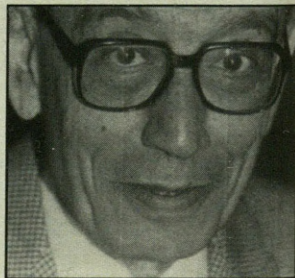
OILARRA-REN urtea utzi eta txakurra renean sartu dira txinarrak. Alabaina, Alderdi Komunistaren agintariek ez dute «gizakumearen adiskide onena» ei den animali honen alde egiteko asmorik. Alderantziz, iragan astean Alderdiaren ahots ofiziala den «Herriaren Egunkaria»-k etxean txakur bat izatea «osasunaren aurkakoa eta inzibilizatu» dela azpimarratzen zuen. Etxean txakurrik ez edukitzea gomendatzen zuen: «Arrabia daukate, txiza eta kaka edozein lekutan egiten dute ingurugiroa kutsatuz; laburtuz, mila gaitz dakartzate eta onik bat ere ez». Ez da aski baina, argudio ideologikoak ere erabiltzen ditu eta, «sozialismoaren aurreko etapetan, Txinako hiri superpopulatuak ez daude txakurra kalean ibiltzeko moduan».

E L E M E L E

«Italian ez da polo liberal-demokratikorik (...) Ez dut gustuko moderatua dei nazaten, txapela eta zapatilak daramatzaten zabarrak gogorarazten dizkidelako».

Umberto Bossi, Ipar Ligako buruzagia.

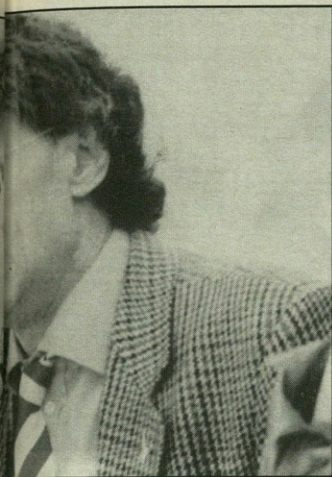
«Bosnian indarra erabiltzeko agindua emateko zalantzarik ez dut izango».

Butros Gali, NBEko idazkari nagusia.

«Erabiltzen dituzten bitartekoak erabat errefusatzaren ditut baina EZLN hor dagoela ukaezina da, beraz bakea gura bada beraiekin berba egitea ezinbestekoa zaigu».

Camacho Solis, Chiapaseko Bakea eta Berradiskidetzarako Batzordeko lehendakaria eta Mexikoko kantziler ohia.

O I H A R T Z U N A K

*«Italiako kristau-Demokraten
arteak daude legeak
bortxatzeaz salatu
dituztenak, baina baita
askatasuna eta demokrazia
salbatu dutenak ere, eta gizon
horien meritua da Italia
zazpi handien artean
egotea».*

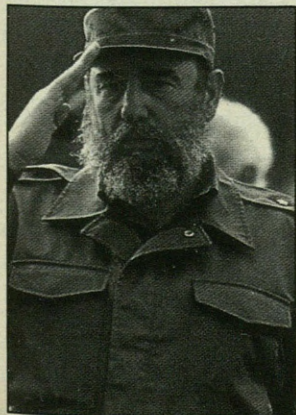
Joan Paulo II aita santua.

*«70 urte eta gero Mexikok
berriro egin dezake eztanda».*

**Mateo Zapata, Emiliano
Zapataren seme gazteena.**

*«Kubak Txina eta Vietnameko
bideak jarraituko ditu, bots
dikladura marxista-leninista
demokratikoa».*

**Fidel Castro, Kubako
buruzagia.**

HEGO AFRIKAKO ZURIAK ESTATU INDEPENDENTE BARIK

HAUTESKUNDEETARAKO hilabete gutxi falta direnean, oraindik negoziakete jarraitzen badute ere, ia segurtasunez esan liteke Hego Afrikako txuriek ez dutela euren estatu independentea izango. Nelson Mandela CNako buruzagiak dagoeneko argi utzi du CNak ez duela horrelakorik onartuko. Hala ere, negoziakete aurrera jarraitzen dute eta pentsatzekoa da hori lortu ezean, txuriek izango dutela 'lurralderen bat', hori bai Hego Afrikako federazioaren barruan. Azken asteetan, CNA eta Afrikako Herri Fronteko (AHF, Hegoafrikako eskuin muturreko erakundeak biltzen dituen erakundea) ordezkaritza bat izan da jada Suitza eta Belgikan, ea bertako eredu federalak Hego Afrikan ezar daitezkeen ikusteko.

IPAR KOREA-REN AURKAKO ERASO NUKLEARRA EZINEZKOA DA

ESTATUBATUARREK maiz aldatzen dituzte euren nazioarteko mamuak. Lehen, esaterako, Jomeini izan zen, geroago Saddam Hussein, geroago Aidid somaliarra, Castro... eta azkenengo boladan Kim II Sung Ipar Koreako estatuburu komunistari berrekin diote. Ipar Koreak bonba atomikoa lortzeko egiten ei duen ahalegina da aitzakia oraingoan. Iturri militarren arabera, Ipar Koreako zenbait zentral nuklearren aurkako erasoak ere aurrikusi ditu Clintonek, Israelek 1981ean Iraken aurka egin zuen moduan, baina atzera bota dira. Itxuraz, eraso jasango lukeen Yongbyon-eko zentrala martxan dago eta berau suntsitzeak Japoniaraino zabalduko litzatekeen laino erradiaktiboa sortuko luke.

KRISIAREN ZULOTIK HASERRE TXINPARTAK

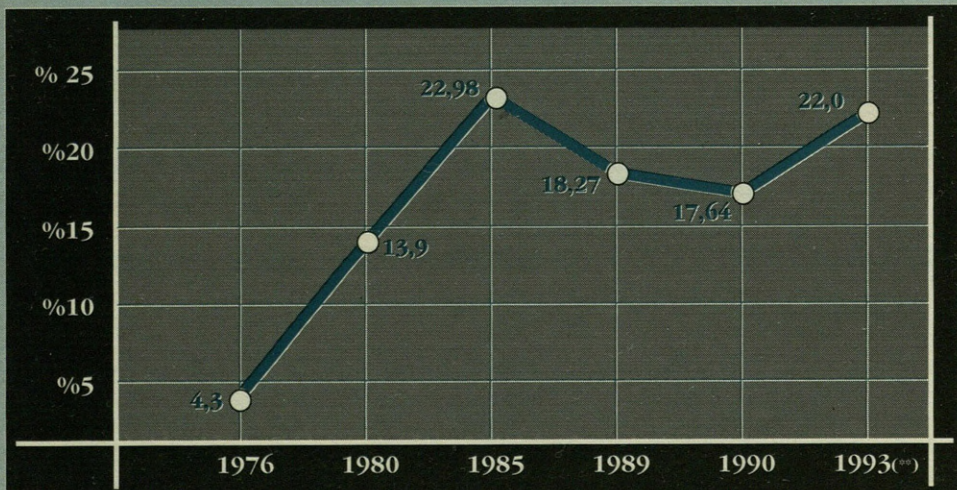
Lan harremanetarako euskal esparru autonomoa sortzea izan da oraingo honetan sindikatu abertzale eta estatuko en arteko banaketaren arrazoia. Hilaren 27ko grebak, beraz, arrazoi desberdinak izango ditu Hego Euskal Herrian. Inkesten arabera, greba orokorra arrakastatsua espero bada ere, biharamunean gertatuko denaren zain gaude.

DATORREN urtarrilaren 27an azken hiru urteetako bigarren greba orokorra biziko dugu Hego Euskal Herrian. Aurtengoaren helburuekin bat, Gobernuaren politika ekonomikoaren aurka eta lan harremanetarako euskal esparru sindikalaren aldarrikapenaren

alde kaleratuko dira sindikatu abertzaleen jarraitzaileak, ahantzi gabe industria eraispentak Hego Euskal Herrian eragiten duen lanpostuen suntsipena.

Krisiak eragindako aldaketa ekonomikoaren testuinguru honetan, gero eta nabariagoa da estatuko sindikatu nagusien —UGT eta CCOO— eta abertzaleen —ELA eta LAB— arteko diferentzia. Urte t'erdi pasatu da azkenengo greba orokorretik, 1992ko maiatzaren 27 burututakoa eta, orduan, bi deialdi desberdin bizi genituen Nafarroan, ELAk eta LABek deitutakoa eta EAE-rekin bat bizi zena eta biharamunekoa UGTk eta CCOOek antolatutakoa. Aurtengoa bakarra izan arren, ez da batua izango.

LANGABEZI TASAREN GARAPENA HEGO EUSKAL HERRIAN

(*) Biztanlego aktiboaren arabera

(**) 1993ko datuak hirugarren hiruhilabetekoak dira

Hego Euskal Herriak estatuko langabezi tasa altuenetakoa du.

**Nazio
eraikuntzaren
eskutik**

Hiru dira funtsean sindikatu abertzaleen eskaerak: lan

merkatuaren erreformaren negoziaketa, industri lan-postuen defentsa eta lan harremanetarako euskal esparru autonomoaren eraikitzea. Azken aldarrikapen hau izan da sindikatu abertzale eta estatukoaren arteko liskarren arrazoia, UGTko Josu Fraderen iritziz, «*ezin baita nazio eraikuntzarako dei bat zabaldu beste bain-bat gauza kolokan jartzen direnean, langileria osoaren eskubideak eta lan baldintzak, esaterako*».

Hala ere, sindikatuen arteko hika-mika aurreko irailean Madrileko hitzarmen sozialaren inguruan birstortu zen. Sindikatu abertzaleek euren burua hitzarmen honetatik erabat kanpo ikusi zuten eta hau izan zen azken urteotako zentralizazio politikaren adierazgarri. Honen ondo-

rioz, halaber, aurreko maiatzean CCOO, ELA eta LABek sinatutako akordio hirukoitza bertan behera utzi, eta horregatik batez ere, hurrengo 27ko greba orokorra bakarria izango da baina ez batua.

Euskal esparru autonomo honekiko, Confebask-ek —Euskal Autonomi Elkarteko ugazaben ordezkaria— ez du ez aurrera ez atzera egiten. Jon Bilbaok, bertako ordezkariak esan

«EAJk hartutako jarrerak ez du zalantzan jartzen gure sindikatu ekimena» ●
G. KORTABARRIA (ELA)

digunez, «*Euskal Herrian dirauten sindikatuek aniztasun ideologikoa dute. Confebask, aldiz, bakarra da. Gure izaera ez da ideologikoa, enpresarien interesak defenditzeko jaio ginen. Egia da, bestetik, enpresa ikuspuntu horretatik askoz ere egokiagoa dela enpresa dagoen leku horretan akordioak egotea eta bat egin dezakegu sindikatuen eskaerekin emaitzetan baina ez hitzetan. Hala bada ere, ez da bat etortze ideologikoa izango*».

LABeko Rafa Diezen ustez, «*euskal esparruaren aldarrikapena bada langile-riaren interesekoa eta ez, aurkezten saiatzen diren bezala, egozentrismoa. Estatutuaren ezintasun baten ondorioa da eta bonen aurka ez badugu egiten euskal sindikalgintza era-*

Lan harremanetarako euskal esparru autonomoa sortzeak sindikatu abertzale eta estatukoaren banaketa ekarri du. Greba orokor egun bakarria biziko badugu ere, ez da batua izango.

Krisia lantegietan

ADMINISTRATIOARI aurkeztzen zaizkion enplegu erregulazioak, kontratuen behin-behin-kotasuna eta enpresen desagerpena dira une honetan erabiltzen diren irizpideak langileari jasaten duen krisia neurtzeko.

● 1992an, beste urte batzuetan bezala, Euskal Autonomi Elkarteak izan zen Estatu espainiarrean erregulazio agiri gehien aurkeztu zituen autonomi elkarteak. 2.700 erregulazio

agiri baimendu ziren eta kaltetutako langileen kopurua Hego Euskal Herrian 92.954koa izan zen —Espainiako langile kaltetueten laurdena baino gehiago—.

● Enplegu erregulazioak eragindako langile kopurua soldatepeko langileekin konparatuz gero, Hego Euskal Herriak Espainia osoko portzentaiarik altuena du. Lanetan ari diren 1.000 langileko 148,9 langile enplegu erregula-

zioan daude EAEn eta 94,5 Nafarroan —Espainiako batez besteko kopurua 48koa da 1.000 langileko—.

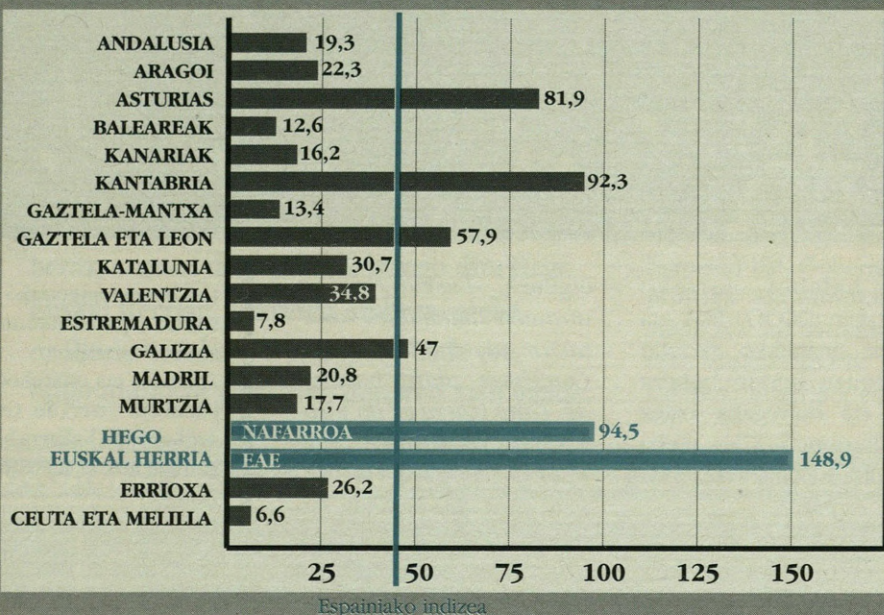
● Gipuzkoako Lan Ordezkaritzak emandako datuen arabera, 1993ko lehenengo hamar hilabeteetan 1.275 erregulazio agiri aurkeztu ziren Gipuzkoan —aurreko urtean baino % 18 gehiago—, eta kaltetutako langileen kopurua 30.000koa zen —1992an baino

% 12 gehiago—.

● Lanaren behin-behinkotasunari dagokionez, 1993ko bigarren hiruhilabete-koan Hego Euskal Herrian zeuden kontratuen % 21,3 aldi batekoak ziren —Nafarroan kontratuen % 27,5—. INEMeko datuen arabera, 1992an egin ziren kontratu berrien % 95 aldi batekoak ziren.

● 1992an Bizkaiak industria alorreko enplegu mailan gutxieneko historikoa kezagutu zituen. Urte bakar batean, 1991tik 1992ra, 16.500 lanpostu galdu ziren industrian, % 13tik gora. Gaur egun industrian ari diren langileak % 28tik behera dira, 1975etik 15 puntuko galera aurkeztuz. Nekazaritzan, 1981-1991 bitartean 30.000 enplegu galdu ziren Hego Euskal Herrian.

LANGILE AKTIBOEN ENPLEGU ERREGULAZIOAREN ERAGINA KOMUNITATE AUTONOMO BAKOITZETAN (*) (1992)

Iturria: INE. Espainiako Estadistika Institutua

(*) Milako portzentajetan

Euskal Autonomi Elkarteak 1.000 langileko 148,9k enplegu erregulazioa jasaten dute, Nafarroan 94,5 izanik. Espainiako altuenak dira.

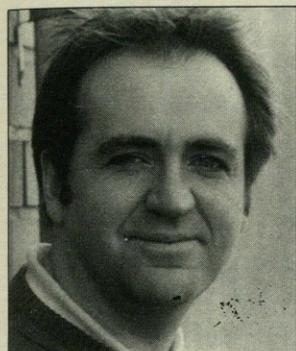
bat kanpo geldituko da. ELA eta LABek dituzten desberdintasunen gainetik, euskal esparru autonomoa izan da batasun honen arrazoia. German Kortabarria, ELAko bozeramailearen ustez, *«duela urte batzuk esparru autonomoa alderdi politiko eta gizartearen aldarrikapen bat bazen ere, gaur egun sindikatuen esku gelditu dela dirudi. Gure ustez, beste aldarrikapen*

batzuk bezain garrantzitsua da nazio eraikuntzaz aritzen garenean».

1992tik aurrera martxan jarritako Lana eta Langabezi Babesaren dekretua —'dekretukada' bezala ezaguna egin zena—, gero jasandako aldaketa 1993an, langabezi laguntzak apur bat murriztu zituen, eta 1994eko urtariletik aurrera martxan jarritako lan merkatuaren erreforma izan dira greba

orokor honen aurretikoak. *«Eta greba orokorra burutzen ez badugu hurrengo etorriko da: Gizarte Segurantzaren eta erretiroen murrizketa»*, salatzen dute sindikatuek.

Hala ere, eta politika ekonomikoari dagokionez, alderdi politikoaren artean EAJk badu zerikusirik, orain arte Madrileko Gobernutik proposatutako lege guztiak onartu baititu Espainiako Legebiltzarrean. ELAren ustez, German Kortabarriaren hitzetan, *«EAJk hartutako jarrerak ez du gure sindikatu ekimena zalantzan jartzen»*. Zentzu honetan, alabaina, LABek ez du iritzi bera Rafa Diezek azaldu digunez. *«Salagarria baita euskal erakundeek isiltasuna Euskal Herriko desindustrializazioaren au-*

JOSEBA AIARZA

Ekonomia arduraduna
«Euskaldunon Egunkaria»n

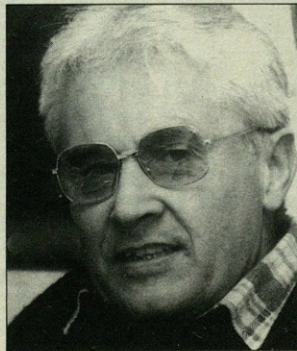
«**Gobernua behartua da go lan erreforma egin eta babes soziala murrizteko. Enpresariek ere ezinbestekotzat dituzte neurri hauek. Sindikatuek, negoziaketen bidez erasoa eragotzi ezinik, grebara jo dute. Ikusteko dago Gobernuaren politika aldarazteko nahikoa den.**»

MARIO FERNANDEZ

Abokatu ekonomilaria

«**Sindikatuaren eskaerak irrealak eta ukronikoak dira egun. Ugazaberia eta Gobernuaren jarrerari logikoa da. Ezin da Diputatuen Kongresuan hartutako erabaki bat atzera bota, aldez aurretik neurri hauek hartzeko hitzarmen sozial bat burutzeko saioa egon dezan.**»

KOLDO GOROSTIAGA

Lan Zuzenbideko irakaslea

«**Langileriarentzat ezinbestekoa da kontzientzia hartzea, batez ere azkenengo urteetan eman den garapenagatik. Dauten botere puska galtzen ari dira, are gehiago Euskal Herrian. Bestalde, Gobernuak eta ugazaberiak inoiz ez dute halako inoiz halako batasunik agertu.**»

MARCIAL HERRERO

Ekonomilaria

«**Logikoak iruditzen zaizkit langileen aldarrikapenak, lan merkatuaren erreformaren aurka-ko espresibide bezala. Baina oso kontuan izan behar dugu gaur egun bizi dugun enpresari azpiegitura. Teknikoki espresibide legitimoa izan arren, ez da une ego-
kia.**»

rean. EAJk bere aldetik interes ekonomikoak ditu, alderdi eskuintiarra da eta ez du sindikalgintzaren paperean sinesten». Hala ere, enpresariak kezkatuta daude hurrengo 27ko grebarekin. «Diru asko galduko dugulako denok», esan digu Jon Bilbaok. «1993. urtea izan da Espainiako historia ekonomikoaren urterik txarrena eta biztanleriak egoera larri hau sumatzen duenez, uste dut greba orokorra ez dela arrakastatsua izango. Greba bidez, gainera, ez da ezer konponduko».

Askok dira greba eskubide bidez ezer ez dela konponduko pentsatzen dutenak,

Gobernua barne, hauek egindako adierazpenen arabera «lan merkatuaren erreforma ez dela negoziagarria» azaltzen baita. Honi dagokionez, Rafa Diez hala azaldu zaigu: «Hori faxismoa da. Alderdi politikoen

zinismoa gogor salatu behar dugu sindikalgintzaren gainetik pasatuko direla esaten dutenean».

Aldaketa hauek azken 15 urteetako garrantzitsuak izan daitezke eta neoliberalismoaren bide honetan

elkartasuna bi ahodun ez-pata bihurtu zaigu. 27an neurtuko dira, ez bakarrik politika ekonomikoaren balioa, bide berri baten lehenengo urratsak baizik.

Myriam Gartzia

ENPLEGU ERREGULAZIOAK ERAGINDAKO LANGILE KOPURUA HEGO EUSKAL HERRIAN

URTEA	IRAUNGIPENA	ETENALDIA	ERREDUKZIOA	GUZTIRA
1988	9.739	60.985	12.983	83.617
1989	7.165	40.818	15.788	63.771
1990	9.209	48.850	5.920	63.979
1991	7.688	60.820	5.081	73.597
1992	15.629	73.652	3.668	92.954

Iturria: INE Espainiako Estadistika Institutua

Hego Euskal Herrikoak dira enplegu erregulazioan ari diren Espainiako langileen laurdena.

URTARRILAREN 27-KO GREBA OROKORRA

Greba orokorrerako deiak iritzi ezberdinak sortarazi ditu:

NORK BERE ASTOARI ARRE

Martxan dira sindikatuen makineriak, motoreak berotzen. Kalean, baina, jende askok urruti ikusten du oraindik hilaren 27a. Gobernuaren politika ekonomikoarekiko kritika nagusi bada ere, iritzi oso ezberdinak entzuten dira han hemenka: sindikatuen zeregina, grebarako arrazoiak, lanuzteak izan ditzakeen ondorioak... esaera zaharrak dioen legez, zenbat buru hainbat aburu.

HILAREN 27ko greba deialdia helmuga, sindikatuek azken orduko lanak

goitik behera lotzeari ekin diote. Beren bileretan, atzera eta aurrera, grebaren

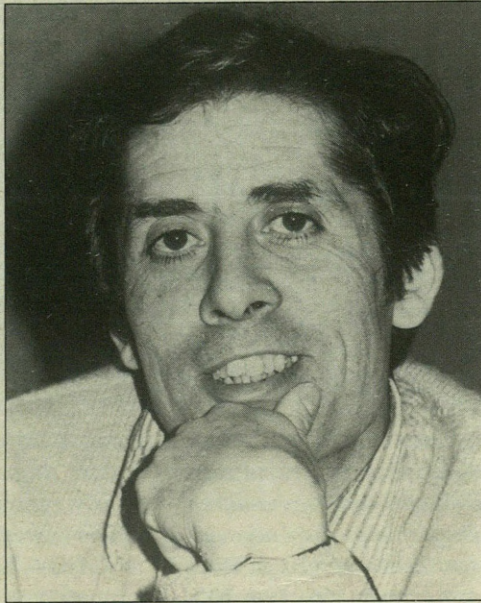
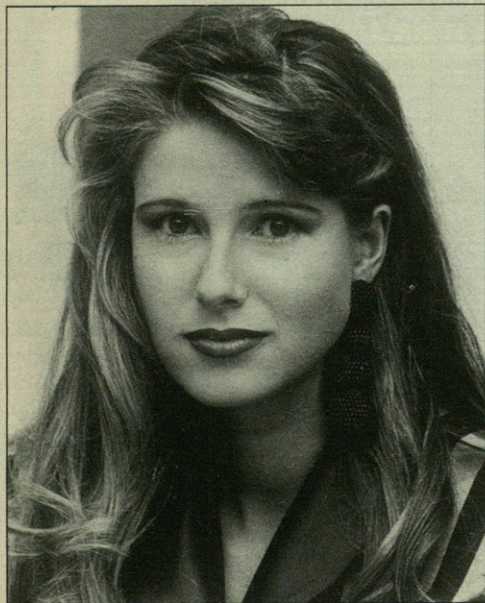
gertutasuna giroan nabari da. Kalean, baina, giroa askoz hotzago dago; eta hila-

ren 27a egutegian urrun geratzen den eguna dela dirudi. Hargatik edo, nola aurpegi ezagunak hala ezezagunak, hizketa pausatua goan mintzatu zaizkigu.

«Espainiako Gobernuaren politika ekonomikoa ez da egokiena izaten ari, —diosku Martin Fiz korrikalari gasteiztarak—, arazoei ez baitzaie behin betiko irtenbidea ematen. Dena den, ez dakit haxe ote den greba orokorrerako unerik egokiena. Gobernuari gogor egin behar zaiola uste dut, baina zalantza dut zerbait aldatzea lortuko ote den».

Martin Fizek adierazitako kezkak, kalean dabiltzanak dira neurri handi batean. Inor gutxi da politika ekonomikoarekin ados agertu dena. Gehientsuenak, baina, mesfidati dira grebak emango dituen emaitzez.

Eduarne Satrustegi mintzatu zaigu, kazetaritza ikasketak egiten ari den gazte donostiarra: «Gazteok gero eta zailago dugu edozein lan lortzeko, jende asko

Ane Igartiburu eta Mariano Ferrer, grebaren emaitzez mesfidati diren bi.

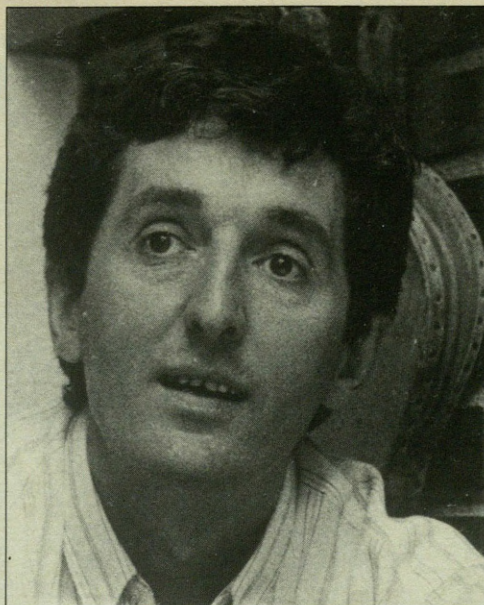
etsitzen hasita dagoela uste dut. Orain jarriko diren arau berriekin, gainera, oso baldintza kaskarretan aritu beharko dugula esaten dute. Nik ez dakit grebak zerbaiterako balioko ote duen, baina gauzak dauden bezala erabat justifikatuta dagoela iruditzen zait».

Edunek ez bezala, Ane Igartiburuk ez du oraingoz lan faltarik. Edurneren lagunartean tankeratsu, hala ere, ETBko aurkezleak oso gertu bizi du langabezia dauden adiskide ugariren arazoa: «Grebak une garrantzitsuetan egiten baldin badira eragina izan dezakete, hori garbi dago. Baina ni ere dudana naiz zer ondorio ekarriko dituen». Egoera oso larri dago Aneren aburuz, estatistikek erakusten digutena baino larriago: «Banestori gertatutakoa oso adibide ona da, bara zer gertatu den. Hartu beharreko neurri guztiak bartzeko ordua da. Nik neuk lagun asko ditut ikasketak burututa izan arren langabezi gorrian daudenak. Kezka handia ikusten dut inguruan».

Emaitez mesfidati

Pixka bat hegoalderago joita, Tafallan, Jose Mari Esparzak puntu interesgarriak jarri ditu mahai gainean. «Greba une onean deitua dago. Nabiz egun bererako deialdia egin, bestalde, sindikatu abertzale eta ez abertzaleen arteko bereizketa egitea interesgarria da».

Grebaren izaerak kezkatzen du Jose Mari. Emaizari emango ez duen greba

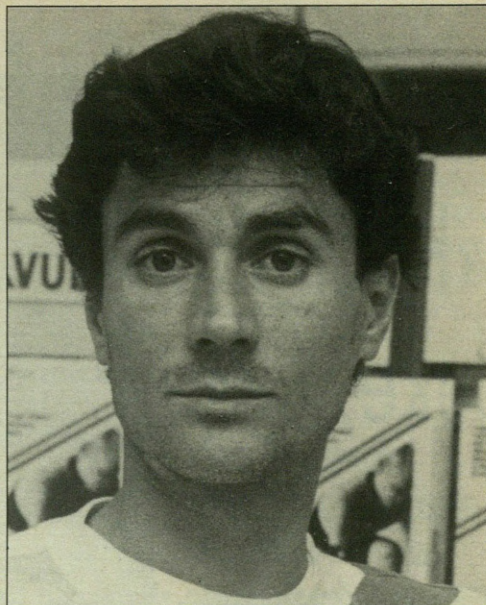

Jose Mari Esparzaken ustez greba une egokian dator; **Martin Fizek**, berriz, ez du horren argi ikusten grebaren egokitasuna.

epela izango da bere ustez. «Lorpenak nahi izanez gero, Errepublikara garaia baino lehenago egiten ziren grebak egin behar dira. Emaizak lortu arte lanera ez itzultzea, alegia. Egun grebaren kostua neurtua dago».

Oso bestela mintzatu zaigu Ordiziako kooperatiba bateko kidea den Jose Mari Perez. «Greba gobernuak egindako lan erreformaren kontra egingo da, eta erreforma hori, egokia ez izan arren, ez da nabikoa. Gobernuak ez ditu ez adiministrazio ezta enpresa publikoekiko neurriak hartu».

Mariano Ferrerrek azkenik, irakurketa sakona egin digu. Langileriak nola erantzungo duen kezkatzen du, besteak beste. «Zein puntutara iraino erakutsiko du grebak langileria orain oldartze egoera sistema superliberalizatzaile honen aurrean? Hainbestekoak izan dira filosofia liberal batetik eman zaizkigun azalpenak, ezen langileek eta langabetuek beren egoera aldatu ezin izaten duten».

Zalantza handia dut erantzunaren neurriak zenbateraino ikararatu duen Gobernuak. Uste dut beste aldera ulertuko dela, zera, sindikatuak bere malkineria jarri dutela martxan...». Espainiako Gober-

nuaren taktika, Marianoren ustez, «greba arrisku gabekotzat jotzea da, sindikatuen papera zalantzan jarritz. Beldur naiz diskurtso hori onartua ote dagoen».

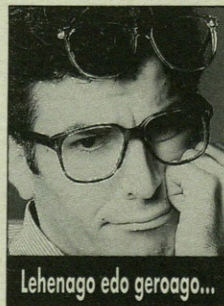
Alberto Irazu

VARILUX EZ BADUZU, EZ DAKIZU ZER GALTZEN DUZUN.

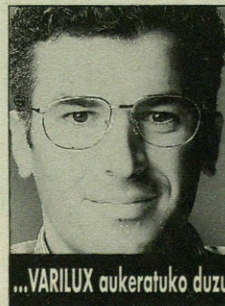
Varilux Comfort lente berria, MULTIOPTICASEK bermatutako egoitzapenarekin. Dagoen lenterik perfektuena distantzia luze, ertain eta laburren ikusmen naturala izateko.

VARILUX COMFORT LENTE BERRIA. IKUSMENIK ATSEGINENA

Naturala, duen ikuspen-eremu zabalagatik, hurbiletik urrunerako aldaketa leunagatik eta buruari eta begiei mugitzeko ematen dien askatasunagatik. Eta gainera, diseinu esklusibo, moderno eta edergarria. Lehenago edo geroago Varilux aukeratu duzu. Ikusiko duzu zein atsegina den.

Lehenago edo geroago...

...VARILUX aukeratu duzu

ZINKUNEGI OPTIKA

MULTIOPTICAS

Hernani, 4 - DONOSTIA

«Krisi ekonomikoak handixeagoa behar luke, negarra dago ikaragarri»

Bere azken liburuan, «Marasmus femeninus», emakumeen munduan murgildu da, eta dagoeneko epelak entzun behar izan ditu idatzitakoengatik. Hala ere, ez da kokiltzen goizuetarra, eta bere adierazpenek, hemengo batzuek ere agian, beti eztabaida sortzen dute. Arlo desberdinekiko kezka eta iritziak botatzeko ausardia onartu behar zaio, bederen, Leitzako txistulariari.

ARGIA. Zure azken liburua «azken urteotan emakumeen aurka idatzitako panfleto faxista nazkagarriena» dela esan du Edorta

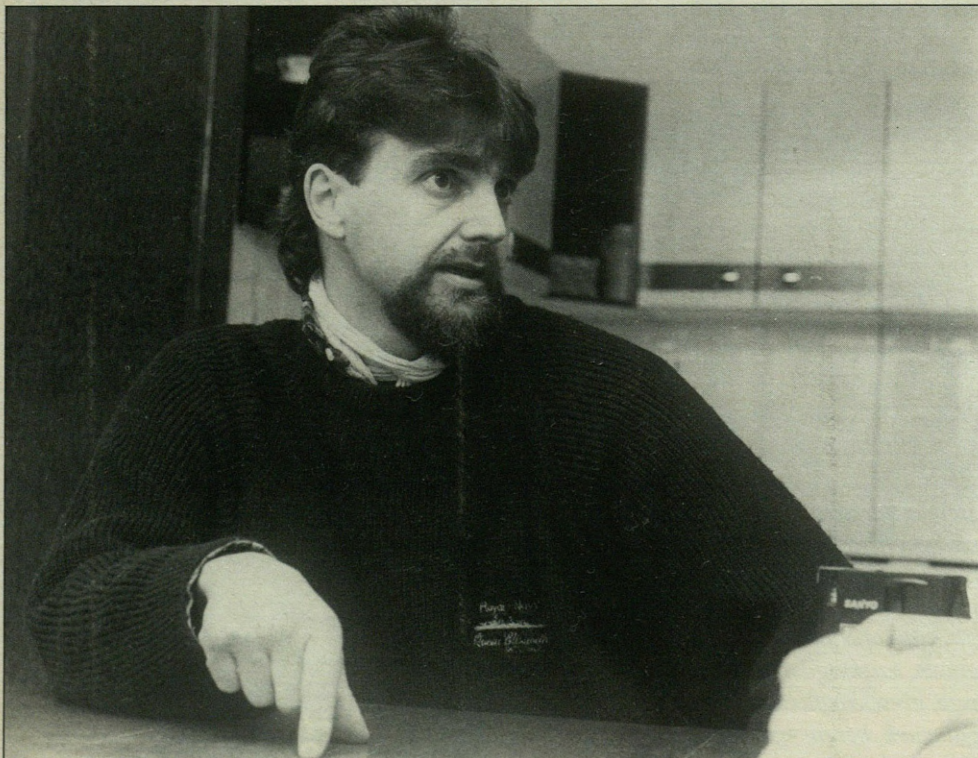
Jimenezek. Gema Lasartek ere kritika gogorra egin dizu.

PATZIKU PERURENA. Nik uste dut gizona askoz

ere gehiago kritikatzeko dela liburu horretan, ongi irakurtzen bada. Horko kritika handiena gaur egungo gizaritari egiten zaio, gizonari

orokorrean, gizarteko baloreei. Gema Lasarteren kritikan, berriz, emakumeei buruz egiten diren hiru edo lau aipu hartu eta gero estrapolazio bat egiten zen. Arrazoi osoa zuen eta ni bere aldekoa naiz, bereizkuntza bat dagoela emea eta arraren artean. Emakumearen psikologian eleberri baten bidez sartzea errazagoa da, arinagoa da, baina nire pentsamendua da. Bestalde, Gemak, liburua merkealdian saldutako ez dakit zer dela esan du. Nik uste dut lan honetan literatura asko dagoela. Gaur egungo merkatuan harrapatzen duan edozein eleberri baino literatura hobea. Gehiago esango nuke: Atxagaren azken liburuan baino literatura gehiago dago nirean.

Eta ez naiz harro, nire gusturako ari naiz. Ez da hizkuntza hutsa, hori esatea tranpa da. Liburu hau baztertua egon da, baina txokoan egon delako ez du gutxiago balio. Gemak gero esaten du ez dakiela zer den: entsaioa, eleberria... Liburu ona izateko sailkatu egin behar al da? Pertsonak sailkatu egin behar al dira partidu politikoetan? Saiakera edo eleberria dela esatearekin izugarritzko balorea hartuko ote luke lan horrek? Oso modan dago orain dena

«Nire azken liburuan gizona askoz ere gehiago kritikatzeko da emakumea baino».

«Iruditzen zaigu hemen deus ez dugula eta beti kanpora begira gaude. Barrenera begira ez dugu ezer egiten».

sailkatzea: dena estatistika, neurketa da.

A. Zergatik egon da liburua bainbeste denbora argitaratu gabe?

P.P. Iraultza frantsesetik edo industrialetik datozen balore batzuk —emakumeen eskubideak, giza eskubideak— bizi bizirik

daude, eta nire ustez ustelduta daude jadanik. Horrenbeste urte pasatu eta oraindik ez da aldatu hori. Faltsuak izan dira. Horiei buruzko lan bat egiteko gogoia nuen. Beka bat eman zidaten, baina ez dakit zergatik atzeratzen joan den orain kaleratu arte.

A. Zertan ari zara oraintxe?

P.P. Aspaldian hasi nintzen Leitzako kontu zaharrak biltzen. Hortik adar asko sortzen dira. Iruditzen zaigu deus ez dugula eta beti kanpora begira gaude. Euskal Herrian aberastasun ikaragarria dugula uste dut, baina ez dugu diziplinarik hori ikertzeko, zabaltzeko, erakusteko. Probetxurik ez zaio

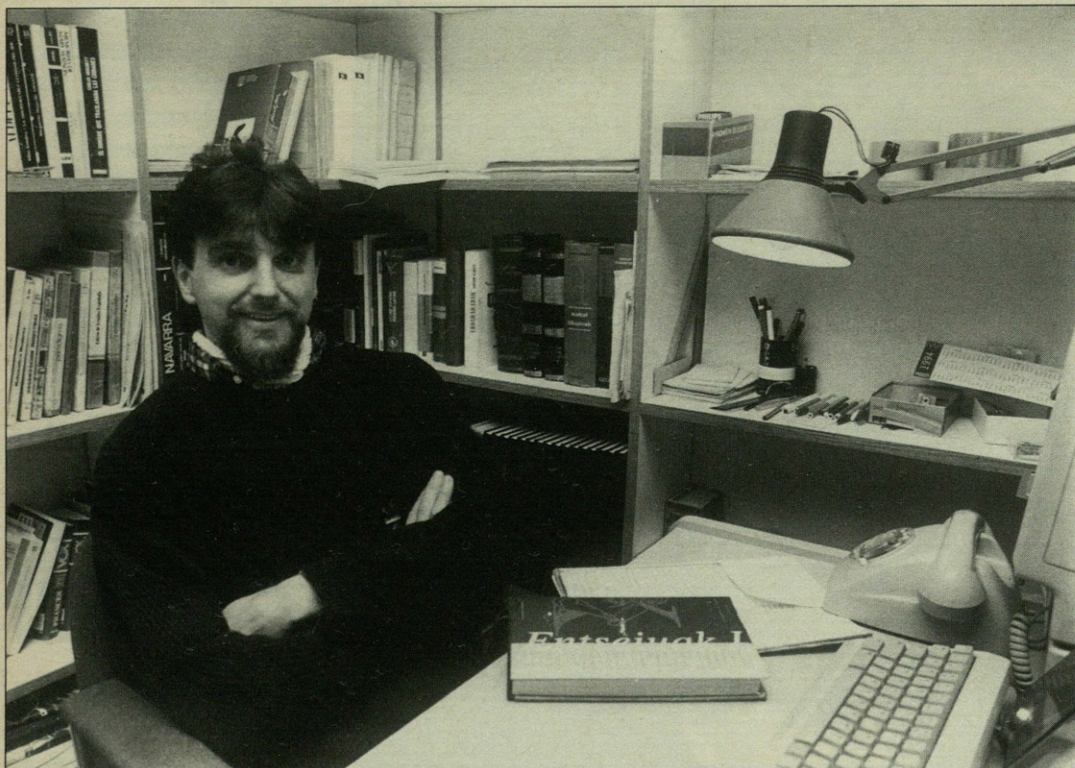
ateratzen. Barrenera begira ez dugu ezer egiten. Elizako artxiboekin zerbait egin beharko litzateke. Edo bestela gutxienez isilik egon daitezela abertzale hitza —ez zait batere gustatzen— erabiltzen duten horiek. Edo zerbait egin dezatela.

■ «Normala iruditzen zait gazte faxistak sortzea bake mugimenduak direla eta» ●

A. Gaurko hainbat idazleek euskal sena galdu dutela diozu, euskara zaharra ez dutela ezagutzen. Leitzan bertan, ordea, sekula baino erdara gehiago entzuten da gazteen artean. Sena galtzen ari al gara?

P.P. Hori normala da, hemen eta toki guztietan. Iruditzen zaigu munduan gertatzen den guztia ekartzen badugu orduan garelako mundurako. Orduan gara euskaldun indartsuak. Hori alderantziz da. Gu euskaldunak izango ginatke munduan sortzen den informazio pila horren artean gure nortasuna eta izaeraren galbahetik pasatzen den harengatik. Kanpoan gertatzen den gama zabal horretatik ona bereizteko zenbat eta gaitasun handiagoa izan, orduan eta nortasun handiagoa du herri batek. Berdin zait Euskal Herria edo Irlanda eta Afrikako tribu bat izan. Gaur alderantziz egiten da. Indarra barrendik kanpora sortu behar da.

A. «Koloreak euskal usarioan» liburuan kolore ezberdinen esanahiez aritu zinen. Zein kolorez daku-

tzen ditugu aitzakiak; esate baterako, euskararen legea. Oraindik horrekin gabiltza. Legeari ikaragarriko errespetoa diogu, uste dugu lege batek mugatzen duela pertsona. Legearen azpitik gure indar guztia hortxe dago, gure erosotasunaren truke alferrik galtzen uzten dugu. Indar hori erabili behar dugu. Hain faltsuak ez dugu izan behar aitzakiak bilatzen ibiltzeko.

A. *Bakea mito biburtu da, baita mugimendu bakezaleak. Zein irakurketa egiten duzu*

«Gorputza arrazoi demokratiko baten kartzelan sartu dugu. Horrek errepresio bat sortzen du».

sazu egungo nafar gizartea?

P.P. Esan dut besteetan, baina nik ez diot hainbeste garrantzirik ematen Nafarroa beste herrialdeekin elkartu behar horri. Hori azken batean formalismoa da. Badakit ekonomia eta hori ere badaudela, baina... beti ekonomia aipatzen da. Orain krisian gaudela diote eta nik uste dut krisi ekonomikoak handixeagoa behar

lukeela. Krisirik ez dago, negarra dago ikaragarri. Sekula baino diru gehiago ikusten dut. Hau entzuten badu lanik ez duen sei seme-alabaren gurasoren batek, etorri eta muturreko bat emango dit. Hori ere ulertzen dut. Baina orokorrean hartuta ez dago krisirik. Krisi izpirituzkoa, gogoari dago-kiona, hori bizi dugu. Eta Nafarroari begira, beti sor-

gero eta oihartzun handiagoa duen gertakari bonen aurrean?

P.P. Oso normala iruditzen zait orain gazte faxista batzuk sortzen badira. Gorputza arrazoi demokratiko baten kartzelan sartu dugu, eta horrek errepresio bat sortzen du. Beraiek ari dira faxistak sortzen. Dena hain polita da, hain diplomatikoa, hain axalekoa. Errepresio bat sortzen du eta faxismoa ekarriko du.

A. *Zein irtenbide du egoera politiko nabastu honek?*

P.P. Beharko litzateke izpirituaren aldaketa bat, eta ez dut ikusten epe motzera. Zinezko lan bat barrenera begira ez dut ikusten.

A. *Aldaketa bertsolaritzak bizi duena da, euskal kulturaren gailurrera igo baita. Ez al da euskal kulturaren desorekaren erakusgarri?*

P.P. Horretaz asko idatzi dut; lagun ona dut denbora. Bere garaian inork ez zidan arrazoia ematen, baina denborarekin ikusten dut

NORTASUN AGIRIA

Jai arratsaldero txistua jotzen du Leitzako plazan, jendearekin egotearren ● Mendia du gustuko, toki eta txoko malkarrenetan ibiltzen da ● Natura elikadura omen du ● Musika klasikoa ikaragarri gustatzen zaio

● Ez du deus telebistaren kontra, baina askotan aste oso batez ez du ikusi ere egiten ● Eskupilota zertxobait jarraitzen du, lehen jokatzan aritu baitzen ● Sarrionandiak zaletasuna eta sentiberatasuna eman ei zizkion, eta Eduardo Gil Berak bizitza osoan edukiko duen mundu ikuskera.

bertsolaritza inguruko jende xuri hori bide horretatik doala. Jakin nahi nuke batbateko bertsolaritza noiz sortu zen. Oso berria da, XVIII. mende hasierakoa nire ustez. Mitifikatu egin dugu hori, orain dela milaka urte sortu zela uste dugu eta jainkoaren graziaz heldu den zerbait dela. Eta herri literaturaren barnean ere oso toki eskasa hartzen du.

■ «Atxaga asko saltzen da, baina egiten duen literatura ez hainbeste» ●

Niretzat bertsolaritza hitzaren jolasa da, dibertitzeko zerbait, eta gustura entzuten ditut noiz-behinka. Gorakada normala da gaurko komunikabideekin. Herri literaturan hainbeste gauza daude hor zapalduta! Apez jende hori Egañak Lizardi gogoratu ziola eta beste ez dakit zer esaten hasi da. Laster Shakespeare aipatuko dute. Euzkitzeren adierazpen horiek, bestalde, frogatzen dute zer gutxi eztabaidatzen den barrenera begira. Ikuskizuna bihurtu da bertsolaritza; ez dut inor ikusten taberna baten bertsoa botatzen gai bat sortu delako.

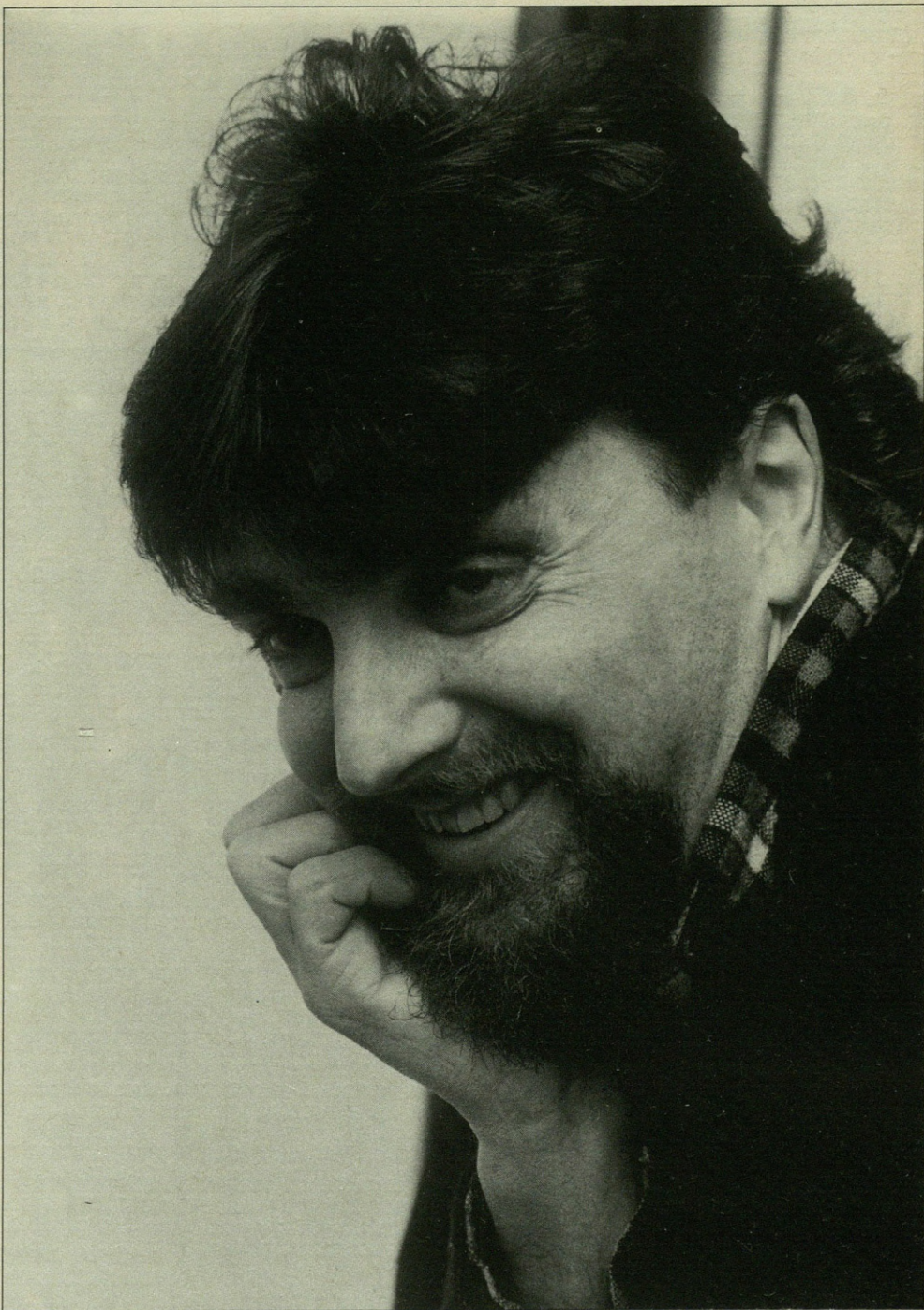
A. Zein da, zure ustez, euskal kulturak egun duen gaitzik okerrenea?

P.P. Erdipurdikeria. Niri poza eta oinazea interesatzen zaizkit. Ez dut ikusten euskal kantari bat oinazea adierazten duena, ezta benetako poza adierazten duenik. Askotan Imanol tristorari kantatzen ari zaio, baina ikuskizuna ematen ari

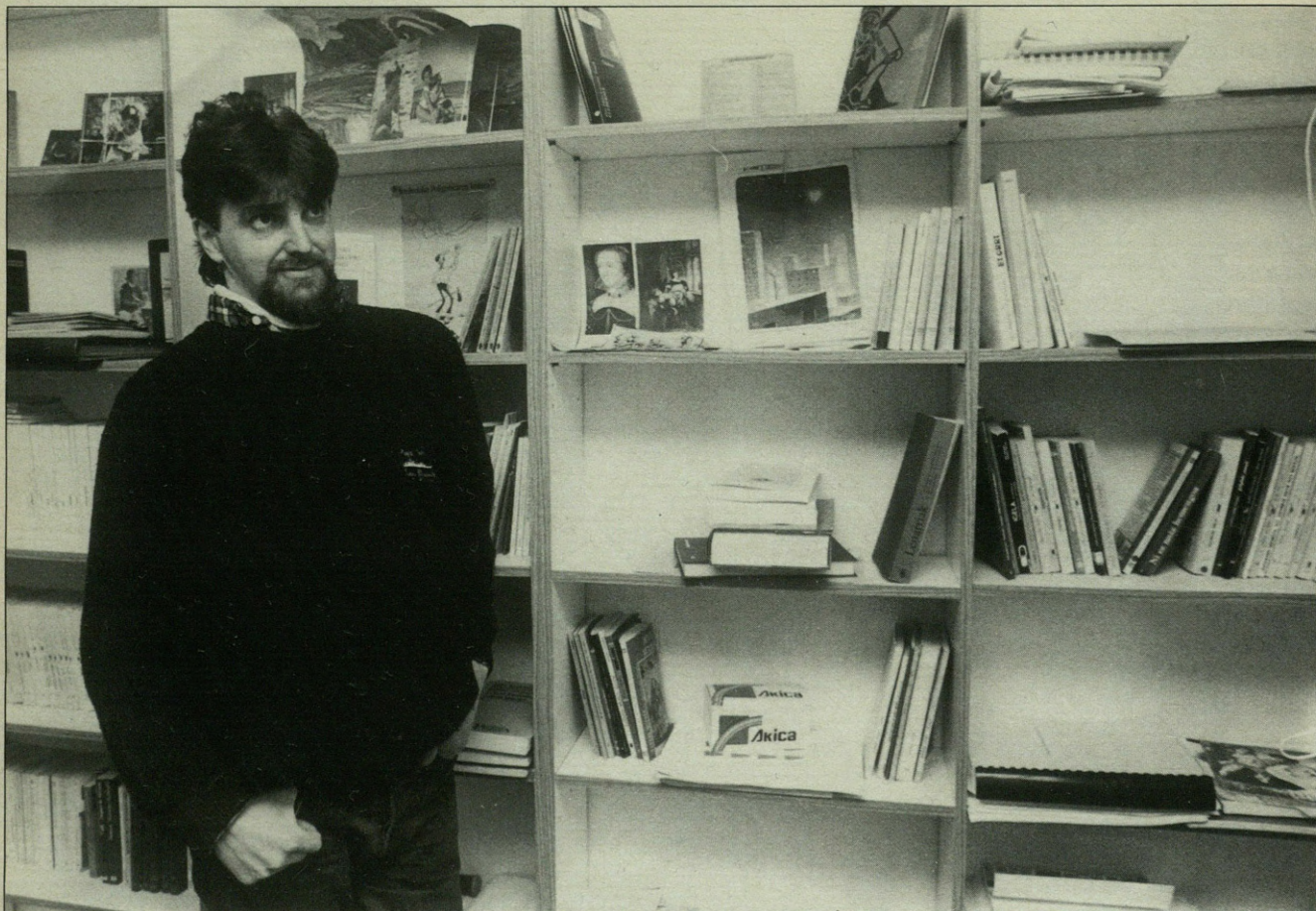
da. Oso barnerakoiak gara euskaldunak, eta barruan errepresio hori badugu. Gauza bizi bat entzun eta dantzan jartzen gara, baina hori poza al da? Etxamendi eta Larralde entzunda -esango didate ez dagoela modan-, gehiago sumatzen dut horiengan lehen esan dudana poza eta oinazea. Literaturan bertan asko zabaldu da erdipurdikeria hori.

A. Ez al dago desoreka izugarria euskal literaturan? Idazle gehienek lanak ohar-kabeen pasatzen diren bitartean, begi guztiak idazle pare bati begira daude.

P.P. Merkatuak egiten duena da. Nik badakit elkarriketa honek eragina izango duela eta nire liburuak gehiago salduko direla. Baina horrek adierazten al du nire liburuak hobeak di-

«Kanpoan gertatzen den gama zabal horretatik ona bereizteko zenbat eta gaitasun handiagoa izan, orduan eta nortasun handiagoa du herri batek».

«Beti giputzen kontra ari naizela esango dute, baina errealtatea baino ez naiz esaten ari».

rela? Edo ni idazle hobeaz naizela? Ezta pentsatu ere. Atxaga asko saltzen da, baina egiten duen literatura ez hainbeste.

Estatu Batuetan, Inglaterran... liburuak saltzen dituelako euskal literaturak beste maila hartuko duela uste dugu, aberatsagoak garela. Hori beste faltsukeria da. Atxaga ere bukatuko da. Joaten zara Parisera euskaldunok egunkari bat badugula esanez eta guri pozgarria iruditzen zaigu, baina ez gara ohartzen han barrengarria dela. Azken eleberria jendearen presioagatik atera duela esan du Atxagak. Hori entzute hutsak... argitaratzea ez dut esaten, baina horregatik idaztea... Niretzat literaturak askatasun handiagoa behar du. Hori tortura da, eta li-

teratura Atxagarentzat artifizialkeria hutsa izango da.

A. *Azken boladan argitaratu eleberritan, baina, gai errealoak sakontzen hasteko joera dagoela dirudi. Ba al zuen euskal literaturak horren premiarik?*

«Lagun ona dut denbora; bertsolaritzari buruz esandakoengatik arrazoia ematen hasi zaizkit orain» ●

P.P. Fikzio hutsetik ezin naiz bizi. Batzuek literatura fikzio hutsez egiten dute. Teknikarik ez dudala diote orain, baina izango banu artifizio hutsa egingo nuke. Lehenbizi motibazioa behar dut idazteko, barrendik gri-

na edo pasio hori ez badut berdin zait errealista, fantastikoa edo sinbolikoa izan literatura. Bilatzen ari naizen kontu zaharretan badago literatura. Hori dena literaturara eramangarria da. Hain aberatsa da lur hau! Gazteluak, gerrateak, karlistak,

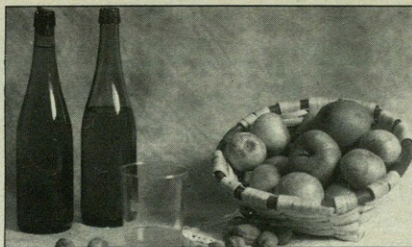
nazionalismoa... Hortik eleberria egiteko badaukat.

A. *Maiz, gipuzkoar zentralismoaren aurka mintzatu zara, oso gogor gainera.*

P.P. Oraintxe bertan gertatutako adibide bat.

Lehenago entzun nion Martxelo Otamendiri izugarrizko zera dela igandeetan «Euskaldunon Egunkaria»n Xabier Lete, Ramon Saizarbitoria, Koldo Izagirre eta Andu Lertxundi biltzea. «Euskaldunon Egunkaria»n lanean ondo ari dira, eta erosten dut tarteka. Euskal Herri osorako baldin bada, Donostia inguruko lau idazle horiena al da euskara? Eta pentsamendua? Nafarrak zer gara, baboak? Bizkaian ez al dute euskararik? Iparraldean ez dago inor hilean behin artikulua bat idazteko? Euskara eredu bakarra hori dela dirudi. Beti giputzen kontra ari naizela esango dute, baina errealtatea baino ez naiz esaten ari.

Joxemi Saizar

Upeletan onduta 93ko uza

HEMEN DA SAGARDO BERRIA

Sagardo bihurtua dugu honezkero 93ko sagar-uza. Txotxeko denboraldia hasi da sagardotegietan, eta gehienbat Aste Santura bitartean luzatuko den ohitura zahar edo moda zaharberritua pasatuta, botilatan sartuko dute. Orduan ikusiko da benetan sagardoa zenbat maite dugun... eta zenbat erosten dugun.

URRE koloreko edari hau zaleek dastatzeko puntuatzen da jadanik upeletan. Zenbat litro? 6 milioi inguru, diote adituek. Kopuru zehatza jakitea ez da erraza, estatistika fidagarri-

Bertsolari txapeldunak eta Astigarragako alkateak estrainatu dute sagardo berria.

rik ezean eta egia nahieran handitu edo kaskartzeko joera ezagututa. Mende hasieran erakundeek produkzioa kontrolatzen zuten; XXI.eko atarian ez.

Kalitatea? Sagardogile bakoitza da mundu bat, baina etorri den sagarraren kalitatea kontuan hartuta

oso ontzat joa dagoen 92ko uztaren mailara arrimatzea espero da.

Sagar gutxiko urtea

Eruta aldetik 93a ez da suertatu Euskal Herrian es-
pero bezain oparoa. Behar

zen guztiaren %40 aurten bertan sortzeko itxaropena zegoen, baina portzentaia hori askoz apalago gelditu da azkenean. Gainerakoa, aurreko urteetan bezala, Galiziatik ekarri da nagusiki, eta baita Asturiasetik eta Britainia-Normandiati k ere.

SAGARDO BERRIA

Gipuzkoako sagarrondo eta dolareak

93-AN Tolosatik gora sagar gutxi izan da, eta Urola bailaran ere askorik ez. Zarautz, Billabona, Asteasu, Hernani eta Iru- nek mugatzen duten eskualdean bildu da gehiena, Beterrin. Zortzi bat milioi kilo sagar behar da Gipuzkoako sagardo a ekoizteko, eta pare bat milioi izan dira aurtan.

Muztietarako sagar as- ko landatu da azken urteotan, eta lehengo zaharrak batuta denetara Gipuzkoan 236.480 sagra- rrondo daude. *«Airetik ateratako argazkiei jarraiki gure teknikariek*

Gipuzkoa osoa korritu zuten, sagastirik duen baserri bakoitza ikusiz», dio Iñaki Larrañagak, Gipuzkoako Aldundiak gai hauetarako daukan zerbitzuburuak. Horrela daki- gu 2.219 baserrik dutela sagastia, horietan milak dirulaguntza jaso dutela, sagastiek ia 8 milioi metro karratu osatzen dutela... eta Gipuzkoako 547 baserrik dutela dolarea!

Hamabost motakoak laguntzen dira Gipuzkoan. Garratzetan, Geza-miña eta Goikoetxea. Gazi-gozoetan, Aritza, Errezila, Frantsesa, Men-

diola, Manttoni, Patzulo gorria, Txalaka, Udare marroia, Udare zuria, Urdina, Urtebi handia, Urtebi txikia eta Berde mi- katz. Sagar gezetan, Mokote, Mozolua eta Patzuloa. Diputazioak Hondarribian duen mintegikoak eta mintegi ho- mologatuetan erosiak su- bentzionatzen dira. Bal- dintza batzuk beteta, landareen arteko tarteak, eta abar—, Aldundiak sagarrondo bakoitzaren prezioa itzultzen du, eta laguntza berriak sortu di- ra hirugarren eta seiga- rren urteetarako.

Hernani da sagarron- dotan txapeldun, 16.382 arbolarekin. Ondotik, Astigarragak 12.092 ditu, Donostia eta Aiak 9.000, Oiartzun, Azkoitia, Ber- gara eta Debak 8.000z goitik, Urnietak 7.000 eta 6.000ren gainetik dabilta Zestoa, Andoain, Usurbil eta Zarautz.

ere—, eta aurtengoak hori aldera gehiago joko du, iluntxoagoa izanen da, sa- garra helduagoa etorri de- lako. Botilan hondarrak nabarmenagoak izango di- rela ere esan zaigu.

Beste batzuen ustez, iaz- koaren tankera beretsukoa izango da kolorean ere. Sa- gardo horirik ikustea ez da erraza gaur: sagar gazia era-

biltzen da gehienbat, eta geza asko duenak ere kan- potik ekarritako gaziarekin nahasten du. Dena dela, as- teotan upelak irekitakoan nabarmenago izango dira aurtengo sagardoaren ezaugarriak, eta txotxeko denboraldia aurrera doan heinean ere ikusi beharko.

Bertako
sagarra gero eta
ugariagoa da euskal
sagardoetan, eta
laster irits daiteke
gure beharrak
asetzera ●

Botilaren prezioa iaz- koan geldituko da segu- ruenik, 105 pezetan (4,5 li- bera) sagardotegian eta 110 pezetan sagardogilea k etxera eramatekotan. Krisi egoera ikusita ez dira gehiagotara arriskatu sa- gardogileak. Aldiz, ordain motatan presio handiagoa egin nahi dute, ahal den neurrian 105 pezeta horiek eskura ordaintzeko baldin- tzari lotuz.

Prezioei buruzko polemi- ka aurretik izan da aurtan, sagarraren salneurriaz ez baitira ados etorri alde guz- tiak hasiera batean. Azke- nean, eta Gipuzkoako Di- putazioa tartean zela, kilo- ko 29 pezeta ordaindu da bertako sagarra. Aurrera begira prezioak finkatzeko eta sagar-ekoizleei urte

Urtetan desagertzen joan ondoren, sagasti gazteak agertu dira Gipuzkoan zehar.

Kalitategari dagokionez, iazkoaren maila harrapa- tzeko esperantza badute sagardogileek. Kolorez, iazkoa argiagoa egokitu zen sagarra berdeago etorri ze- lako —Galiziatik batez

txarretan dirulaguntza k
emateko bideak antolatu
beharko dira.

Bertako sagarra asko
ugaritu da azken urteotan:
Gipuzkoan 6.000 sagarron-
doren landaketa suben-
tzionatu zuen Aldundiak,
eta beste hainbeste izan
daitezke kontrolik gabe
sartuak. Ugaltze honek
—Diputazioko teknikariek
landare eta klase egokiétan
egindako azterketekin—
sagardoan ere eragin ona
izango du. Orain, beti kos-
tako da sagargilea eta sa-
gardogilea guztiz bat etor-
tzea: batean *ez-urtea* dela-
ko —bi urtez behin, fruitu
gutxikoa— eta bestean
gehitxo delako.

Hobetzeko ahaleginetan

Her moduz salduko da
93-94eko uza berria? Joxe
Migel Bereziartua Elkarteko
lehendakariak esan digu-
nez, badira iazko sagardoa
oraindik erabat saldu gabe
dutenak eta ikusteke dago
zer gertatuko den krisiak
jota hasi den 94ean.

Denbora luzez sagardo-

Txotxeko sasoian promozionatu ondoren, botiletan jokatzen du etorkizuna sagardoak.

gilearen bezerorik segu-
ruena elkarteak izan da, bai-
na elkarteetan ere ez dago
lehen adinako mugimen-
durik. *«Ezagutu ditut elkar-
teak urtean 12.000 botila
erosten zutenak, eta orain
3.000tan dabilta horiek
berak»*, diosku Bereziar-
tuak. Ordainez, janari-den-
da eta komertzio handietan
ugaldu da salmenta. Bana-
keta enpresek protagonis-
moa hartu dute horrela.

Txotxeko denboraldia
sagardoaren soluzioa ez
baina sagardogilearentzako
laguntza ekonomikoa de-
nez, sagardoaren merkatu-
ratzean ahalegindu behar-
ko du. Hori aurrera atera-
tzeko produktua dituen

zenbait arazo ere konpon-
du behar ditu. Sagardoak
hondarrak erakusten ditu,
eta horiek sagardo naturala
aldatu gabe kendu ezean,
erosleari ezagutu eta onar-
tzen erakutsi beharko.

Okerragoak dira sa-
gar-
doaren ozpintzearekin eta
oliotzearekin gertatzen di-
renak. Ozpintzea konpon-
duz doa, Europako estan-
darrak agintzen dituen ga-
zitasunera egokituz goazen
heinean. Zailago dago
oliotzearena konpontzea.
Zaharrek diotenez, lehen
gutxitan gertatzen zena
orain oso zabaldua dago.
Zein bakteriak eragiten
duen argitu da, horretaz tesi
bat egina du Ana Irastortza

biologoak, baina konpon-
bide zaila ikusten zaio.

Zenbait sagardogilek be-
rrikuntzak sartzen ditu bere
dolare eta upelategietan
etengabe. Horien aitzindari
jotzen dute denek Zapiain
etxea, sagarra zanpatzeko
sistema berri batekin hasia
dena. Altzairuzko upelak
ugaritzen ari dira, sagardo-
tegi berrietan batez ere: ten-
peratura mantentzeaz gain
txotxean hustu ahala hai-
zerik egon ez dadin nitro-
genoa erabiltzen dute.

Berrikuntzek eta garbita-
sunean egindako ahalegi-
nek edariari ekarritako ho-
betzeak dastatzera deitzen
gaitu sagardoak: upelak
zain ditugu ■

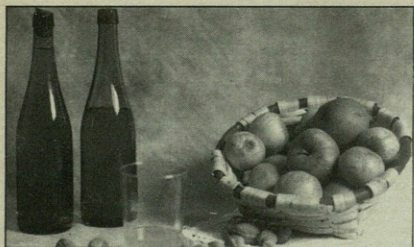
ENEKO, S. A.

ARDO, LIKORE ETA
GARAGARDO ONENEN
BANATZAILERIK
JATORRENA

BEREZANO POLIGONOA - ONATI - 782613 / 783325 telefonoak

SAGARDO BERRIA

Sagardoak freskatzen ditu egun beroak

URTE OSOAN MAITATZEKO EDARIA

Sagarrari ateratako muztioa modu ezberdinez erabil daiteke, madariarenarekin nahasi, azukrea erantsi, pasteurizatu, legami bereziak edo koloranteak erantsi, eta abar. Baina Euskal Herriko berezko sagardoa «sagardo soila» da, sagar hutsen zukua modu naturalean irakitetik sortua. Ondorioz, edari bizia da eta gustura edateko janaria edo egarriak egotea eskatzen du.

Edari naturala, alkool gutxikoa, freskagarria...

ALKOHOLETAN

5-6 gradu ditu sagardoak, gutxitan hortik gora. Horretara iristeko, sagarra ehotu eta dolarean zanpatuta lortu den muztioak bi irakinaldi jasan behar izan ditu. Lehenengoa hiru bat astez luzatzen da, apar eta hotsen artean. Bigarrena hilabetetan luzatzen da, isilpean, upela zenbat eta handiagoa orduan eta denbora luzeagoz, eta denbora honetan inolako mugimendurik gabe mantendu behar da sagardoa. Beste bi hilabeteren ondoren ipiniko da botilan.

Begietatik sartu

Duela urte gutxi orain baino sagardo horiagoa zen maite gure artean, lasto kolore-

koa. Orain berdeagoa estimatzen da, lehengaia ere aldatu delako ziurrenik: sagar asko orain Galiziatik ekartzen' dira, eta hau gehienbat gazi-garratza da Asturiasekoaren aldean.

Gustuak gustu, Joxe Uriá adituak zenbait irizpide aipatzen du sagar onarekin egin, egoki irakin eta lau hilabetez botilan egon ondoren 6 gradu alkohol eta 1.000 gramoko dentsitatea dituen sagardoa juzkatzeko. Baraurik dastatzeko aholkua damaigu Uriak, horretarako edalontzi handi eta fina erabiliz. Basora aterata «txinpartak» segundu gutxi batzuetan irau behar du. Koloreak berdantza edo horiska behar du, ez nabarmenegia eta argia. Eta oso gardena behar du.

Usainaren aldetik, basoan mugituta, sagar heldu mordoska baten usain fina aditu behar da. Horren ostean, ahora ekarri eta mihia aho sabaian ipinita sagardoaren «lehortasuna» eta garraztasuna sentitu behar da, azukre gehienak eliminatu direla eta sagar gazi-garratzekin egin dela segurtatzen.

tzeko. Eta azkenik, hori irentsita beste trago bat sagardoaren «gorpuzkera» dastatzeko, eztarritik errez pasa dadila, leuna izan dadila. Uriak dioen legez, «ez dadila ez biziegi, ez gozo, ez garratz, ez oliotsu, ez arinegi izan, eta ez dezala usain gogorregia eduki».

Zure eskailerapeko sagardoa

Itiro erdiko edukiera duten basoetan zerbitu behar da sagardoa, 13-15 graduko tenperaturan. Botila basotik 20-25 zentimetrora hustu behar da: txinparta ateratzeko gorago jaso beharrik ez du hemengo sagardoak. Zerbitualdi bakoitzean edan behar da, basoan utziz gero azkar iluntzen baita. Hai-zearekin duen erreakzio horregatik, komeni da botila beti kortxoaz estalita egotea. Eta freskatzeko iturrian edukitzea hobe dela esaten bada, iturriko ura tenperatura hartan etorri ohi delako da.

Kontserbatzeari dagokionez, kontuan eduki behar da sagardoa erabat «bukatu» gabe sartzen dela botiletan. Horregatik, botilan beste bospasei hilabetetako onte bidea eginen du. Botilan bost edo sei hilabetez egondakoan dago punturik onenean, sagarra muztio bihurtu eta hamar hilabete-
ra. Urtea duenean dago onenean, ez da hemendik aurrera hobetuko eta beste urte betez mantenduko da ongi, gehienez ere bi urte arte.

Hilabete horietan egoki ondu dadin, geldirik egon

behar dute botilek eta tenperatura berean beti. Horretarako, egokiak dira gure sotoak, zoru gogorra dutenean —etxeko zurezko lur mugikorrean ez— urte osoan 7-15 graduko tenperatura atxikitzen dutenean eta ahal bada atea iparraldera dutela. Ganbarak txarrak dira.

Zutik ala etzanda, botilak? Edariak normalean etzanda edukitzea komeni da, kortxo lehorte ez dadin. Baina bizi laburrekoa da sagardoa, eta horren arriskurik ez dago. Botila zutik ipinita, gainera, ipurdira jaisten dira sagardoaren hondarrak. Dena dela, zutika leku asko behar dute botilek, eta etzanda egon diren botilei hondarrak albo batean geratzen zaizkie. Kontuz hustu behar basoetara. Botilen ondoan bestelako produktu usaintsurik ez eduki.

Sagardoa gero eta gehiago beste janari eta edarien gisa komertzio handietan saltzen da, etiketaturik. Ardoetan bezalako sofistika-
ziorik ez duzu sagardotegietan jatorri ezberdinak direla, markak direla, uza ezberdinak direla. Etiketa eta kortxoek salatuko dizute, dena den, nork eginga den, eta baita kaduzitate data ere.

Erosteke beste modu bat, txotxeko denboran sagardotegira joan eta hori bere jatorizko funtziorako erabiltzea: upel ezberdinak probatu eta gustukoenetik hainbat botila enkargatu. Erosketa kopuru bat egin behar da eta horrek diru bat gastatzea dakar berekin, baina nahi duzuna hautatzen duzu. Komeni zaizu operazioa aditu batekin egitea.

Sagardotegiak edonon

URTE gutxitan sagardoa Gipuzkoatik atera eta Euskal Herri osoan hedatu da. Nagusiki Gipuzkoan egindakoa saltzen dute horietako askok, upeletik bezala botilan. Hauetakoak dira Araban —Gasteizen— dagoen dozenertia, Bizkaian mundu bat erakartzen duten Ankapalu Larra-
betzukoak eta Elorrioko Katxarro, Bilboko beste batzuk, eta Nafarroan Iruñeko Zaldiko, Zizur Txikiko Martintxo edo Lesakako Koxkonta. Beste batzuek beren sagardoarekin lehiatzen dira. Nafarroan Berueten Angel Alvarezek duena edo Lekarotzeko Elizetxe-Telletxearena haue-
takoak dira. Baita Iparraldeko Latsakoa edo Irulegikoek zabaldu duten lerroa. Beste kapitulu batean aipatzen diren Bizkaikoak ahaztu gabe.

Sagardotegi izena guztientzako erabiltzen da, eta denen arteko harremanak ez dira beti gozoak. Gipuzkoako Berrezko Sagardogileen Elkartean sututa dabilta sagardotegien artean ere «intrusismoa» dela eta.

«Sagardoa zabaltzen duen guztia ona da»,

esan digu Taldeako sagardogile batek, polemikan gehiegi sartu nahi gabe. Sagardotegi-Errategi izenpean, informal-
tasun giro batekin, sagardoari irtenbide berririk eskaintzen zaizkiola diote hauek. «Mundu guztian garagardo fabrikek bultzatzen dituzte garagardotegiak»

Bestela pentsatzen du Sagardogile Elkarteko teknikaria den Miguel Angel Saenzek. «Baserria irtenbiderik gabe dagoenez, askotan agintariek proposatu diete sos batzuek sagardoarekin ateratzea. Beste batzuk berriz modaren karrora igotzen dira. Eta kasu-
ren batzuetan baserri, landaturismo eta abarrekin nabasketa bat egiten dute, eta horrela ez goaz inora».

Batzuek sagardoa ekoizten dute baina txotxeko garaian erretegi dira. Beste batzuek txotxean ematen dute baina ezein elkartetan ez dau-
de. Batzuek botila guztiak legez betetzea exigitzen dute. Upelik gabe botilatan salduz sagardotegi izena nahi dute-
nak badira. Ados jarri beharko dute.

gaur
express
mezulariak

- Hiri barruko zerbitzuak
- Nazionala 10 ordu
- Nazioarteko zerbitzuak
- 3.500 kg arteko kamioi zerbitzuak

Donostia: 47 24 38 — Tolosa: 65 19 96 — Beasain: 88 89 38

SAGARDO BERRIA

Sagardo botila mahaietara nola eraman

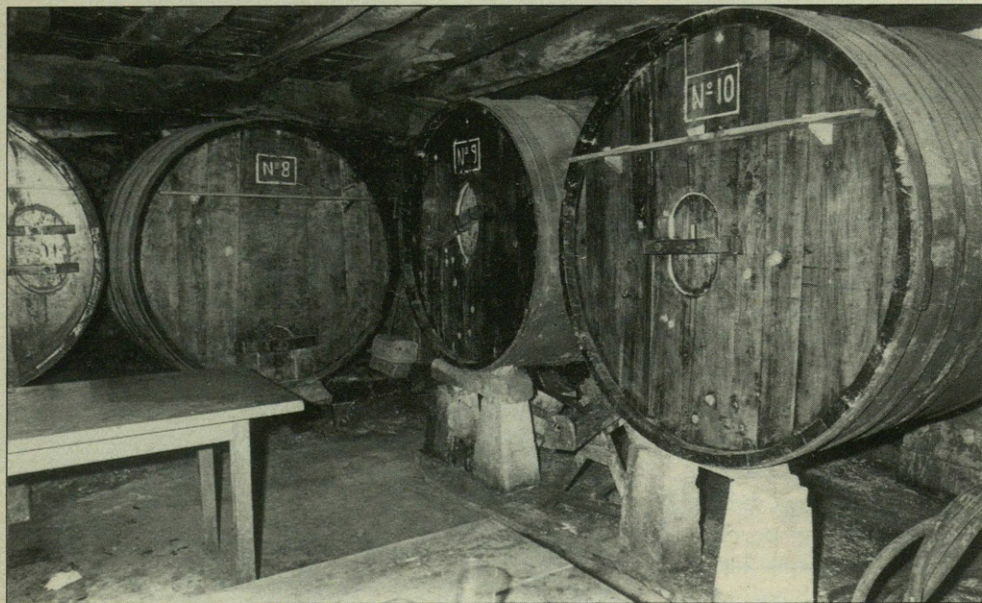
MERKATU ZABALARI SO

E dari «moderno» bat izateko baldintza guztiak ditu berezko sagardoak: naturala da, alkohol gutxikoa, edan-erraza, garraztasun aldetik bezala begietarako ere atsegina, bertakoa... Ekologia eta bertakotasuna hainbeste baloratzen diren garaiotan gehiago saldu beharko litzateke.

FRANTZIAN bezala Britainia Handian eta Alemanian askoz sagardo gehiago saltzen da. Asturiasen bertan, biztanleen

proportzioan kontsumoa handiagoa da. Inñaki Larrañaga teknikariak Asturiasen entzun behar izan du honakoa: «Zuek mibingai-

nez maite duzue sagardoa, guk bibotzez». Zerk ixten dio bidea txotxeko garaian hain modan egon ohi den sagardoaren salmentari?

Berezko sagardoak kalitate labeleruntz jo behar du.

Kalitatean dago lehenengo koska.

Oliotzea —botilan denbora bat egin ondoren sagardoa basoan txinpartan ez lehertzea—, *patsa* —botilan ageri den hondar likatsua— eta gazitze edo ozpintzea dira sagardoak eduki ditzakeen akatsak. Askok aurreratu dela dio mundu guztiak, baina oraindik sagardoak ez dio herritarrari behar adinako garantiari eskaintzen: gaur kontsumitzaileak erabateko garrantia eskatzen du, eta hori ezean beste produktueta jotzen du. Sagardoa behar bezain homogeneizatua ez egotean, ardoarekin nekez konpetitzen du.

Sagardoaren merkaturatzea da konpondu beharreko beste atal nagusia. Famili mailako negozioak dira gaur ere sagardotegi gehienak. Txotxeko garaian, urtariletik maiatzera, sos eder batzuk ateratzen dituzte sagardotegiek eta upeletik zuzenean edaten dena botiletan 100.000 botilaraino saltzeak ez dirudi buruhaus-

Bizkaitarren txinparta

TXAKOLINAK antzina-ko usadioari eutsi dion bezala, sagardoa Bizkaian ia marjinaltasunera apaldurik gelditu da. Txotxean hasi diren ostatuak eta sagardogileen berrikuntzaren bultzadaz indarberritu nahi luke.

Bizkaiko sagardogintza batipat Lea-Artibai eskualdean kokatzen da. Bertan daude 500 litroz goiti produzitzeko gai diren 20 baserrietatik gehienak, eta bi handien artean aipatzen den Aulestiako Eugenio Jaio ere, 6.000 litro ingurutan ibiliko dena.

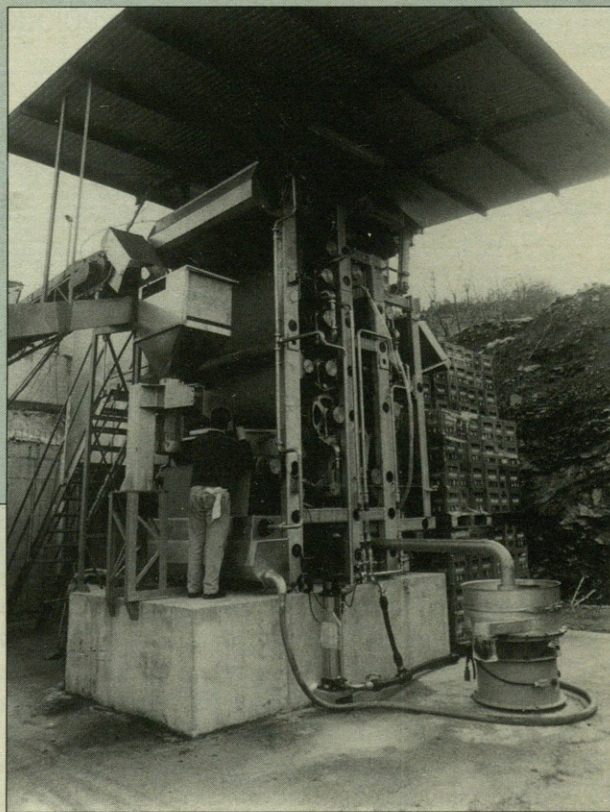
Bizkaiko maisua, hala ere, Gatican dago: Joxe Etxebarria Urrutiak hogei eta hogeita hamar mila litro artean ekoizten ditu

urtero. Altzairuzko tresneria moderno baten jabea da eta botilaz gain barrikatxo metalezkoetan ere saltzen die ostatuei. Instituzio bat da Etxebarria baserria modernotzearen alorrean, sagardoaz gain txakolina ere ekoizten du eta landare-zaintzan esperientzia luze baten jabe da.

Bizkaiko Aldundia duela lau urte hasi zen sagasti landaketa laguntzen —Gipuzkoan hamabost urteko kontua da— eta landareez gain azpiegitura ere babes-ten ditu. Hektarea bateko sagastia behar da dirulaguntza eskuratzeko, eta sagardoa produzitzen dutenak primatu nahi omen dira. Hala ere sagardota-

rakoak ez dira larregi sartzen, Ricardo Ibañez enologoak argitu digunez beren errendimendua beste produktuen baino murriztagoa delako. Horregatik, oraindik garrantzi handia dute Karrantza aldeko sa-

gasti zaharrek. Txakolingleak biltzen dituen Bialtxa elkarte ari da sagardoaren inguruko informazioa biltzen Bizkaian, eta enologo eta teknikari berak dira bien sustapenean ari direnak.

te handiegirik ematen duenik, hainbat bezero, ostatu eta elkarte inguruan edukiz gero. Besterik da hortik beste maila batera pasatu nahi bada: «Enpresa planteamendu garbiagoekin jokatu beharra daukagu», diosku Zelaia sagardotegiko Joxe Antonio Gainzerainek.

Ezin da pentsatu, hastera, garai batean bezala edozein sagardotegik edo elkartek urte osorako sagardoa kolpe batean erosiko duenik. Batetik kalitate arazoa dago —zer egin sagardoa txartzen bada?—, eta bestetik metro karratuaren prezioa: gainerako edariak asteen behin zerbitzen direnean, sagardoarentzat hainbat leku utziko dela ezin da pentsatu. Ahaztu gabe erosketa handiek dakartzaten finantz ondorioak.

«Sagardoa kontsumitu ahala zerbitzen joan beharko dugula sartu

beharko dugu buruan, eta horrek sare komertzial bo-
beak eskatzen ditu», Zelaia-ko nagusiaren ustez. Botilak, almenak, kaxak... sagardoaren komertzializazioa aldatzen ari da, baina askoz gehiago aldatu beharko du.

Kalitatea da apustua

Lez dirudi oraingoz sagardogileek sare bateratuak burutuko dituztenik, elkar-lana oraingoz beste ataletan gertatzen da. Taldea elkar-
tean biltzen diren laurak —Zapirain, Zelaia, Mina eta Borda— sagar erosketak el-

**Olilotzea eta
ozpintzea azkar
konpondu
beharreko arazoak
dira ●**

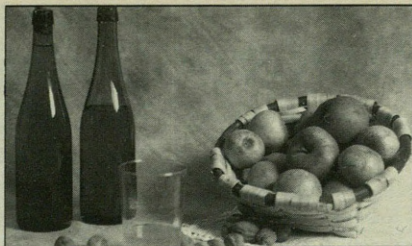
Teknika berrikuntzan aintzindaria da Zapiain sagardotegia.

karrekin egiten dituzte, sagarra garbitzeko tresneria bakarra daukate, prezioetan ados jarriak daude eta komertzial alorrean bakoitza bere aldetik doa. Antzeko gauza gertatzen da Sagarlan elkarteak biltzen dituen Astarbe, Astiazaran, Egiluze, Isastegi eta Lizeagarekin.

Ezagunak dira sagardo egun, lehiaketa eta bestelakoak gure artean. Astigarragan, Donostian, Bilbon, Usurbilen... Baina urrutia-
goko ferietara ere azaltzen dira, batzuetan taldean bil-
duta, ardo batekin eta gazta

batekin adibidez. Horrela doa Euskal Herriko muge-
tatik kanpo ere hemengo berezko sagardoa bere bu-
ruek erakutsiz, Logroñon dela, Madrilan eta abar.

Kalitatearekin egin behar dute aurrera sagardogileek bitartean. Urratsik eman dute: elkarteak teknikari bat badauka, Taldekoek beren lan guztia enologo baten aholkupean egiten dute, dolare eta ontzien garbiket-
tan asko aurreratu da. Hurrengo urratsa zailagoa da baina eman beharko da: ka-
litate labela eskuratzeko.

Domingo Arina, sagardogintzako enologoa

«Sagarra aukeratzean datza gakoa»

Liedenako enologo nafar honek esperientzia luzea du sagardotan eta beregana jotzen dute ikuspegi ezberdinetako sagardogileek. Gipuzkoako Aldundiarentzat ere lan egiten du, Hondarribiko mintegiko laborategian.

TRESNERIAREN modernotzearekin eta prozesua hobeto kontrolatzearekin batera, sagar motak ongi aukeratzean ikusten du sagardo onaren gakoa Domingo Arinak. Gipuzkoako Aldundiak laguntzen dituen hamabost klaseez gain berak segitzen du fruitu ho-

been bila. *«Jatekoak ez diren sagarren bila nabil, eta batean eta bestean saiaturaz oraingoz bamar aurkitu ditut, baina gebiago aurkituko ditugu, baserritarrek baztertuta utzi dituzten sagar egoki asko».*

Edaririk onena ateratzeko moduko sagastia diseina-

tzea eskatu diogu enologoari, eta honako sagar-rondoak aholkatu dizkigu: Bost-kantoi, Geza-miña, Goikoetxe, Manttoni, Mozoloa, Txalaka, Udare marroia eta Urtebia. *«Nik produzituko nukeen sagardoa oraingo edale askok kritikatu egingo luke. Asturiasekoa baino biziagoa egingo nuke, baina oraingoa baino usaintsuagoa, frutatuagoa».* Duela hogeita hamar urte edaten zenetik edo oraindik baserri askotan egiten dutenetik gertuago alegia, *«Astigarragako sagardoa»* delakotik baino.

kontrola galdu dute». Lehengaiaren kontrola behar da, garbitasunaz gain, oliotzea edo gazitzea bezalako gaitzei aurre egiteko.

Enologoak ez du merkaturako baserriko sagardoa aldarrikatzen, *«gaur hori ausardia handia litzateke».* Baina fruitu mota bakoitzak ditu bere ezaugarriak, abantailak eta arriskuak: horiek ongi konbinatzeko bertako sagarrak nagusi izan beharko du. Horretarako hemen sagar ugariegi den urtean lagundu egin beharko zaio baserritarrari.

Tresneria berrien defenditzaile sutsua da Arina: sagardoa berdin ontzen dute barruan altzairu herdoilezinezko upelek; tenperatura kontrola daiteke eta nitrogeno bidez haizerik gabe mantentzen da. Gero eta ugariago ikusten dira upelok. Posible ikusten du marka bakoitzak bere ezaugarriak izatea. Kopuru txikiko sagardo pertsonalizatuak eta kontsumo handiko estandarrek konbinatu-ko dira etorkizunean.

Gaitzen sustrai bila

Ltxerako adina sagardo ekoizten zuen baserritarrak ongi kontrolatzen zituen erabiltzen zituen sagar motak, nahasketak usadioaren poderioz erabakiz. Kate hori eteteak ekarri ditu sagardoaren arazo asko Domingo Arinaren ustez: *«Bertako arbolak galtzen utzi dira, eta kanpotik sagarra ekartzean, lehengaiak aldatzean, sagardoaz zuten*

Domingo Arina Gipuzkoako Aldundiaren mintegian.

Pello Zubiria

DYA-REN LARRIALDIAK

Kolore horiz jantzita zeharkatzen dituzte gure bideak. Bolondresek osatzen dute flota. Autoak konpontzeko soilik sortutako ekimena azkenean larrialdi garraiorako adar garrantzitsu bilakatu da Bizkaia eta Gipuzkoan. Azken asteotan Eusko Jaurlaritzarekin eztabaidarik ere baduela jakin dugu, baina lehendik ere ezagutzen genuen Bide Laguntza Elkartea (DYA). Laguntzea hitza eta ekintza duten hauek lagun izan ditugu.

AUTO istripu bat zela eta, Usurbilgo auzune batera hurbildu, eta pendi-zean behera eroritako lau moja topatu nituen bertan. Eskerrak Jainkoari etorri zareten! Jesukristoren ama, hau sustua! Besterik ez zu-ten esaten. Batek klabikula

aterata zuen eta sartzeko abitua kendu behar zuela eta, beste batek ez kentzeko esaten zion, bera artean eranztzen ari zela». Irribarrez gogoratu du Jose Seijas gazteak gertakaria, duela bi urte gidatzen duen Lasarte-ko egoitzako anbulantzia-

ren bolantea eskuetan zu-zen mantenduz.

Bolondresa da, DYAko partaide guztiak bezala. «Li-beratuak diren bakarrik administrazio kontuak koordinatzen dituzten gu-txiak dira». Langabezia dago, eta ikasketak buka-

tzen dituen bitartean egoi-tzan edota anbulantzia ematen ditu orduak. Ikas-taro anitz gainditu eta ka-mioiak gidatzeko baimena lortu behar izan ditu.

Bat-batean irratia. «Al-fa-140, alfa-140». Seijase-kin batera txanda egiten ari den Xabi Baracek, «igo bo-lumena» erantzun du. «He-men alfa-140, zergertatzen da?». Istripu bat Aginagan. Baina azkenean ez da beha-rrezkoa anbulantzia. Egoi-tzara, beste deialdien zain.

Bertan dago Joxepo Ar-tola. Bederatzi urte dara-matza DYAn. Auto peritua

Aurten dirurik ez

DUELA hiru aste jakin zen Bizkaiko DYAk eta Gurutze Gorriak Eusko Jaurlaritzarekin larrialdi garraio zerbitzuak ziurtatzeko sinatutako konbeniotik kanpo geratu dela Gipuzkoako DYA. 470 bolondres guztira. Arrazoiak garbiak dira bi aldeetan. Gipuzkoako DYAk gerentea den Iñaki Rodrigalvarezen esanetan, «zerbitzuaren kalitatea bermatzea besterik ez dugu nahi. Horrek esan nahi du larrialdi bat baldin badago, eta DYAk anbulantzia bat inguruan bada, bertaratu egin behar duela, SOS Deia-eko koordinatzaileak Gurutze Gorriari dagokiola

esan arren. Normala da, DYAk gertuago baldin badago, bera agertzea. Bestetik, kalitatea ziurtatuko duen beste bide bat bolondresak etengabe bezitzea da, eta horretarako ere dirua behar da».

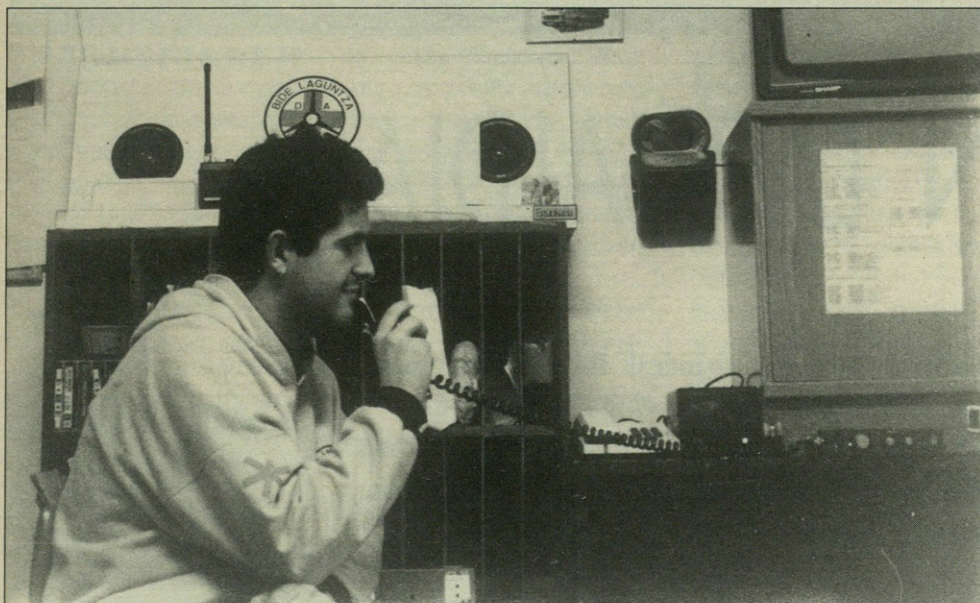
Eusko Jaurlaritzako iturriek koordinatze lanari ematen diote garrantzia: «Koordinazioa nabitaizkoa da funtzionaltasun aldetik. Garbi dago figura hau agertu denetik askoz ere hobeto betetzen dela larrialdi garraio zerbitzua».

Dirulaguntzak direla eta, 17 milioi pezeta (740.000 libera) galduko ditu DYAk konbeniotik at geratzeagatik: «Horrek ge-

rrikoa estutzea ekarriko du», gehitu du Rodrigalvarezek. Hala ere, elkarrizketa ez da eten, Jaurlaritzako iturriek dioten bezala: «Lagun giroan ari

dira gauzatzen elkarrizketak. Arazoa konpondu nahi da, eta aurtengorako konbenio hori indarrean dagoenez, 1995ean sina zezaten nabiko genuke».

Jende askok deitzen du txantxa egin asmoz 464622 zenbakira, horrek benetako zerbitzuei dakarkien kaltea ahaztuz.

ogibidez, honetan hasteko arazoak azaldu dizkigu: «Laguntza eskaini nahi nuen. Ez da kasualitatea gutako gehienon ogibideek gidatzearekin zerikusia izatea».

Larrialdia konpontzera abiatu eta, bertaratzean, ezagunen bat zaurituen ar-

tean topatzea gauzarik gogorrenetakoa dela diote hirurek. Haurrak egoteak ere asko hunkitzen ditu.

Baina dena ez da odola eta mina. Xabi Baracek 200 kiloko gizona eraman beharra gogoratzen du: «Ezin genuen obatila altxatu ere egin. Auzoei es-

katu genien laguntza. Momentuan larri ibili ginen, baina gero barregurea besterik ez da geratzen». Barre egiteko betarik izan du gazte honek DYAn daramatzan lau urteetan. Baita kontrakorako ere: «Hildakoak ikustea ez zaio inori polita. Beteta ziboan auto kiskalia ikustea benetan latza da».

Haserre kontuak

Pentsatuko lukeenaren aurka, horrelako zerbitzuak egin ondoren goseak askotan dei egiten diola esan digu Artolak: «Harrigarria, baina gorputzak eskatu egiten du sarritan. Jendeak gaixoa berdin zaigula uste du. Gehiago arduratzen garaela Gurutze Gorria baino lehenago heltzeaz zerbitzu benetan ona eskaintzeaz baino. Oker dabilta. Gurutze Gorria eta DYAre

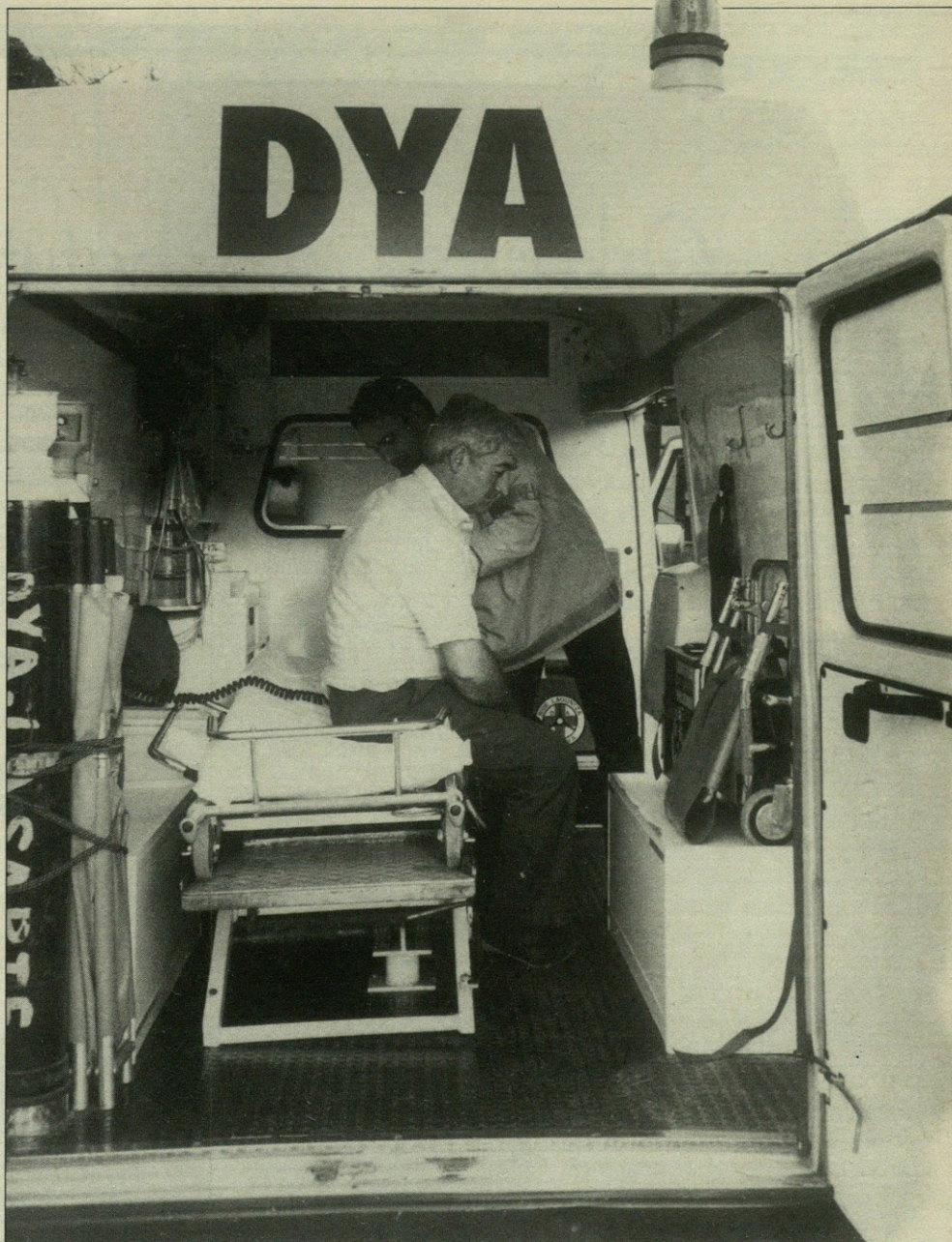

Egun, Gipuzkoatik SOS Deiak-era deitzen duenari Gurutze Gorria bidaliko diote, DYA konbeniotik kanpo baitago oraingoz.

arteko baserrea pertsona arlokoa izan liteke, ez behintzat erakundeen artekoa».

Mota honetako ekimenen irudi apokaliptikoa dutenei zuzendua, euren lanak errealitatean askoz ere arrunkeria gehiago duela diote: «Egunean, batez beste, bi edo hiru larrialdi ditugu, eta batzuk eriak ospitalera eramatekoak besterik ez dira. Edo etxean erori egin den pertsona belduren bat».

Txantxetan deitzen dutenen aurka agertu dira guztiak. Izan ere, gaeuz larrialdi dei bat jaso eta anbulantzia mugitu ondoren, gezurra dela ikusteak... «Benetako

Zaurituen artean ezagunen bat topatzea da gizon-emakume hauentzat euren lanaren alderik gogorrenetakoa.

larrialdia izango balitz, anbulantzia denbora alferrik galtzen ariko ginatke gezurretako deien eraginez».

Bolondres izateak dakar-

tzan ondorioez mintzo dira. Familia osatzen dutenean konpromezua alde batera utzi behar izaten duten bolondresez. Istripua izan ondoren bolondres egin eta larrialdian lagundu zion gaztearekin ibiltzen hasi denaz: «Baina normalean, istripurik izan duen pertsonak ez du ezer gogoratu nahi izaten. Alegia, urtean zehar 400 zerbitzu egin eta biruzpalau izango dira

ondoren laguntza eskertzera etorriko direnak. Normala da, mingarria baita borrelako pasarteak gogoratzea», dio Artolak. Bere txanda amaitu denez, jertse horia kendu eta kanpora doa. Atzetik goaz gu ere. Entzun dugun azken gauza: «Alfa-140, Alfa-140». Larrialdiren bat.

«Gurutze Gorria eta DYAren arteko haserrea pertsona arlokoa izan liteke, ez behintzat erakundeen artekoa» ●

JOXEPO ARTOLA

A magoia | ban

Orkestrak eta batutak

BATUTA berriak aukeratu dituzte joan denekoan. Euskadiko Orkestrak Hans Graf austriarra ekarri du, Oscar Martinez Gomez ordezkatzeko (Granadako zuzendaria, lau urte eta gero, atzeko atetik bidali zuten Joseba Arregik eta Elias Elortzak). Austriarrak Europako hainbat orkestra zuzendu ditu, Berlin, Londres, Oslo... eta datorren lekutik datorrela, musikari handien magaletik hain zuzen, haize handiko zuzendaria ekarri dela pentsa daiteke.

Datorren denboraldirako batutak zer ekarriko dio Orkestrari? Hasteko, estabilitatea, pentsa daitekeenez. Orain artean, eta Martinez Gomezek utzi zuenetik, hainbat zuzendarirekin jo du Euskadikoak; gaur bat bihar bestea, zerrenda luzeegia ezagutu

diogu. Eta ez da komeni. Musikari taldeak proiektu bat behar du eta hori bideratuko duena. Egungo noraeza hausten saiatu beharko du Hans Grafek. Ez du, mailari dagokionean, Orkestra kaskarririk aurkituko. Hainbat erraztu dio lana aurrekoak. Handietan handienei kozk egiteko beldur gutxi dute hamar urte eta gero (askoz ere gehiago kostatzen zaie euskal konpositoreekin lan egitea, eta orain-tsu Tomas Araguesen obra estreinatuko duten arren, oso atzetik dabil-tza).

Hala ere, Euskadiko Orkestrak beste hainbat jo dituen pipiari beldur dio: kalitate maila bat bereganaturik, ez aurrera ez atzera, itota geratzekoa. Honen aztarnarik aurki daitekeelako, erreperitorioan ikusten da hori, zu-

zentzen eta berritzen asmatzea dagokio austriarrari. Bestea berriz, alor artistikoan egiten den lanaren eza-gutaraztea, Elias Elortza eta bere taldeari dagokio. Honetan ere herren darraite, etxean eta etxetik kanpo. Zein helburu dituzten jakingo bage-nu, gaitzerdi. Hamar urte eta gero, hots handirik gabe egin du bere bidea Euskadikoak, oihartzun zabalik erdietsi ezinean dago Euskal Herrian eta zer esanik ez Europan edo beste inon...

EUSKADIKO Orkestra ez da, haatik, Euskal Herriko bakarra. Beste hiru ere badira, Bilbo, Iruñea eta Baionan. Iruñekoak ere zuzendari berria hartu du, Miquel Ortega Pujol katalana. Bestearen aldean txikia dugu

Euskaltzaindiak ur handitara egingo du, sortu zenetik 75 urte betetzen dituen honetan. Urtarrilaren 28an, Donostian, lexikologi jardunaldiek nahiz hizkuntzaren erabilera zuzenari buruzkoek emango diote hasiera urtean zehar luzatuko den egitarauari.

Aspaldiko kezka eta arazoak aurki daitezke, hain zuzen ere, bi alorrotan, hitz eratorrietatik komunikabideetarara. Euskarak nondik nora egin duen eta egin beharko lukeen aztertzea premiazkoa zaigula jakina denez, horri Euskaltzaindiatik nola erantzuten zaion nahiz emaitzak zenbateraino baliagarriak zaizkigun aztertu beharko da, aurrerantzean. Ez dira baina, saio makalak mahai gainera ekarri direnak. Prentsaurrekoan: Lekuona, Azkarate, Haritxelar eta Lizundia. (Argazkia: Ander Gilleana).

honakoa, diruz nahiz bitartekoez. Eta arazo larriagoak ditu seguruenik, Nafarroako Gobernuak kontuak murriztu dizkiolako, oso behetik. Musika-rien lan baldintzak ere auzitan dira... arazo gehiegi Orkestraren batuta ondo eraman ahal izateko.

Ortega Pujolek alor artistikoa zaindu behar du, baina oinarritzko baldintzetan huts egin diotela esanez aurkeztu zaigu: «Gobernuak emango di-tuen 137 milioi pezetarekin (6 milioi

— Ez dira batuta onenak gure politikarienak; diruak jarri eta kendu, inoiz ez dute kriterio garbirik erakusten esku artean ●

libera inguru), ozta-ozta ordaindu ahal zaie soldatak orkestrako 35 musikariei, zuzendariari eta administrazio-ko bi langileei. Ez Ez dago, esaterako, antzokia alokatzeko behar adina diru».

Izan ere, batuta batetik bestera, doinuak ez dira, inondik ere, modu berean errepikatzen. Murrizketare-nak ez badira. Donostiako Kontserbatorioko bandari, adibidez, aurretik ere guztiz laburtuak zituen aurrekon-tuetan jo dio Udalak, bekadunen ekarpena errotik moztuz. Azken kontzertuak eman gabe utzi ditu eta au-rerra begira egoera larrian aurki dai-teke normaltasunez funtzionatzeko. Ez dira batuta onenak gure politika-rienak, zoritxarrez. Diruak jarri eta kendu, inoiz kriterio garbirik ez du-telako esku artean. Makila astindu bai, baina...

J.J. Petrikorena

Barnean sartu

E SPAINIAKO Senatuan sartzera omen doa euskara. Ez zait noski sinbolo txarra, nahiz hobe litzatekeen gure hizkuntza gehiago entzun baledi Gasteiz eta Iruñeko Parlamentuetan. Baina haurri-deen lastoa bazter utzirik, gure begiaz harta har dezagun. Iparraldean inolako tokirik ez du euskarak bizi publikoan. Bere borondate onaren azpitik, etsamenetako atea ertsi zion Frantziako Hezkuntza ministroa den Bayrou jaunak. Bestalde Pirynées Atlantique departamendu pro-bintziako buru bezala, bi hiz-kuntzetako errotulazioa hitze-mana zigun errepideetan. Beti bea eta zain gaude.

ESTATUKO mailara itzuliz, Europako Hizkuntza Gutxi-tuen Ageria ez du oraino izen-petua Frantziak eta ez luke iduri egingo duela. Hitz ederrik ent-zun izan dugu Girondako zen-trista horienganik, baina jakobi-nismoa dugu beti jaun eta jabe gure Errepublika maite kuttu-nean. Alde horretarik gauzak ez dira mugitu bi mendez geroztiz.

Argi eta garbi esan beharra dago: euskara hemen hiltzen ari baldin bada, Paristik bai eta hurbilagotik ere hil nahi digutelako da. Euskaldunen alferkeria ere hortan ari dela bai. Hargatik gezurra da hizkuntzari beren nahiz uko egiten diotela: hala balitz, aspaldian isil-durik litzateke euskara.

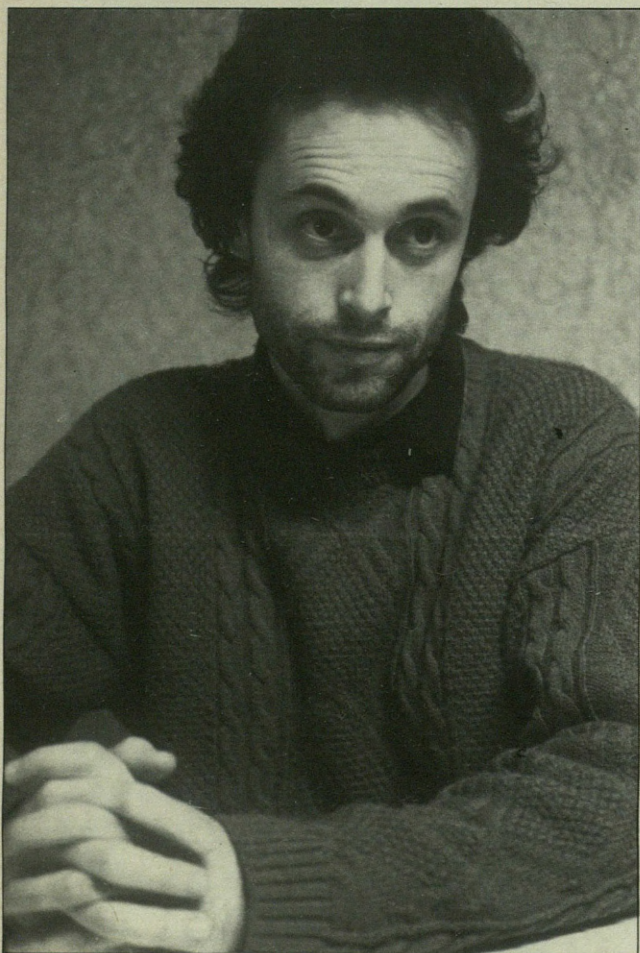

JEAN LOUIS DAVANT

FRANTSESA denetarik sartzen ari zaigu, zirimiria etxe zaharki-tuan bezala. Haren esaerak hitzez hitz hartzen ditu euskarak gero eta gehiago, irratietako hizlari onen ezpainetan ere. Berriki entzuna nuena auto bat etxe batean sartu zela. Uste nuen beraz egiazki pareta zilaturik etxe barnean kokatu zela. Ez zen horrela ordea, etxea jo zuela baizik. Baina frantsesez erraiten baita kasu horretan «rentreer dedans», kopiatu dute euskaraz eta orain barra-barra entzuten dugun perpaus arrunta da beste askorenartetik. Zoriontsu halere oraindik euskaraz ari baitira horrela mintzo direnak.

Ekarle dantza taldeak «Ozkak pikondo enborretan» estreinatuko du

Aizkolariaren mugimenduak dantzaren zuhaitz-ondoan

Mizel Theret obraren koreografoa dantzari ere aritzen da obra berrian.

Dantza garaikideko talde gutxi daude Euskal Herrian. Bakarra Iparraldean: Ekarle. Hamar urte daramatza lanean, bideak urratzen eta oztopoak gaintitzen. Aurtan, «Ozkak pikondo enborretan» obra erakutsiko digute, Baionako antzokian, otsailaren 5 eta 6an. Taldearen koreografoa Mizel Theret dugu, eta lan honetan beste lau dantzari ditu laguntzaile. Musikaren konposatzailea Pascal Gaigne dugu.

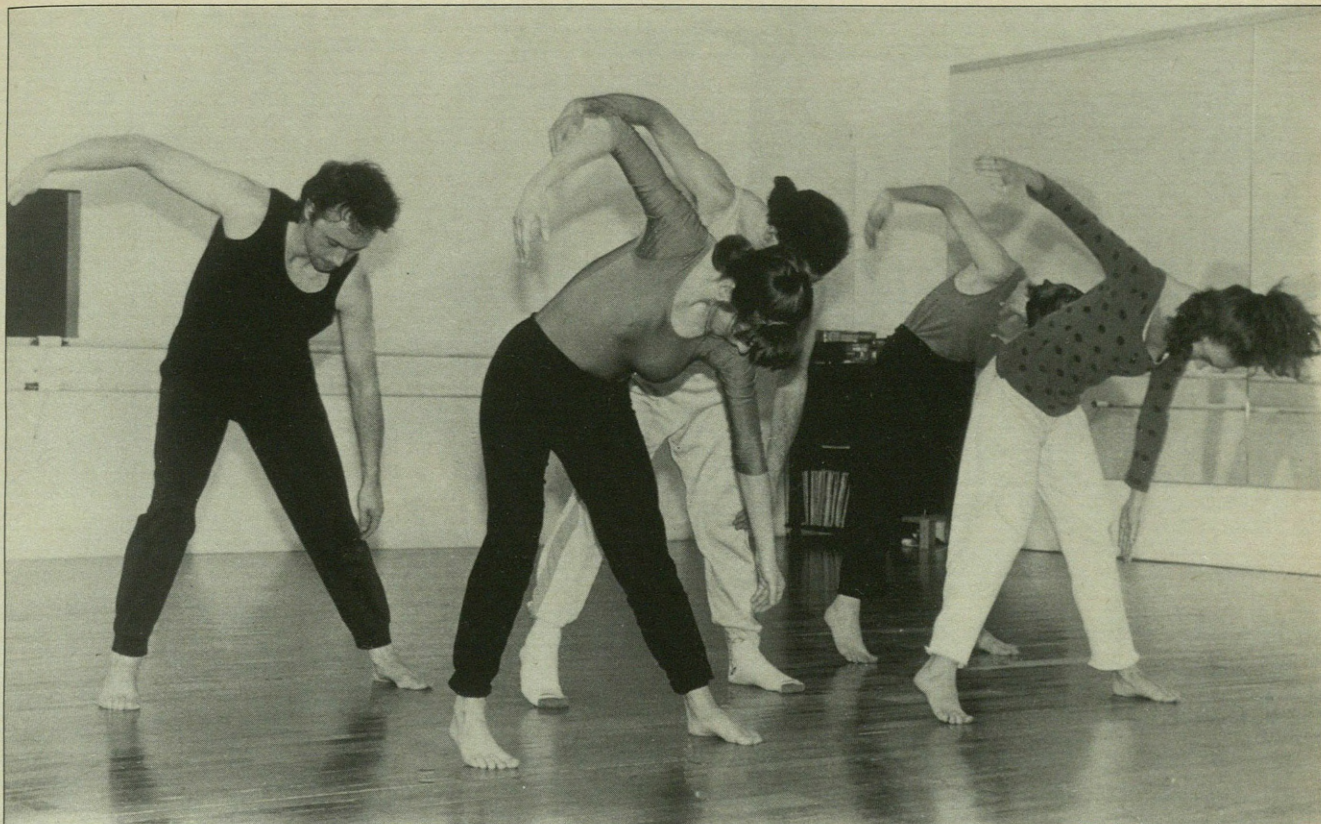
HAMAR urte iragan dira Ekarle dantza taldea sortu zenetik. Aurtan zazpigarren obra plazaratu du, Iparraldean sail horretan profesional bezala ibiltzen den talde bakarrak. Baionako ostatu batean elkartu gara Mizel Theretekin, lau dantzarekin batera prestatzen ari den obra aipatzeko.

Dagoeneko urte osoan dantzari esker bizitzeko ezina kontatu dit. Nahiz eta diru iturri urriak izan, itxaropentsu jardun da, baina. Sorpresa handia izan dut, egia erran, jakin dudalarik

aurreko obrarekin bi emandaldi bakarrik iragan zirela, bat Baionako antzokian eta bestea Hazparnen: *«Ipar eta Hegoaren arteko muga izigarria da eta Hegoaldean ez dira hemen kulturaren egiten dugun lanaz arduratzen, ez bada pastoralaz»*, adierazi digu Mizelek.

Aizkora da oinarria

Aldi honetan Mizel Theretek irrati batzuen itzulia egitea pentsatzen du, bere

Eszenatokian bost dantzari izanen dira eta bi aizkolari, aizkoraren mugimendua baita obraren ardatza.

obra promozionatzeko, eta egunkari eta astekari batzuen laguntza espero du: «*Dirua bagenu prentsa arduradun bat hartuko genuke, baina gauden bezala ezin dugu. Jadantik, obra lantzen dugun hilabeteetan bakarrik bizi gara ematen diguten dirulaguntzaz, alegia, gutxi gorabehera, biru hilabetez. Izan ere, lan honetan pentsatzen eta ideiak lantzen, erran nezake hasi nintzela duela bederatzirik hilabete, eta gero dantzariekin biru hilabete behar ditugu prest izateko.*»

Berriz ere, Euskal Kultur Erakundeak eta Baionako Eszenatoki Nazionalak ekarri die dirulaguntza bat, beste dossier batzuk ere igorriak dituztelarik, baina oraindik erantzunik jaso gabe oraindik. «Zumezko eskuak» obran xistera hautatu baldin bazuen eredu-tzat, Mizel Theretek aizkora

hartzen du «Ozkak pikondo enborretan» kreazioan, bera baita hemen ere koreografo nagusia.

Beste lau dantzari daude berarekin: Johanna Etcheverry, Mila Martinez, Ana Remiro eta Miguel Zubeldia. Abantzu egunero ari dira lanean goizez eta arratsal-

«Ipar eta Hegoaren arteko muga izigarria da; Hegoaldean ez dira hemen kulturaren egiten dugun lanaz arduratzen, ez bada pastoralaz» ●

MIZEL THERET

dez Baionako Chorus Danse izeneko gelan. «*Egiten dugun lana berezia da, dantza garaikidea da baina lotura bat atxikitzen dugu euskal kulturarekin, ez dut uste beste nonbait egiten den*», adierazi digu Mizelek.

Beraz, eszenatokian bost dantzari izanen ditugu eta bi aizkolari, aizkolariak egiten duen keinua, mugimendua baita obra honen eredua. Bestalde, eszenatokian musikariak izanen ditugu eta ez nolanahikoak. Izan ere, Pascal Gaigne obra honen konposatzailea bera ariko

da lanean, gitarra, perkusioak, bandoneoa eta piano elektronikoa baliatuz. Berarekin batera Karlos Gimenez jardungo da pianoan.

Mizel Theret usatua da publiko mugatuaren aitzinean

dantzan aritzea eta kostatzen zaio ulertzea zergatik jendea ez den hurbiltzen. Bere ustez horrek mugatzen baitie emanaldi gehiago ematearen ahala. «*Gomiti asko igortzen ditugu, beraz jendea etor dadila eta ikus dezala zer egiten dugun, eta ea gure lanak balio duen erran dezala nabi nuke.*»

Projektuak ere aipatu dizkigu Mizel Theretek. Aldi honetan modu zabalago batean bere lana ezagutarazi nahi luke, beraz jadanik Donostian obra aurkezteko itxaropena adierazi digu, eta bestalde gogoan du Akitanian itzuli bat antolatzeko datorren udazkenetara.

Osoki kreazioa, Iparraldeko artisten bizitasunaren adierazpena dugu honakoa.

Ixabel Etcheberria

Diskoak erdiesteko laborategi garestiak

Grabaketa estudioa da diskora iritsi aurretik taldeek ezinbestez gainditu behar duten etsamina. Euskal Herrian aukera ugari daude maketa eta diskoa grabatzeko garaian baliabide nahiz salneurri aldetik, eta lokal txiki batean egindako estudioak bezala baserri batean eraikitakoak topa daitezke. Teknikari eta taldeetako partaideengana jo dugu askotan ezezaguna den mundu hau aztertzeko.

ZABALA da Euskal Herrian dagoen grabaketa estudio sarea. Zenbait taldek beraiek muntatutako estudio txikiari esker maketak grabatzen dituzten bezala, badaude lokal batean martxan jarritako estudio erdi profesionalak ere; lekuak eskaini ditzakeen lasaitasuna eta bakardadea baliatuz baserri batean eraikita daudenak, eta taldeko partaideek grabaketa egunak modu erosoan pasatu ditzaten atsedenerako gelak ere dauzkatenak. Grabaketa bat burutzeko modu ugari, beraz.

IZ eta Elkar konpainien estudioak izan dira garai batean disko bat grabatzeko ardatzak, baina azken urteetan beste zenbait ere ari dira tokia bereganatzen. Elkarrek orain dela gutxi arte Oihuka disketxearenak nahiz bere grabaketak besterik ez zituen burutzen,

baina azken aldian beste zenbait lan egiten hasi da. Horrela, autoprodukzioak eta beste konpainien grabaketetarako alokatzen dute estudioa. IZ etxeak duela gutxi eraman ditu estudioko tresnak Donostiatik Amasan dagoen baserri batera. *«Aspalditik geneukan ideia hori, ingurunea eta giroa direla medio estudio bat jartzeko toki lasaia delako. Gainera, akustika aldetik*

ere hobekuntzak eskaintzen dizkigu baserriak», azaldu digu bertako teknikari den Kaki Arkarazok.

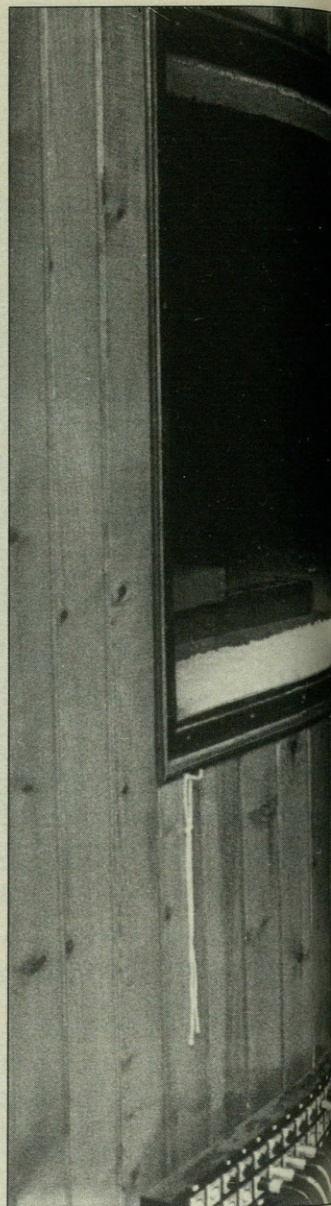
Beren baliabideen arabera, grabatzeko modu ezberdinak eskaini ditzakete estudioek, eta guzti hau bakoitzaren salneurrian islatzen da. Grabaketa orduko kobratzen dute normalean, nahiz eta zenbait kasutan eguneko izan. Esate baterako, Altzain dagoen eta

100.000 pezetaren truke maketaren grabaketa

BALIABIDE, tresna eta lokal aldetik grabaketa estudioek aukera ezberdinak eskaintzen dituzten bezala, ezberdintasun hauek estudio bakoitzaren salneurrian islatzen dira. Hainbatek orduko kobratu ordez eguneko egiten du (Kilikas); badaugu grabaketa orduaren truke 6.000 (260 libera) pezetatik behera eskatzen duenik (Boomerang, Amadeus, Musikaste, Belan, La Iguaña, Lukas & KO...), 7.000tik 8.000ra

bitarte daudenak (Arion, Lorentzo Records, Tio Pete, Betbedr...) eta garestienek 10.000 inguru eskatzen dituzte (IZ, Elkar). Ondorioz, zenbaki hauen arabera merkeago edo garestiago burutu daiteke grabaketa lana, baina gutxi gorabehera 100.000 pezetakoa izan daiteke maketa bat grabatzeko aurrekonturik txikiena, eta 500.000 pezeta disko baten grabaketa egiteko modurik merkeena.

Niko Etxart arduradun duen Kilikasari eguneko —8 ordu— ordaindu behar zaio grabaketa lanaren truke.

Hala ere, aurretik finkatuta dauden zenbakiak alda daitezke, eta ordu kopuruaren arabera jaitsi daiteke salneurria. Gehienetan, grabaketa lan osoa burutzeko aurrekontua zehazten dute estudioko arduradunak eta taldeko partaideek. «Denontzat berdina den oinarri baten gainean, dagoen lan planteamendua- ren arabera —zenbat ordu, noiz grabatu—, aurrekontu bat egiten da talde bakoitzarekin», zehaztu digu Andoni Gonzalezek, Barakaldon dagoen Belan estudioko arduradunak.

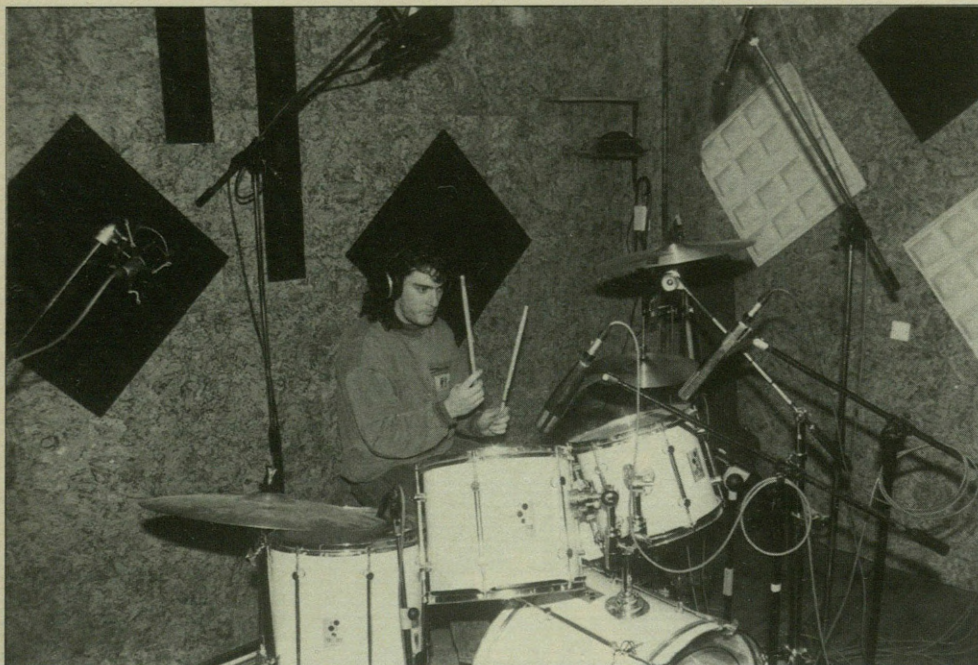
Taldeen artean entzun izan dira estudioen salneurri garestien inguruko kritikak. «Ekipo aldetik nabiko antzekoak gara estudio guztiak. Estudioak non dauden, nola dauden eta zenbat langile dauzkaten ere

■ **«Mitifikazio handia dago grabaketa estudio batzuen inguruan» ●**
SU TA GAR

badu zerikusirik merkeago edo garestiago izateko», azaldu digu Lorentzo Records-eko Aitor Ariñok.

Berrize lanetan dago estudio hau eta bertan grabatu du Su Ta Gar taldeak bere hirugarren lana: «IZn grabatu genituen aurrekoak, baina ikusten genuen ez genuela lortzen gustuko soinua eta oso garestia zela. Orain ordu asko behar genituen lana burutzeko eta Lorentzo Recordsen aldeko apustua egin genuen». Estudio batzuen inguruan mitifikazio handia dagoela aipatu digute Su Ta Garre-

Talde askok grabatu dute bere lehen maketa Donostian dagoen Amadeus estudioan.

Berrizen dago, baserri batean muntatuta, Aitor Ariñok zuzentzen duen Lorentzo Records grabaketa estudioa.

koek, «estudio on batean gauza on bat egin daitekeela eta bestela ez. Baina estudio ona zein da? Izugarritzko itxura daukana. Disketxeak konturatu behar dira hau oso txikia dela eta

erabiltzen dituzten zifrak ez direla Euskal Herrikoak». Azaldu digutenez, disko baten 5.000 edo 10.000 ale saltzen badira Euskal Herrian, Estatu Batuetan hamar milioi kopia saltzen duen

grabaketaren adina ordaintzen zaio estudioari. «Adibidez, Juan Luis Gerraren azken diskoa grabatu zuen estudioak 15.000 pezetakoa dauka prezio normala, eta erabiltzen duzun denboraren arabera egiten dizute hemengo prezio bat: 10.000 pezeta inguru. Gainera, izugarritzko kalitatea eta teknikariak dauzkaten estudioak dira».

IZko teknikaria den Kaki Arkarazoren aburuz, ordea, «taldeak ondo prestatzen badu bere lana eta oso argi ekartzen badu zer egin nahi duen IZ ez da hain garestia. Merkeagoa da talde batentzat leku on batean grabatzea eta gehiago ordaintzea, hain zuzen ere, estudio honetan azkarrago grabatzen delako». Berak azpimarratu digunez, estudio txikietan galtzen den denbora asko handietan ez da galtzen: «Ordu bakoitzak

Zeure kasa egin ezazu

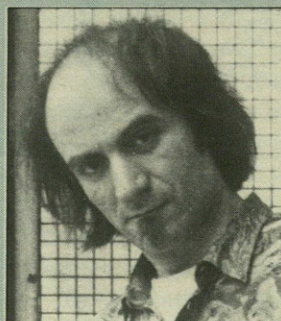
GRABAKETA estudioek izan dute, normala denez, egungo krisi ekonomikoaren eraginik. Disketxeak ez dira berez joaten estudio zehatz batzuetara edo garai hobeago batzuetan eredu izandako estudioetara. Orain, sosek agintzen dute. Eta azkenik orekak erabakitzen du nora joan edo zein eskaintza den interesgarriena.

Bestalde, maketen uni- bertsoa ez da diskoen uni- bertsoaren oso ezberdina. Taldeek entseiu lo- kala baliatzen dute, lagu- naren lau-pista, ez dakit zein musikariren zortzi- pista edo hirian edo he- rrian zabaldu berri den lokal txiki eta panpoxa. Egia da, grabaketen mer-

katua astintzen ari da es- tudio txikien ugalketa.

Garestia edo merkea muga erlatiboa da. Para- metro askoren baitan da- go: baina egia dena, erla- tiboa ez dena, da une hauetan grabaketa estu- dioak ugaltzen ari direla eta eskaintza gero eta han- diagoa dela, eta guzti ho- nek beraien arteko kon- petentzia oso handia da- kar.

Bizkaian, adibidez, inoiz ez dira egon graba- keta estudio ugari. Hala ere, disko edo maketak grabatzen dituzten sei daude egun; eta ohizkoen kalitatea ez duten maketak grabatzen dituzten baina estreinaldi bat duintasu- nez burutu dezaketen bes-

PABLO CABEZA

Kazetaria

te lau daude. Eta hamar estudio gutxi izango bali- ra, laster zabalduko da geldirik egoteko asmo handirik ez duen beste bat.

Guzti honek zera esan nahi du: eskaintza hain zabala eta ezberdina da ezin dela garai batean lor- tutakoari esker, izenari es-

ker bizi. Kalitatea erakutsi egin behar da, prezioek arrazoituak izan behar dute. Eta bestela musi- koak, disketxeak, jakingo du zein den eskaintza ego- kia, nahiz eta merkeena edo garestiena izan. Ai- patu, bide batez, ezer ez dela merkea edo garestia; kalitatea/prezioa baitan dagoela dena. Bi parame- trook xehetasun ugari bil- tzen dituzte: soinu tekni- karia, grabaketa estudioa dagoen tokia, giroa, begi- kotasuna... Gogoeta guzti hauek beharbada zuzenak izango dira, baina azke- nik, eta gehiengoarentzat, antzeko emaitza baten aurrean prezioa eta eroso, fidakor sentitzea da soilik balio duena.

gebiago balio du, baina gebiago ere ematen du. Taldea ondo prestatuta badator ondorioak hobeak dira».

Teknikariarekin harreman ona

Bere ustez, «diferentzia argi dago handi eta txiki edo garesti eta merkeen artean: esperientzia alde batetik, gauzak azkar egiteko aukera, eta kalitatean ere».

Lau izan daitezke talde edo musikari batek grabatzeko garaian gogoan izan ditzakeen elementu garrantzitsuenak: grabaketa egiteko daukan denbora, lanaren aurrekontua, estudioak eskain ditzakeen baliabideak eta teknikaria eta taldeko kideen arteko harremana atsegina izatea. Anestesia eta Negu Gorriak taldeetako kide den Mikel Cazalisen

IZ etxeak duela gutxi eraman ditu estudioko tresnak Donostiatik Amasan dagoen baserri batera.

iritziz: «Dena da garrantzitsua, eta normalean maila nabikoa edo altua izaten da teknika aldetik hemengo estudioetan, baina gebien estimatzen dena teknika-

riarekin giro ona izatea da, eta teknikariak ulertzea taldearen musika».

Estudioaren kalitateari erreparatu baino, musikariek nahiago izaten baitute

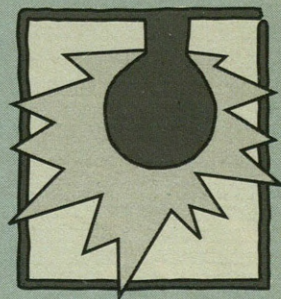
teknikariarekin harremana egokia izatea grabatzeko garaian.

Joxi Goikoetxea

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Datozen asteetan ARGIAren harpidedun egiten bazara
1994ko egutegia dohainik jasoko duzu zure etxean.

HARPIDETZA TXARTELA Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____	1. DEITURA _____
2. DEITURA _____	HELBIDEA _____
TFNOA _____	HERRIA _____
KODE POSTALA _____	HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____	
SUKURTS. HELBIDEA _____	SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____	

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)

Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzerriak
14.250 pzta
Airez 22.500 pzta

Urtarrilaren bukaeran arituko da Barakaldo Antzokian Atalaya Sevillako antzerki taldea

Erresistentziaren aldeko deia, erosotasunaren aurkako talaia

Zintzilika edo aktoreen artean dauden ehun aulki inguruk parte hartzen dute antzezlanean. (Argazkia: Josu Txabarri)

Urtarrilaren 28tik 30era arte aurkeztuko du Barakaldo Antzokian «La oreja izquierda den Van Gogh» izeneko bere azken obra Sevillako Atalaya antzerki taldeak. 1983an sortu zuen taldea Ricardo Iniesta zuzendariak, eta bere ibilbidean zehar erresistentzia hitza izan du ardatz.

HERIOTZA agertzen da Atalaya antzerki taldearen obra guztietan. «La oreja izquierda de Van Gogh» azkenean ere. Heriotza eta suizidioa, Ricardo Iniestak

zuzentzen duen lan bakoitzean: «Van Goghek bere buruaz beste egin zuenean mutiritasuna sortu zen. Van Goghen mutiritasuna gizartearen itxurakeriaren aurka zuzenduta zegoen beste ezeren gainetik». Antonio del Alamok idatzi du ehun aulki inguruk parte hartzen duten muntaia. Zintzilika edo pertsonaien artean dauden aulkiekin batera, koloreek ere garrantzia handia dute. Beltzak batez ere. Etengabe, oholza gainean agertzen den ikatzaren bidez adierazita.

1983an, bere jatorri andaluziarrak aurkitu asmoz Madriletik Sevillara joan zenean sortu zuen Ricardo Iniestak Atalaya antzerki taldea. Aurretik esperientziarik ez zuten zenbait gazte aukeratu zituen bere proiektua aurrera eramateko, eta hamar urte eta gero bete ditu bere helburu gehienak. Zenbait aktore sortu ditu, batzuek beren ikuskariak ere zuzendu dituzte, mugak gainditu ditu

Beste arte arlo batzuekin elkar lotuta, erresistentzia guneak sortzea da Atalayaren helburua. (Argazkia: Josu Txabarri)

Atalayak eta berezko hizkuntza bat ere sortu du.

Dena aldatu da urte hauetan Iniestaren ustez. Antzerki munduan ere: «Alde batetik oso handia den krisi ekonomikoa dago, eta aldi berean ez dago antzerki talde politikoen ideia. Euskal Herrian ez dakit, baina Espainian ez dago ideia erromantikorik, ideia politikorik antzerki taldeen artean».

Egungo joeren aurka

Bere ustez, lau helburu egon daitezke antzerkia egiteko garaian: erromantizismoa, ondo pasatzea, dirua eta antzerkia arte sormen bezala lantzea. Laugarren ereduari jarraitzen dio Iniestak. «Antzerkia arte bezala defenditzen dut, bai-

na beste arteei elkar lotuta. Nire asmoa da arte arlo ezberdinetako pertsonak biltzea: antzerkia, dantza, bideoa, arte plastikoak... eta egun nagusi diren joera merkantilisten aurka erresistentzia guneak sortzea. Artearekiko merkantilistak edo kontsumoa eta ondo pasatzea soilik bultzatzen duten joeren aurka.

Hamar urte bete zituen Atalayak urrian, eta denbora honetan, Bartzelona, Malta, Lieja, Alacant, Madril, Santander, Malaga, Bergamo, Londres eta Euskal Herriko ikusleek, besteak beste, jaso dituzte Atalayakoen sentipenak, eta erresistentzia eta mutiritasun mezua zabaltzen jarraitzea espero dute. Bestela, ez liokete zentzurik ikusiko beren jarduerari.

Joxi Goikoetxea

Durangoko Liburu Azokan oso estimatua

*Edorta Jimenezen
nobela berria:*

AZKEN

FUSILA

Edozein trenbide eraikitzea epopeia itzela da.

*Preso erepublikanoek eraiki zuten,
gera galdu ostean, Euskal Herrian eraiki den
azken burdinbidea, eleberri honetakoa:
joan den mundu baten ikurra.*

SUSA argitaletxea ☎ (943) 37 15 45

URTARRILAK

22

■ KANTU TEKNIKA IKASTAROA LEZON

MARTXAN dago irakasleei zuzenduriko kantu teknika ikastaroa Lezoko Andreone Kultur Etxean. Gipuzkoako Abesbatzen Federazioa da **kantu teknika ezberdinak lantzea** helburu duen ikastaroaren antolatzailea, eta larunbatetan burutuko dira klaseak urte osoan zehar.

Roberto Moso: «Lehen garaietako ilusioa, freskotasuna galdu du rock munduak»

ARGIA. Aurrekoa baino gogorragoa izango da laster plazaratuko du-zuen diskoa.

ROBERTO MOSO. Bai, «Binilo bala» diskoan gitarrarek toki handiagoa hartu dute.

A. Partaide aldaketarik izan da taldean.

R.M. Baxujolea berria da. Javi ez dago gurekin, eta orain Alfonsorekin gabiltza. Yo Soy Julio Cesar taldean jo du orain arte, eta baxuaren bidez lantzen duen soinua pixka bat gogorragoa dela esango nuke. Ezberdina edozein kasutan.

A. Zuen seigarren iraupen luzeko lana da, zuen ibilbideko seigarren urratsa.

R.M. Denetarik esan da, baina oraingoz hori esan dezakegu soilik. Zein harrera izango duen zain gaude.

A. Urte batzuk daramatzazue talde bezala. Asko aldatu al da denbora bonetan rock mundua.

R.M. Gauzak zeharo aldatu dira. Lehen denok berriak ginen mundu

honetan, eta rock-and-rollak ez zeukan inolako sustrairik Euskal Herrian. Orain zaletasun handia dago eta gauzak ez zaizkio hain berriak jendeari. Edozein herri txikitari lauzpabost talde aurki ditzakezu eta guzti horrek ere eragina dauka gauza berriak entzuteko orduan.

Alde batetik, hobe ikusten dugu zaletasun handiagoa eta emanaldi gehiago daudelako; bestetik, okerrago lehen garaietako ilusioa, freskotasuna galdu delako. Talde berrien artean ez da gauza berri handirik ikusten. Originaltasun falta sumatzen dut orokorrean.

URTARRILAK

23

■ BENITO LERTXUNDI BAIONAKO ANTZOKIAN

KANTALDI bat izango da igande honetan Baionako Antzokian. **Gure Irratiak antolatuta**, arratsaldeko 5etatik aurrera arituko da Benito Lertxundi bere taldearen laguntzaz.

Zuzeneko emanaldiaren ardatza orain dela gutxi kantariak plazaratu duen lana izango da. **Bere ibilbide osoko kantuak** biltzen dira Baionan aurkeztuko duen azken lanean.

■ AKELARRE TOLOSAKO FERIALEKUAN

TOLOSAKO Lanbide Eskolak antolatu ditu urtarilean Tolosako Ferialekuan burutuko diren zenbait dantzaldi. Horrela, hilaren 16an **Lisker** taldeak jo bazuen, plaza taldeen artean puntako den Akelarre izango da urtarilaren 23 eta 30ean, arratsaldeko 7.30etatik aurrera.

URTARRILAK

26

■ JOSE MALDONADOREN OBRA GASTEIZEN

TXIMINIA handi bat ardatz bezala hartuta, bere inguruan burutu du hainbat elementuz osaturiko lana Jose Maldonado artista madrildarrak. Mundua eta bere biztanleak nahiz gizakiak itxurarekin duen harremana islatzea izan du asmoa, **Gasteizko Trayecto arte galeriak** urtarilaren 23a arte erakutsiko duen obra egiteko garaian.

Grafiti margolari bezala hasi zen arte munduan Jose Maldonado, koadro margolari bezala jarraitu zuen, eta azken aldian egindako lanetarik bat da Gasteizen dagoen konposaketa.

■ BILBOKO ORKESTRA SINFONIKOAREN EMANALDIA

BILBON duen egoitzan arituko da **Theo Alcantararen zuzendaritzapean** Bilboko Orkestra Sinfonikoa urtarilaren 27 eta 28an. **Eldar Nebolsin** Uzbekistaneako pianojolea izango da bi emanaldi hauetako protagonista, piano eta orkestrarako egin duen pieza landuko baitu Bilboko Orkestra Sinfonikoaren laguntzaz.

Nahiz eta mundu osoan ezagun bilakatu, bere maisua den Dimitri Baxkirovekin ikasten jarraitzen du 20 urte besterik ez dituen musikagileak.

■ FELIX UGARTE ITZULPEN SARIA

EHU-KO Gasteizko kanpuseko Filologia, Geografia eta Historia fakultateak antolatu ditu Felix Ugarte II. Itzulpen Lehiaketa eta **Fantasi Ipuin Laburren II. Unibertsitate Lehiaketa**. Itzulpen lehiaketan parte hartu ahal izateko filologia, geografia nahiz historiari buruzko testuen itzulpenak bidali behar dira fakultatera (2.111 posta-kutxa, 01006 Gasteiz), eta ipuin lehiaketako idazlanak ere helbide berera igorri behar dira.

100.000 pezetako (4.300 libera) saria banatuko da lehiaketa bakoitzean, eta urtarrilaren 28an amaituko da izenematea.

■ IN FRAGANTI HERNANIN

MUSIKA eta esketxez osaturiko *«Hala ba zan ez ba zan, sar dadila...»* antzezlanak aurkeztuko du In Fraganti hirukoteak urtarrilaren 28an Hernanin. Arratsaldeko 8etatik aurrera ikusi ahal izango da Biteri Kultur Etxean umorea nagusi duen obra.

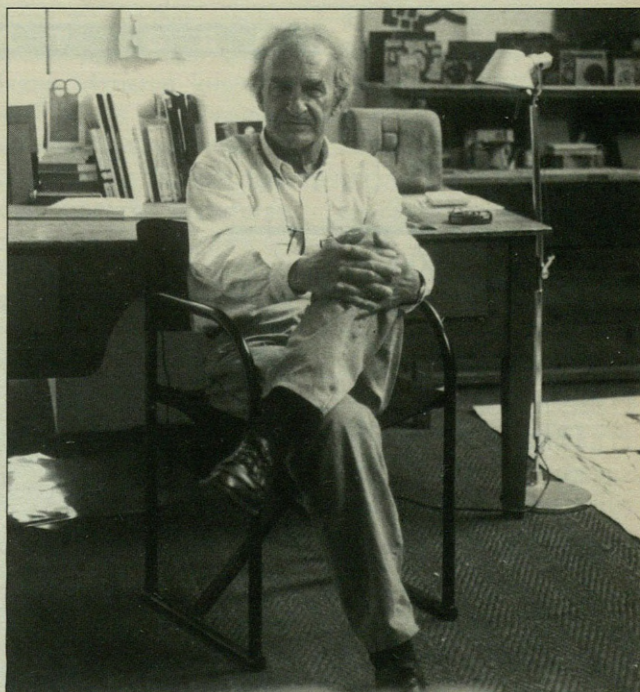
■ SANTA LUTZI ARGAZKI LEHIAKETA

HIRU ataletan banatuta antolatu du Zumarragako Udalak Santa Lutzi Argazki lehiaketa: koloretako argazkia, zuri-beltzeko argazkia eta diapositibak. Gaia librea da eta lau lan aurkeztu ahal izango dituzte partehartzaileek. **30 x 40 zentimetroko neurria** izan beharko dute ezinbestez argazkiek, eta kartulina finez egindakoak.

Urtarrilaren 29a baino lehen aurkeztu behar dira lanak Zumarragako Udaletxean, eta **35.000 pezeta eta garaikurra** izango da lehenengo saria **koloretako argazkia sailean**, 30.000 pezetako eta garaikurra zuri-beltzeko argazkia sailean, eta 20.000 pezetako saria eta garaikurra irabaz dezake diapositibak aurkeztzen dituenak. Informazio gehiago Zumarragako Udaletxean.

■ BAZTAN ETA LIZARRAKO PAISAIK IRUÑEAN

IRUÑEKO Aurrezki Kutxa Munizipaleko erakustaretoetako denboraldia zabaldu dute Baztango bailara eta Lizarraldean protagonista duten paisaia lanek. **Ana Marin, Asuncion Garcia eta Pedro Osés** margolariak izan dira egileak. Pedro Osés nahiz Asuncion Gariaren lanak Conde Rodezno aretoan ikus daitezke; Ana Marinen koadroak, berriz, urtarrilaren 30era arte erakutsiko ditu Garcia Castañon aretoak.

EDUARDO TXILLIDAK egindako zenbait grabatu ikus daitezke urtarrilaren 29ra arte Bilboko Berta Belaza aretoan. Grabatu arloko teknika ezberdinak bildu ditu egunotan arte galeriak, eta Eduardo Txillidaz gain, Fernando Beorlegi, Gonzalo Txillida, Jabier Herrero, Gabriel Ramos Uranga, Iñaki Ruiz de Egin, Baroja Collet eta Pedro Txillidak parte hartu dute erakusketan. (Argazkia: Aitor Bayo).

MAIAKOVSKI

Poemak

errusieratik euskarara lehen aldiz ekarriak
Koldo Izagirrek apailatutako antologia eta itzulpenaz

SUSA literatura argitaletxea 37 15 45

L I B U R U A K

**«ISILIK PEDAGOGI
ALDIZKARIA». IRAKASLE
ELKARTEA.** 1993.EKO AZAROA.
17-18 ZENBAKIAK. 60 or.

ELEANIZTASUNA irakas-kuntzan da, azaletik hasita, aurkezten zaigun gaia. Horretarako, gure mugetatik kanpoko adibideak eta esperientziak aztertzen dira: «Hizkuntza lehen hezkuntza», Ordiziako ikastolan eleaniztasunaren alde eginitako apustua, Antzuolako herri eskolako esperientzia, eta abar. Quebec-eko

egoera, frantses murgilketaren historia, Euskal Herria eta eleaniztasuna eta beste zenbait artikulua gehigarria osatzera datoz ■

**«KARMEL».
ZORNOTZAKO
KARMELDARRAK.**
1993.EKO URRIA-ABENDUA.
206. ZENBAKIA.

HEGO Euskal Herriko Elizbarrutien banaketak eta Aita Juan Bizente Zengoitia-Bengoa zenaren oroitzapenak jasotzen dute ale hone-tako azala. Baina kultura eta

gizarte-lanak ere badira: «Euskal kulturaren inguruan», «Arranegitik Arranon-dora», «Kultura-eliza: euskara», «Herriak eta Estatuak Europa eraikitzen», eta abar ■

**«HERRI IBILTARI BAT:
IJITOAK». SEVE CALLEJA ETA
JOSE MARIA MUÑOZ.**
MENSAJERO. 61 or.

IZENBURU hau daraman liburua Mensajerok kalean jarri duen sail baten azken zenbakia da. «Leku bat, gizonak, historia bat» izena jarri zaio eta mundu zaba-

leko hamaika leku ezberdineko biztanleen berri ematen da: inka inperioarena espainiarrak iritsi aurretik, dogoak Venezian, Japonia-ko Edo hiri zaharra... Marrazki ederrez eta hiztegi erabilgarri batez hornituak, benetan interesgarriak dira irakurriak izateko ■

**«SARBIDE ZUZENAKO
SISTEMAK HIZKUNTZ
IKASKUNTZAN». DAVID
LITTLE. ITZULTZAILEA: USOA
LARRAMENDI. HABE.** 76 or.

HONEZ gero hogeita ha-

B E G I B E L A R R I

D I S K O A K

Borrokarari sustraiaietatik loturik

BIZKAIERAZ abestutako lehenengo rock-and-roll diskoa da esku artean daukaguna. Orain artean bizkaitarrek euskaraz egindako lanak urri izan badira ere, oraingo honek bertako euskalkian du saiaketa. Herrian errota-tako saioa gemikar ausart hauek gauzatutakoa, eta rockari bere gogortasun osoan, ondo sustraiautako euskal instrumentu zaharrak gaineratu dizkiote, alboka, dultzaina edota gureganatutakoak; musu-soinua edo trikitixa. Bertsorik ere ez da falta beraien estreinako disko honetan.

Doinuak gogorak diren heinean atsegin bilakatzen dira, errepikatzen diren leloak jarraiterrazak dira oso gainera, eta horrek aurreko udaldian emaniko kantaldietako zaletasun gehitzea dakar dudarik gabe. Durangoko azokan jendea itsuki zihonan diskoa erostera, berez ezagunak zi-

tzaizkielako. Neguan ere ezagutzea eman dute bere burua, disko honen bitartez batez ere, eta zaletuak erraz dauka lan hau entzun ondoren, atsegina baita. Hamabi kantuetan zehar denetarik kanta eta kontatzen digute Exkixukoek, maitasuna, borrokarako kantuak, herrimina, matxinada edota Sarrionandiaren gartzelako poema bat harturik egindako bertsioa, Joseba Tapiak soinuarekin lagunduta, Igor Elortza eta Unai Iturriagak bertsoz apaindurik. Hitzak, musika arinaz lagundurik, indarrez abestuta, gorrotoz zein amodioz plazaraturik, kantu denek dute historia, barnean sartzeko modukoak baitira.

Orain zuzenekoaren txanda da, plazaratzearena alegia; izan ere, taldea ezagututa, ederkiki asko moldatzen baitira egur gainean, entzunlegoa dantza batean jartzeko gaitasuna du-

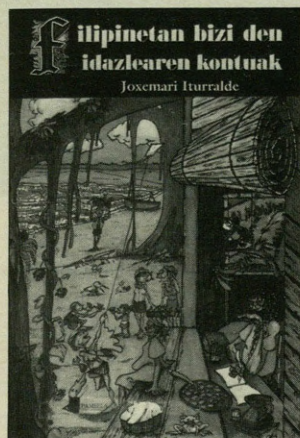

«EXKIXU».
EXKIXU.GOR.

te, jarraitzaileak sortu dituzte nonnahi eta horrek eragina izango du aurretantzean, Bizkaia aldean bederen. Horrek ez luke muga izan behar beste herrialdeetara ere erabat hedatzeko, beraien nortasuna eta musikak ez baitu mugarik sortzen, irekitasun osoz jo ta jokatzen dutelako.

PATXI GAZTELUMENDI

mabost lan itzulirik daude euskararen ikaskuntzaren sail honetan, eta interesgarria bide da geldialdia egitea. Isilka-misilka izugarriko kalitatea duten mundu zabaleko lanak itzuli dituzte, hizkuntz ikasketaren inguruko arlo guztiak jorratuz. Hau beste bat baino ez da. Atal nagusiak: hizkuntz ikaskuntza, autoikaskuntza eta autonomia; sarbide zuzeneko sistemak finkatu eta erabiltzearen praktikagarritasuna; eta ebaluazioa eta garapena ■

«FILIPINETAN BIZI DEN IDAZLEAREN KONTUAK».
JOXEMARI ITURRALDE.

PAMIELA. 102 or.

IDAZLEAK dioenez, ipuin biltzaile baino ez da izan ale honetan argitaraturiko istorio gehien kasuan: aitonari hartuak, mundu osoko zenbait hiritan kokatutako gertakizunak. Hamabi ipuin dira hemen bildurikoak. Azala Juan Luis Markaidak egin du eta Iturralde hitzaurre laburra gehitu dio edizioari ■

«BIDEGILEAK: KOLDO ELEIZALDE, ARTURO KANPION, RESURRECCION M. AZKUE, JULIO URKIXO. EUSKO JAURLARITZA.

EUSKAL kulturaren sustatzaile eta bultzatzaileei eskainirik sail honetan goian

aipaturiko lau gizon handien bizitza eta lanaren berri ematen da. Laurak ere literatur eta hizkuntz gizonak, XIX. mendearen amaieran eta XX. enaren hasieran eman zuten uztarik hobere-
na ■

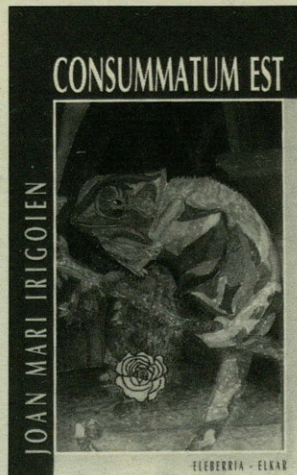

«IXU, HORTZIK GABEKO MARRAZOA». SEVE CALLEJA.
ITZULTZAILEA: AITOR ARANA.

ELKAR. 89 or.

POTOTO lotsatia Ixu marrazoaren lagun egin da. Akurium batera eraman

zuten itsasgizonek eta Pototok lagunei eman zizkien lagun berriaren kontuak, ahal izanez gero laguntza emateko. Gaztetxoentzako istorio polita honako hau, era honetako literaturan aditua den idazle honen es-
kutik ■

«CONSUMMATUM EST». JOAN MARI IRIGOIEN. ELKAR. 285 or.

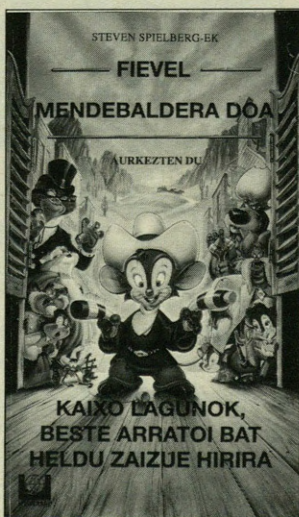
ESPEKTAZIORIK bazen, ia bost urte eleberririk kaleratu eta gero eman gabe,

«Babilonia»ren ondorengo lanaren aurrean. Egilearen hitzaurre labur baten ostean, bi zatitan aurkeztu digu lana: «Arrosa eta kamaleoia» eta «Arratsaldeko hiruretan». Sor Esperanza izeneko moja baten kontakizun harrigarriak sortu zuen eleberria idazteko lehen burutazioa, Sotoviejo eta Sotomonten aretan gertatutakoa, mende honen hasieran. Idazleak ez dio uko egiten, ordea, fikzioari ■

«ERRETRATUAK».
ARGAZKIAK: JOSEBA URREBATIZKAIA. HITZAK: JOSEBA SALBADOR. 129 or.

EZ da erraza argazkilari gazteak horrelako lanetara hurbiltzea, ez baitaukate aukera handirik argazki-liburua kaleratzeko. Honakoan, esperientzia eder hau Tolosaldeko pertsona ospetsuak argazkietan bildu eta euren bizitzari buruzko datuak ematean datza ■

B I D E O A K

«FIEVEL MENDEBALDERA DOA». STEVEN SPIELBERG. EUSKO JAURLARITZAREN KULTURA SAILA. 1991.

GUTXINAKA filme famatuak euskaraturik kaleratzen

ari da Kultura saila. Eta kontuan harturik azken urteotan eginikoak euskaraz ikusteko dauden aukera murritzak, txalogarria da horrelako ahalegina administrazio publikoak egitea. Era guztietakoak dira, marrazki bizidunak, abenturak, eta abar. Honakoak, Spielbergen haur lan honek Fievel izeneko arratoi bat du protagonista ■

«LABIRINTUAN BARRENA». JIM HENSON. DAVID BOWIE ETA JENNIFER CONNELLY. EUSKO JAURLARITZA. 1986.

FILME fantastikoa da aipatzen dugun hau. Sarah izeneko neska batek bere anaiatxoa iratxoek eramatea nahi du, eta hala gertatu.

Bere anaia berreskuratzeko, iratxoek errege haurra iratxo bihurtu aurretik arin ibili beharko du, eta etsaiei aurre egin... Baina gaztelura iristeko labirintu bat iragan beharko du ■

T-E-I-L-A-K

BATUTA ESTREINATUKO DUTE

HANS Graf izango da Euskadiko Orkestra Sinfonikoko zuzendari nagusi berria, 1994-95 denboraldirako. Oscar Martinez Gomezen ordezkariak 1987an zuzendu zuen lehen aldiz Euskadiko Orkestra eta Oslo, Berlin, Londres eta beste hainbat lekutakoen batuta eraman du orain artean. Egitaraua zabaltzea eta lanerako sistema berria antolatzea aipatu ditu helburu nagusien artean.

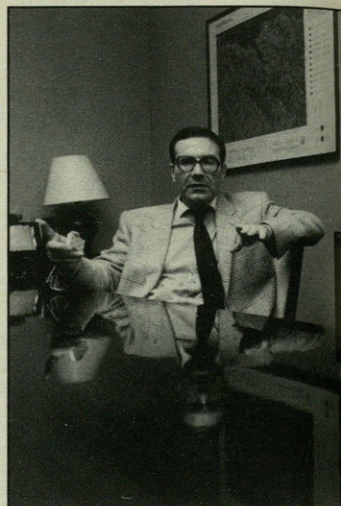
Iruñeko Pablo Sarasate Orkestrak bere aldetik, Miquel Ortega Pujol katalana aukeratu du zuzendari lanetarako. Bartzelonako Liceo Antzokian hamar urte egin eta gero, La Zarzuela Antzoki Liriko Nazionalen aritua, bertan beteko zituen zuzendaritza ikastaroak. Datorren urte amaierara arte jasoko du zuzendaritza, denbora honetan, espainiar musikari garaikideen obra gehiago jotzea eta Orkestrak egun dituen 22 kideetatik 40era zabaltzea asmoz harturik.

ZUBEROATIK KANPOKO PASTORALA

JUNES Casenavek idatzitako «Mixel Garikoitz» pastorala, santuaren jaioterria den Donaixti herriak emango du, uztailaren azken igandean eta abuztuaren lehenengoan. Ez da, ohi bezala, Zuberoako herri batek prestatua, Donaixti Nafarroa Beherean baitago, eta euskara ere bertako moldeetara jarria da. Dagoeneko, herritarrek entseiei eutsi diote.

Jean Pierre Errekalketek beteko du errejentaren papera, 80 arizalaren aurrean. Hainbat doinu, Pierre Paul Berzaitz kantariak osatu ditu. Iniziatibak, hargatik, kritikarik jaso du, Zuberoatik kanpo egiten denez, pastoralaren oinarriak ukituak gerta daitezkeelakoan. Ez dute horrela ikusten, noski, kudeatzaile taldeak eta Junes Casenave berak, «eta zuberotar izpiritua zabaltzea dela helburu» adierazi dute. Guztia erekin, Mixel Garikoitz buruzko drama lehen urratsak eman ditu tau-latu ginean.

F-E-R-R-A-N-A-K-E-R-R-A-N

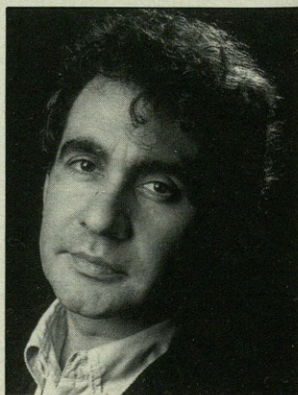

«Gure politikariek goi mailako irakaskuntzara diru gehiago bideratu behar dute, une bonetan bideratzen dutena ez baita gaur eguneko plantilek irauteko beharrezko gutxienetara heltzen».

Juan Jose Goiriena, EHUKO errektorea. Egunkaria, 94-I-13.

«Kanpoko eraginei kasu eginez jokatuko banu, askoz ere gehiago idatziko nuke erdaraz euskaraz baino. Erdaraz artikulu, ipuin nabiz hitzaldi gehiago eskatzen dizkidalako. Eskaintza gehiago datorkit, estimu handiagoa».

Bernardo Atxaga, idazlea. Tribuna astekaria, 94-I-10.

T X U T X U - M U T X U K A

BILBO IRRATIAREN PROIEKTUA

IRRATI munduan bada proiektu berririk: Bilbo irratia. Hainbat euskaltzalek kudeatutako ekimena dugu, urrian martxan jarri nahi dena. Bere ezaugarrietan herritarra eta modernoa, Bilborako pentsatua litzateke eta euskarari lotua. Gauzak honela, euskal komunikabideekin harremanak bideratzen emango dituzte lehen urratsak, horien bitartez proiektua ezagutarazi eta irtenbideak aztertu ahal izateko.

N O R - N O R I - N O R K

«Euskara errazara jo behar dugu, kalean hitz egiten den horretara. Leben extremismoak kalte egin zion, eta orain erabat bestaldera egin du. Orekarik ez da ezagutzen, baina».

Miguel Pelay Orozko,
idazlea.
El Diario Vasco, 94-I-10.

«Bertsolaritza, Hegoaldekoa jakina, gaztelaniazko kale-bizkerari ezezik erdararen moldeei ere amore ematen ari da. Hizkuntzaren inguruko hitz-joko, jolas, etorri egoki, abilezia eta abarrek liluraturik hainbeste jende biltzen duen bertsolaritzak ere kaleko joera errazari eman dio amore, ez erdarako joerari bakarrik, baita erdal gramatikari eta zapo-bizkuntzari ere».

Mikel Atxaga, kazetaria.
Deia, 94-I-11.

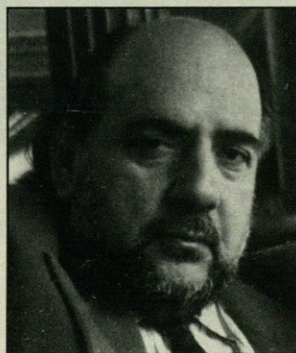
«Euskal antzerkigintzan bamar urte galdu ditugun ustea dago»

Ramon Barea, antzezlea.
El Mundo, 94-I-14.

JUAN GARCIA BLASCO

aukeratu dute Nafarroako Unibertsitate Publikoko errektore (aurretik ere urte t'erdi egin digu postuan), lehen hauteskunde demokratikoetan. Gobernuaren magalean saltoka aritu den NUPEk, zilbor hestea eten du. Garcia Blascori dagokio aurrerakoan ordenamendua zehaztea. Irakasleen plantila osatu, euskara bultzatu, ikerketa indartu... nondik nora haziko du unibertsitatea? ●

LUIS ITURRIRI

Bilboko Arriaga antzokiko zuzendariak Sevillako La Maestranza antzokira joatea eskaini diote. Udalak dirulagintzak handitzea jarri du ez joateko baldintzat. Alkatearen erantzuna: «Aferarekin, Athletic utzi duten futbolariekin bezala gerta daiteke: nahiz eta oso onak izan, klubak ezin die gehiagorik ordaindu». Kultura munduko Guerrero hau 'salduko' al dute? ●

AITZOL ITURRIAGAGOITIAK

musika munduan inoiz eskaini den bekarik bereziena bereganatu du. Izan ere, Madrileko Reina Sofia Eskolan ikasten ari den eibartar gazteari, 1888an egindako hiru milioi pezetatik gorako biolina eskaini baitio Bilbao aseguru etxeak, ikasketek dirauten artean erabiltzeko. Iturriagagoitiak Mozart bera ere harrapatu du honela. Biolina besaburuan jarri eta igurtzi batez. ●

Behilekuko
kobazuloan
arrisku
berezirik ez
duzu topatuko,
baina horrek ez
du kentzen beti
kontuz ibili
beharra, irrist
egin baitaiteke
gutxien espero
duzun lekuan
eta eran.

Balzolan, jentilen urratsen atzetik

BIZKAIKO leku bitxiena dela irakur daiteke liburu eta gida askotan. Askotxo esatea izan liteke akaso baina, zalantzarik ez, bere leize, erreka eta inguruneek

Bizkaiko leku bitxi eta ederretakoa egiten dute.

Indusi auzora heldu eta prestatu ondoren, erreka eskualdean dagoen porlanezko bidea hartuko du-

gu. 200-300 metro aurrera egin eta ezkerraldera doan bidetik jarraitzeko dugu, zubia gurutzatu ondoren ezkerraldera dagoen Gibeldar baserri bakartiraino iritsi ar-

te. Hemen bukatzen zaigu porlana eta Balzolako leizeetarantz jarraituko dugu eskuinera egiten duen pistatik. Laster topatuko dugu porlanezko zubitxo bat ezkerretara, gurutzatu eta aurrera jarraituz Jentilzubiraino iritsiko gara, harrizko zubi natural handi eta bitxiraino. Gora igoteko moduak ere samur aurkituko dituzu.

BAINA ez da Balzolako ezusteko bakarra. Jentilzubitik bertatik ikusi ahal izango dugu Balzolako koba nagusia. Ez dugu kobarantz joko baina, pista jarraitu eta hamar bat minutura, pinudi batera helduko gara. Bertatik beste bi kobazuloren sarrerak ikusiko ditugu. Ez egin kasurik eta, gorantz eta eskuinera egiten duen pista berberetik jarraitu beste bost bat minutuz. Pista utzi eta erreka eta egiten dituen bihurtutara joko dugu, beronen behearantzko norabidea jarraituz. Metro gutxi batzuetara Behileku izeneko tunelean sartuko gara erreka eta arekin batera. 80-100 metro dauzka eta ez du inongo arazorik batetik bestera igarotzeko.

BEHILEKUTIK atera eta metro batzuk gorago, ezkerretara, Balzolako leize nagusiko sarrera dugu. Izugarritzko leize sarrera handia da; barrurantz abiatuz gero, 200 bat metro egin ondoren leizearen irteerara helduko gara (Jentilzubitik aurrean ikusten genuen sarrera hura). Ibilbide guztia bi ordu-tan astiro eta ingurune guztia patxadaz dastatuz egin liteke. Ez hartu presarik, beraz. Linterna barik zeharkatu daiteke leize nagusia baina linterna bat eramanez gero hobe ■

NOLA HELDU

Dimatik Balzolar autobusez

EDOZEIN lekutatik abiatuta ere, Arratia bailarako Dima (Bizkaia) izango dugu lehenbiziko erreferentzi puntua. Dima eta Otxandio lotzen dituen errepidea hartu, Lamindano auzunera doan bidegurutzea eskuinera utzi eta aurrera jarraituko dugu. Kilometro bat edo bira dago guk hartu beharreko errepidea, ezkerretara, Indusi auzunera iramango gaituena (bidegurutze honetatik ehun bat metro aurrerago taberna bat dago

errepidearen eskuinetara).

Indusira helduta berehala ikusiko dugu baseliza, Balzola erreka ezkerretara. Bernak astintzeko ordua heldu zaigu jada, autoa bertan utzi (aurrerago abiatzeak ez du merezi) eta jantzi beharrekoak jantziz, ibilalditxo eder eta bitxiari hasiera emango diogu.

Autobusez abiatzekotan, La Union eta Pesa konpainiekin Dimaraino heldu ahal izango gara.

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

MAHAIKO JAKIAK

HURA OTORDUA!

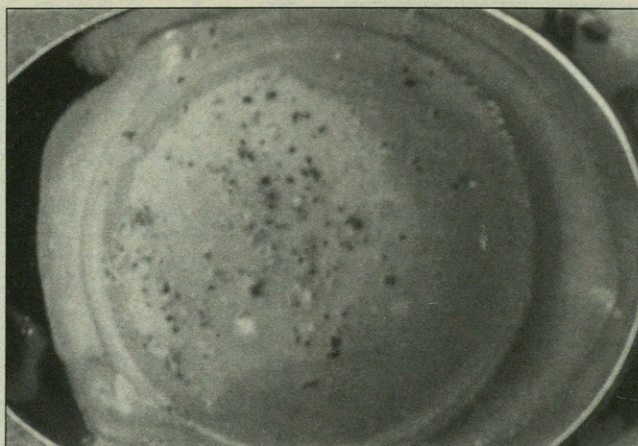
ESTITXU
AROZENA

Bertsolaria

Ikasle garaiko haizeak

Ederki jaten da Aroze-natarren etxean, kron-trakoa dioena ez dabil zuzen. Manolok ez du bakailoa batere gaizki prestatzen, eta ama, ber-ritz, denetarako molda-tzen da ondo. Ez da ha-rritzekoa, beraz, Estitxu sukaldari txukuna atera izana, eta edozein pasta porrusalda bezain ondo prestatzea. Beharrak, baina, Donostiara ikas-tera joandakoan, etxeko giroan baino ge- hiago ikasi du; orduan suertatu baitzaio inoiz baino kroketa eta arrautza gehiago frijitzea. Oke-rra erosketak egitera joatea da, salneurriak ikusita tripakominez ge- ratzea. Gipuzkoa parte-ko haizeak jotzen diola eta, ardorik edaten ez duen nafarra dugu Esti- txu, sagardoa nahiago duena; baina, hori bai, hanburgesik ez dadila suertatu behintzat. Ahol- kua eskatuta, hala ere, Nafarroako haizeak jo du neska. Berako Zalain eta Lesakako Koxkontan ez omen digute hanburge- sarik emanen.

Arrautza kontuak

SUKALDEAN, erabiltzen den jakien artean, postu nagusia du arrautzak. Gozogintzan nahitaezkoa da, oreak egi- teko ere baliagarria da eta plateri kolorea gehitzeko baliatzen da. Baina bada ga- rrantsitsuagoa den baldintza bat: existitzen den jakirik

osatuenetakoa dela, elika- durarako beharrezkoak di- ren osagarri guztietan abe- ratsa delako. Merkea da gainera, beste proteina itu- rriekin konparatuz gero.

PROTEINAK zuringoan daude, eta gorringoan, gra- sak eta A, B, D eta E bita-

JAKIN BEHARREKOAK

- ✓ **APURTUTAKOAN:** Bi egunez manten ditza- kezu hozkailuan.
- ✓ **ERDIZKA:** Edozein plater egin eta geratu diren gorringoak kika- rara bota eta urez estali.
- ✓ **MIKROUHINGAILUAN:** Ez sartu inoiz arrautza osorik.
- ✓ **EGOSTEAN:** Orratz batez zulatu mutur txa- palena.

minak. Orotara ez du ia karbono hidratarik. Uretan egindako arrautza da ko- menigarriena, zuringoaren proteinen % 100 baliatzen baita ■

HAMAICA AUKERA

Arrautzazko platerak

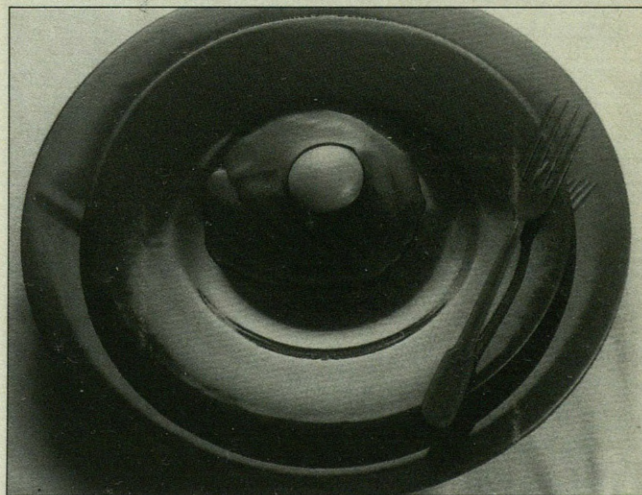
URETAN eginak: irakiten dagoen uretan sartu eta 3-4 minutuz utzi bertan, gero atera, hoztu eta jateko.

BIGUINAK: aurrekoak be- zala prestatu, baina 5-6 mi- nutuz utziz uretan.

GOGORRAK: 10 minutuz egosi. Azala pixka bat txiki- tu hozten jarri baino lehen, errazago zuritzeko.

ESKALFATUAK: ur, gatz eta ozpinez egosi, arrautza ki- kera batean hustu eta ure- tara bota. Zuringoa espu- maderaz bildu eta, zuritzen denean, atera eta zapi toles- tu baten gainean lehortu.

FRIJITUAK: olioia asko be- rotu, kikera batetik bota arrautza, espumaderaz bil-

Arrautza guztiok jaten dugun jakia da, prestatzeko era desberdinak dituenez, aukera asko eskaintzen baititu.

du zuringoa, eta goritzen denean, atera.

NAHASTUAK: arrautzak irabiatu, gatz pixka bat eta esne koilarakada bat gehitu arrautzako. Gutxi koipez- tutako zartaginera bota. Su

txikitari jarri eta zurezko tresnaz nahastu.

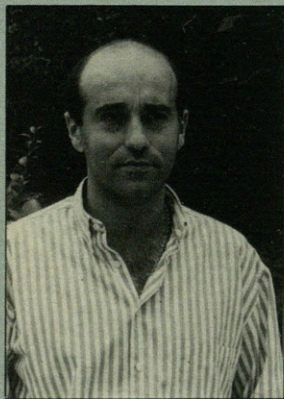
PLATEREAN: lapikotxo txiki bat gutxi koipeztu, arrau- tzak pitzatu, gatzitu eta la- pikotxora bota. 12 minutuz egosi labean 200 gradura ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA
AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

Elurretan koman

Garunean kolpea jasan ondoren sortutako hematoma eragindako presioak koman jar dezake edozein pertsona. Hematomaren osagai nagusia ura da eta gehienetan ura biziarekin lotzen bada, kasu honetan heriotza eragin dezake.

Urtarrileko larunbat batean Piriniotako bihotzean nengoelarik natura koman aurkitu nuen; urak eragindako koma hain zuzen ere. Guztia geldirik bazegoen, baina zeruari eta lurrari so egin ondoren ura jaun eta jabe zela sentitu nuen.

Alajaina! mila eratako ura zegoen. Goi-lainoetakoa eta behe-lainoetakoa, baina zergatik goian eta behean ez da dena batera? Elurra ere bazegoen, era eta itxura askotakoa gainera; zuhaitzetako adasketan zintzilik, lur gainean, eguzki-izpien erakigetz likidotzen, haizearen eraginez

pinu erraldoietatik lurre-ra jausten, ...Azkenik, ibaira bere urak isurtzen zituzten errekek nonnahi agertzen ziren.

Aipatu ur-egoera guztien zergatiak zientziaren ikuspuntutik berehala aztertu nituen eta dena logikoa iruditu zitzaidan. Lainoen altuerak ur-tanten tamaina eta presioarekin lotuta daude. Adas-keetan zintzilik zegoen elurraren egoera ulertzeko, euste-puntu bat duen solidoa aztertzea besterik ez da; hots, euste-puntuaren eskuinean dauden indarrek sortutako momentuak eta euste-puntuaren ezkerrean dauden indarrek sortutakoak berdinak izan behar dute. Pinuetatik erorritakoa grabitateak eragindakoa zen, beraz, energiaren kontserbazioaren printzipioa aplikatuz, elur-maluta batek erortzean edozein unetan duen abiadura kalkula daiteke.

Azkenik, elur-pixkat eskuan hartu eta nire gorputzeko energi zati bat transmititu ondoren, eskuko elurra likidotu egin zen. Orduantxe, «Joxerra, urtutako elur horrek inon eta inoiz biziari aurrera egiten lagunduko dio ezta?» galdetu zidan lagunak; baiezkoa erantzun banion ere, ez nuen gehiago pentsatu nahi izan. Banekien naturaren koma itzulgarria izaten dela eta une hartako argi zuri eta berde ilunen artean oso pozik nengoela.

Duela 6000 urteko aztarnak

Zarautzen duela 6000 urteko giza bizileku baten aztarnak aurkitu dira, eta jakin izan da garai hartan itsas hegaztiak jaten zirela.

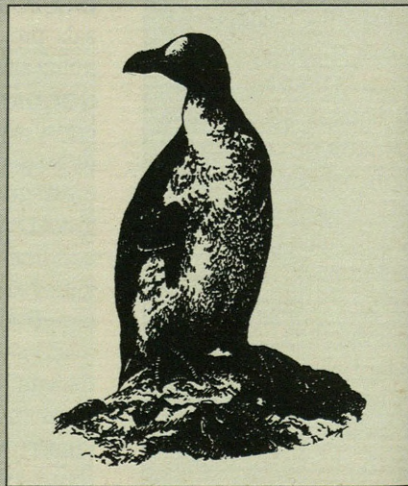
ZARAUTZEN kristo aurreko 4000. urteko gizakien bizileku baten aztarnak aurkitu dituzte, etxe bat eraikitzeko lanak egiten ari zirela. Glaziarren aroa amaitu eta herriaren aroa hasi bitarteko zati horri buruz oso informazio gutxi dago, eta ondorioz, aurkikuntza hau oso

garrantzitsutzat jo da, hainbat argibide eman baititza ke.

Aztarnen artean, 1844-ean Islandian desagertu zen pinguino mota baten aztarnak topatu dira, eta gizakiak garai hartan itsas hegaztiak jaten zituela jakin izan da honen bidez ■

Gizakiek uxatua

PINGUINUS impennis izenez ezagutzen den pinguino motak 35 zentimetro zeuzkan eta ez zen hegan egiteko gai. Hau dela eta, errazagoa zen berau harrapatzea eta antza denez, horregatik desagertu zen Euskal Herrian. Gizakien gehiegizko ustiakuntza zela eta Normandia aldera abiatu zen animalia.

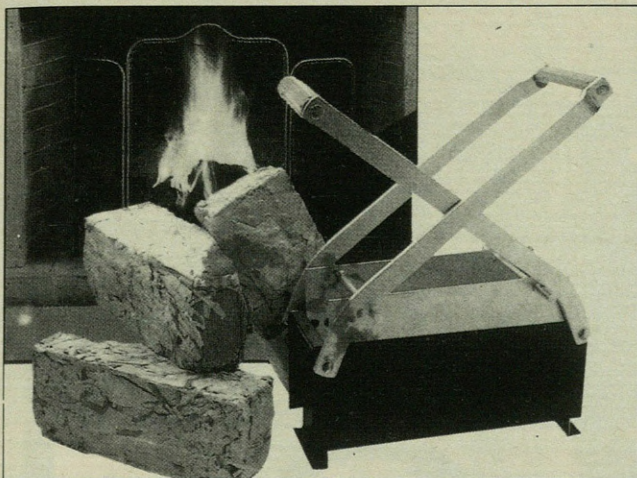

Antza denez, gizakiaren gehiegizko ehizatzeari ihes joan zen Euskal Herriko kostaldetik pinguino mota berezi hau.

ETXE ZULOAN

● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ● ETXE ZULOAN ●

BIRZIKLAPENA

Sutarako adreiluak

EGUNEROKO bizimoduan erabiltzen ditugun materialen artean, asko birziklaerazak dira. Papera, adibidez, kopuru handian erabiltzen dugu etxean. Normalena, etxean erabilitako papera erregai legez kontsumitzea da, baina hainbat tinta kutsakorrak direla eta, badira aldizkari batzuk ez direnak egokiak horretarako, batez ere leku itxian errez gero.

EGUNKARI arruntak, ordea, oso egokiak dira erregai legez erabiltzeko. Makina batzuk ere badira papera horretarako prestatzen dutenak. Bat estatubatuarrak da, eta egunkariak enbor

forman biltzen ditu. Bada beste bat ere, paperarekin adreiluak egiten dituenak.

Mekanismoa oso erraza da: burdinazko prentsa txikiak ditu eta 200 litro ur har ditzakeen ontzia erdiraino beteta, bertara botatzen dira egunkariak (12 gehienez) orriz orri pilota forman bilduta. Bi egunez uzten da papera uretan, orea egin arte. Ondoren, prentsara bota orea, bete arte. Orduan, palankak jaitsi eta estutu ongi, adreiluak egin arte. Minutu bat beharko duzu adreilu bakoitzeko. Bi astez lehortzen utzi, eta erregai bezala erabiltzeko prest duzu jada ■

Paperezko ideiak

ETXEAN kontsumitzen dugun papera gauza askotarako erabil dezakegu. Etxean paretaren bat egin edota berregin nahi baduzu, isolagailu legez erabil dezakezu adreiluen gainetik erabiliz. Landareak edo baratza txorien bat baldin baduzu, lurra biguntzeko ere erabil dezakezu, ongarri lana betetzen duela bitartean.

BKZ

- ZALDIAK
- PIRAGUAK
- RAFTING

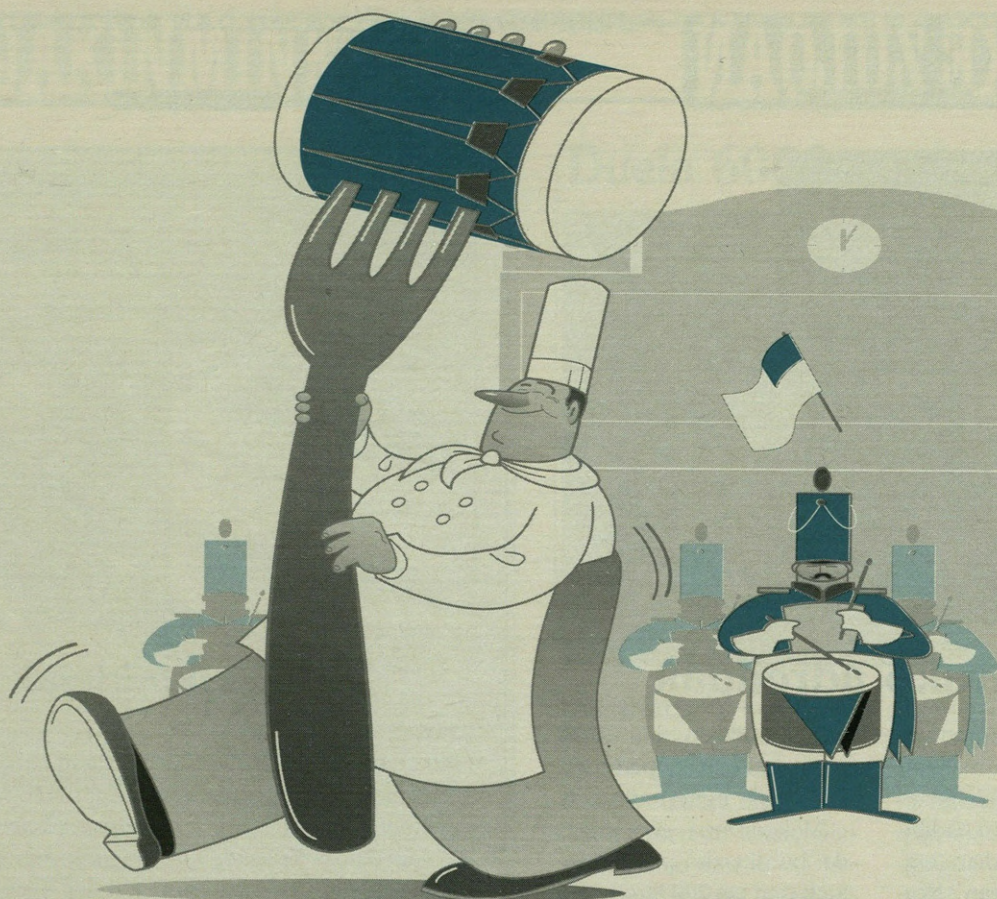
"BAZTAN-BIDASOAN AKTIBITATEAK GUREKIN"

- KANPAMENTUAK
- NEKAZAL ASTEAK

Santiago kalea, 22 - Elizondo Tel. 58 04 90 - 58 08 82

ARRATE IRRATIA

EUSKAL SINTONIA - F.M.87.7

DONOSTIA JAIETAN

● Iguana taberna

Esterlines, 3

● Perku taberna

San Jeronimo, 23
☎ 42 33 10

● Erniope taberna

San Juan kalea, 11
☎ 42 57 86

● Kukurruku taberna

San Lorenzo, 5
☎ 42 12 51

● Mendauro taberna

Fermin Calbeton, 8

● Ostadar taberna

Fermin Calbeton

● 5 pino taberna

Plaza Sarriegi, 4
☎ 42 61 53

● Hamabost taberna

Konstituzio plaza
☎ 43 16 68

● Alboka taberna

Easo 39
☎ 47 04 28

● Bukowski taberna

Egia, 18

● Arkaitz taberna

Ikatz kalea, 3

● Federiko taberna

Fermin Calbeton

● Hartxulo taberna

Konstituzio enparantza

● Guridi taberna

Guridi, 7
☎ 21 86 07

● Sariketa taberna

Fermin Calbeton
☎ 42 48 96

● Beste Bar taberna

Ikatz kalea, 7
☎ 42 80 81

● Zunbeltz taberna

Pescaderia, 12
☎ 46 39 27

● Garai taberna

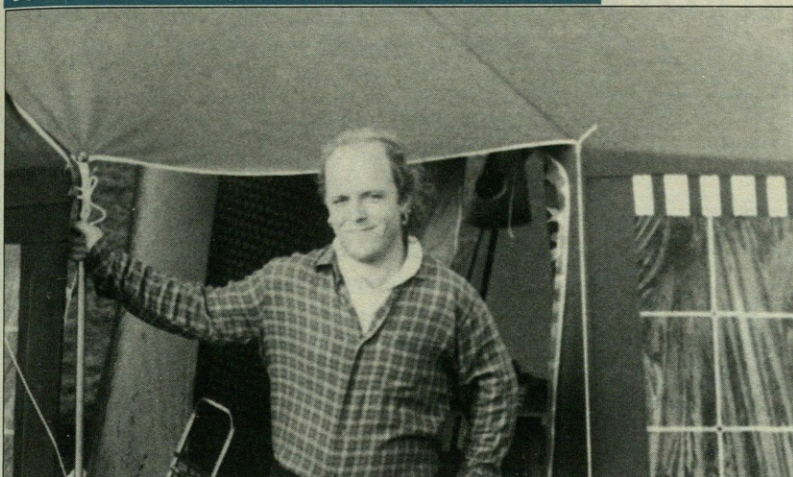
Juan de Garai
☎ 21 49 91

● Narrika taberna

Narrika kalea, 16
☎ 42 73 27

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA ● TEL

«Lege aldetik ere oraindik zintzilik gaude. Iaz aurkeztu ginen Legebiltzarrean gure egoera agertu asmoz, eta hainbaten irainak jaso genituen». (Argazkia: Txefo).

Joseba Leizeaga: «Hamar urte hauetan gure eredua jorratzea lortu dugu»

Duela hamar urteko azaroan eskaini zuen bere lehen emankizuna Errenteriako Zintzilik irratiak. Hamarkada bat airean. Joseba bertan izan da hasierako hilabeteetan izan ezik. Irrati librea izateak oraindik ere kontrakoak dakartzala adierazi arren, bere betiko planteamenduekin jarraitzen du irrati honek.

ARGIA. Hamar urte beteko dituzue aurten Zintzilik irratiak. Nola baloratzen duzue hamarkada bonetan egindako bidea?

JOSEBA LEIZEAGA. Gure irrati eredua poliki gauzatzeko joan da hamar urte hauetan. Hasiera batean irrati libre bat egin nahi genuen. Hego Euskal Herrian irrati libreak garatzen ari ziren, eta herri mailako komunikabide bat gauzatu nahi genuen, bertan gertatzen eta inon agertzen ez ziren gauzak agertuz.

A. Gorabeherak ere izango zenituzten...

J.L. Noski. Hasiera batean partaide asko ginen, gero urritzen joateko. Baina ikasi dugu kantitateak ez duela zerikusirik kalitatearekin. Eta lortu dugu gure eredua

jorratzea, hasierako planteamenduei uko egin gabe.

A. Zein ezaugarri ditu eredu horrek?

J.L. Kontrainformazioa da oinarri bat. Profesionalak ez garenez, denbora baldintza gogorra da, jende gehienak ezin duelako nahi duenean irrati egin. Iraultzarako tresna bezala ulertzen dugu irrati.

A. Zintzilik oraindik bitz egokia al da zuen irrati definitzeko?

J.L. Guztiz egokia. Beti egon gara pixka bat zintzilik, bai lege aldetik, bai partaidetza aldetik ere, nahiz eta egun nahiko talde bermatua dugun. Gu beti zintzilik gaude.

A. Euskarririk topatu duzue ordea...

J.L. Iaz berrikuntza teknikoak ezarri genituen. Be-

harra bazegoen, baina irrati txikia izaten jarraitzen dugu. Oorereta eta bere bailara osoa hartzen ditugu 30 watioko potentziaz. Gure asmoak ez doaz areago. Jendearen laguntza da garrantzitsua eta zerbait antolatzen dugunean erantzuna sumatzen da.

A. Zenbat lagun zaudete zintzilikario legez?

J.L. Hogei inguru, 12 gizonetakoak eta 8 emakumetakoak. Emakume kopuru honek badu garrantzirik, beste ikuspegi bat eman baitugu. Irrati iraultzaile bat egitean emakumea ere borroka bat da.

A. Euskarak gero eta presentzia handiagoa du zuen irrati.

J.L. Hori iaz lortu genuen. Egun programazioaren erdia baino gehiago euskaraz doa. Garai batean, euskaraz jakin arren, aurkezle batzuk erdaraz aritzen ginen. Egun, euskaraz dakiena euskara hutsez aritzen da.

AMAGOIA IBAN

IKUSITAKOAK

IKUSITA

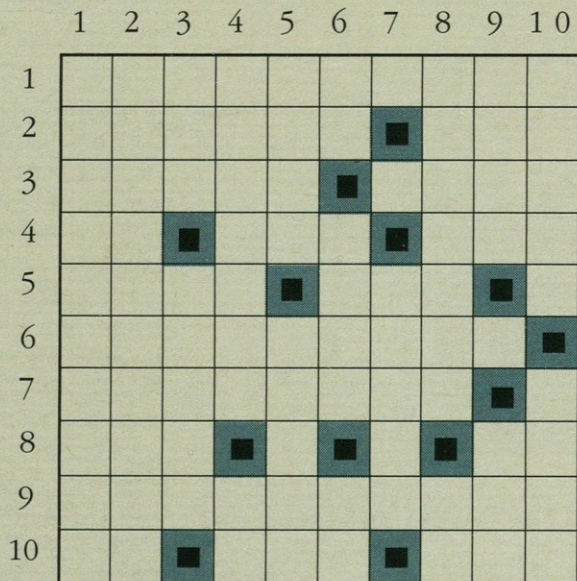
Txoko-krisia

Krisia da dudarik gabe informatiboetan gehien aipatzen den hitzetariko bat; krisi ekonomikoa, politikoa, politikarien arteko istiluak... Era berean, gai honetaz diharduten umorista eta umore saioak, telebista kate ezberdinetako programazio barruan garrantzi handia dute. Erdia kare eta beste erdia are. Kate euskaldunean, eta ohituraren kontra bada ere, postrea da lehenengo eskaintzen diguten platera, «Txoko-Latex», fikzioa. Oso ondo karikatutzatutako euskal politikarien istorio xelebre break kontatzen dizkigun hau, nagusiei zuzendutakoa da eta barre ere egiten dugu. Baina postrearekin gehiegi bete ez gaitzen handik minutu gutxira, plater gogorrena dator: «Albistegia», erreallitate. Honelako bereizketekin ahalgintzen dira telebista desberdinen edukinean fikzio eta erreallitatearen arteko desberdinketa egiten. Fiktzioak ala errealak diren gertaera eta programak bereizterik ba al dago ba?

BEA NARBAIZA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Langileria. 2.- Lurrari bira eman. Argi, hitz elkarketan. 3.- Zure. Ez arra. 4.- Oinarritzko edari. Joan den urtean. Ea herriko. 5.- Hari, nuen. Behorra eta bero egon. Bat. 6.- Kokapena. 7.- Bokala. Erlijio irudia. Bokala. 8.- Edari alkoholdun. Kontsonantea. Röntgenen sinbolo kimikoa. Ukatzeko. 9.- Izugarri. 10.- Bokal bikoitza. Alderdi karlista. Euskaraz eta kitto!

GOITIK BEHERA: 1.- Likitskeria. 2.- Etsai. Betekada. 3.- Nauka. Ogigilea. 4.- Biguinak. Musika nota. 5.- Biloa. Loreak, liliak. 6.- Berrgogeita hamaika. Haiei, zuen. Galioaren sinbolo kimikoa. 7.- Bokala. Bokala. Arabako herria. 8.- Animalia konkorduna. Jainko egyptiarra. 9.- Nahastura trinkoa. Lehenengo. Baitare. 10.- Ataurre. Ezean.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Andereak
Emaginak
Ikaratia
Usakumea

7 letra

Bandera
Esaneko
Mentura
Ondasun

4 letra

Aran
Atez
Atun
Baoa
Ebro
Emea
Esan
Ezar
Ezin
Iker
Izan
Izar

Neke
Omen
Onak
Orea
Oren
Orro
Soto
Susa
Tako
Tren
Unea
Zara

2 letra

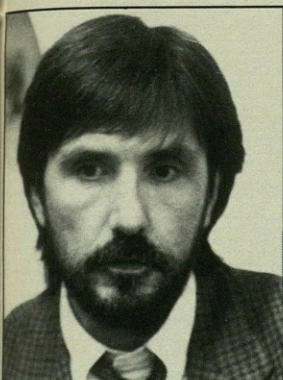
Ag
Ar
Da
Ke
Na
Oz
Te
Um

3 letra

Are
Sos
Uko
Zin

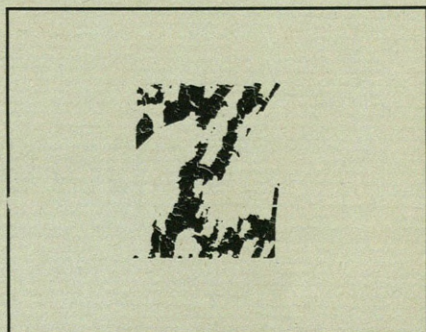
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza
gokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena,
Donostiako idazle handi baten izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	5															
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18							

Zabalera landikoa	▼	Honda- mena	▼	Bitxia den gertaera	▼	Neukan
Noka, adakizu		Pl. barazki jekadun		Katu, hitz elkarketan		
▶		▼		▼		▼
12						13
Aurkitzen ahalegindu	▶					
Tona		8				
▼						
Gazte eder	▶					
Alegoria simbolikoak						5
▼				Potasioa	▶	Lege
3		6		Konto- nantea		
Konto- nantea	▶	Infusio mota	▶	▼		▼
Azkenekoa		Gironako ibaia		14		2
▼		▼		R bikoitza	▶	
9				Partitiboa		
Atzizkia	▶			▼		
4					11	
Errep. Gorotza	▼	Sanfermine- tako martxa	▶			
		Konto- nantea		16		
		▼		Konto- nante bikoitza	▶	
						●

—Hieroglifiko a—

Noiz itzuli zen Mikel Nikaraguatik?

Aurreko asteko soluzioak

				B	I	X	E	N	T	E		
				L	I	Z	A	R	A	Z	U	
				●	A	●	O	●	B			
				I	R	U	D	I	A			
●	T	●	A	●	A	R	O	T	Z			
T	X	O	R	I	M	A	L	O	A			
●	A	L	A	B	A	●	G	I	R			
A	P	A	I	N	●	Z	I	T	A			
●	E	G	A	●	E	U	R	I	●			
O	L	A	●	U	R	K	O	●	G			
●	D	R	A	M	A	●	A	G	U			
Z	U	R	T	O	I	N	●	A	R			
●	N	O	E	●	L	A	R	R	I			

Gurutzegrama

EZKER ESKUINA: 1. Adisideak. 2. Sakaitua. 3.
Elaina. Az. 4. KAS. Krotak. 5. Arkua. Kito. 6. Ibur.
Bider. 7. Tinko. Lege. 8. Zotinka. IL. 9. A. Zaito. PAL.
10. Kea. Lirika.

GOTTIK BEHIERA: 1. Asekaitzak. 2. Dakarkio. E. 3.
Baskuntza. 4. Sai. Urkia. 5. Kirika. Onil. 6. Iar. B.
Koi. 7. Da. Okila. K. 8. Etalside. FI. 9. Auzategiak. 10.
Ka. Eorella.

Hieroglifikoa: Buruhandiak

B	I	B	A		D	E	B	A
S	A	R	A	M		B	E	T
E	B	A	S	L	E	A	Z	O
N	O		A	U	Z	A	P	E
A		E	Z	K	A		E	R
E	K	A	I		A	L	O	R
L		I	I		A	R	I	A
A	R	A	N	T	Z	A	K	E
I	E	L		L	A	N	U	Z
A	U	D	I		L		L	A
S	F	T	A		G	A	I	A

Kate hitzak

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxes: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Enperadorea biluzik doa

1993. urteko bigarren erdialdean Ipar Irlandako 'ahantzitako gerra' izan da britainiar eta irlandar eszenatoki politikoaren gunea, nazioarte mailako komunikabideak erakartzeraino. Bazirudien milaka pertsonaren bizitza moztu eta beste milaka pertsonarena ukitu duen auzia bukatuko zela, honela bakearen itxaropena errealitate bihurtuz.

Baina, gertakizun politiko garrantzitsuena, zalantzarik gabe, buru abertzale biek —Gerry Adams, Sinn Fein alderdi errepublikarraren lehendakaria eta John Hume, eurodiputatu eta Alderdi Laborista eta Sozialdemokrataren (SDLP) burua— udazkenean aurkeztutako bake proposamenak izan ziren. Hume eta Adamsek aberri irlandarraren autodeterminazio eskubidearen ezagutza eskatu zieten irlandar eta britainiar gobernuei.

Elkarriketa eta bake ekimen honen bidez Hume eta Adamsek abertzaleen batasuna lortu zuten —azken alditik urte asko pasatu dira—, eta gobernuek lortu ez dutena burutzeko ahalmena erakutsi zuten —bakearen aldeko prozesua—. Baina lehen ministro biek proposamena baztertu zuten arrazoi desberdinak zirela medio, batez ere politikari unionistek, Ipar Irlandan gehiengo protestantea ordezkatzaren dutenak, hasarre bizia erakutsi zutelako Erresuma Batuaren batasunaren ahulezi aukera honengatik.

ALBERT Reinoldsek, Irlandako lehen ministroa, eta John Major-

A OÍFE MAGUIRE

Ipar Irlandako kazetaria

ek, Erresuma Batuko lehen ministroa, beraiek bakearen aldeko ardatz izendatutako deklarazioaz erantzun zuten. Adierazpen honen bidez zera lortzea nahi zuten: Ipar Irlandako 700.000 katolikoen asmo abertzaleak asetzea eta gehiengo protestantearen Britainia Handiaren batasuna mantentzeko eskubidea bermatzea. Baina azken finean, abertzaletasuna eta batasuna elkarteizak dira, batek edo besteak garaile atera behar du. Ipar Irlandako gehiengo protestanteari erregioaren etorkizunerako mugagabeko betoa emateak irla osoaren autodeterminazio nazionala ezinbidetzen du. Testuak egungo errealitatea berresten du, eta, beraz, ez da harrigarria politikari unionisten harrera ona izatea. Bien bitartean, Ipar Irlandako errepublikarrak bu-

ru-belarri ziharduten adierazpenak ekar zitzakeen onurak entenditu nahian.

Egia esan, adierazpenak ez dakarke ezer berririk abertzaleei, ez du auzia garatzen, testuan aipatu ere ez dituela egiten. Aldiz, unionisten eskubide eta nahiak aipatzen ditu behin eta berriro.

Beraz, ez da arraroa abertzaleek Reynolds eta Majorren adierazpen 'historikoa' *engainu* eta *nabigabe* moduan salatzea. Hans Cristian Andersen-en ipuinaren gaur egungo eredu dugu, non enperadorearen manupekoek beren jabea zoriontzen zuten zeraman arropa berriagatik, nahiz eta hau biluzik joan.

«ENPERADOREA biluzik doala» onartzea, politikoki ez da oso egokia izango une hauetan, eta IRA eta Sinn Fein gogaituta dauden arren, ez dute dokumentuaren aurrean erabateko bazterketa jarrera erakutsi. Baina azken erantzunaren zain gabiltzan bitartean, azken komunikatuaren arabera, errepublikarren jarrera zera izango litzateke, britainiar gobernutik emakida abertzaleak lortzeko negoziaketa tresna bezala erabiltzea adierazpena.

Jokaldi politiko hauen esanahia zera da: IRA eta Sinn Feinen oinetan dela pilota. Dublin eta Londres bereganatzeko ahalmena eta hauen malgutasuna izan daitezke 1994 zehaztuko dutena: Ipar Irlandaren historian 25 urteko etengabeko borroka egoera seinalatzeaz gain, pakea lortuko den urtea izan daitekeelako.

EUSKADI 93

egin

URTEKARIA

ADANIK SALGAY

**CON UNA BREVE
HISTORIA
ILUSTRADA DE
EUSKAL HERRIA**

The image features a dark blue background with two large white circles at the top. The left circle contains the ETB logo (a blue rectangle with 'E', 'T', and 'B' stacked vertically) and a large number '1' in blue and yellow. The right circle contains the ETB logo (a black rectangle with 'E', 'T', and 'B' stacked vertically) and a large number '2' in blue and yellow. Below the circles is a large blue triangle pointing upwards. The bottom half of the image is a solid dark blue field containing two lines of white text.

**E
T
B**

1

**E
T
B**

2

UHIN BERRIA.
IRUDI BERRIA.